



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Qvintvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

nuant: quia & terrarum domini, & spiritualia san-
ctæ Ecclesiæ prælati exterioribus officiis honorandi
sunt. Unde & beatus Paulus Apostolus elatos Ro-
manos alloquitur, dicens: *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.* Hinc
Apostolorum princeps exhortans, ait: *Subiecti esto-
te omni humana creatura propter Deum, sive regi
tamquam præcellenti, sive ducibus tamquam ab eo
missis.* Spiritualia verò munera rectoribus nostris
tribuimus, quando debitam eis honoris reveren-
tiam offerimus, & ea, quæ præcipiunt, cum ma-
gna devotione servamus. Magna enim munera sunt
reverentia honoris, & humilitas subjectionis: quia
dum rectoribus nostris, & intus per humilitatem sub-
dimur, & per exteriora obsequia foris honoris reve-
rentiam exhibemus, munus eis unum præbemus à
corpore, aliud à corde. Ut ergo superiorum typum
insinuet Propheta, non dicit: *Non attulere ei mu-
nus: sed, [non attulere ei munera:]* quia dum electos
prædicatores despiciunt, eis utique honorem à cor-
pore offerre dedignantur, & humilitatem à corde.
Sed cum electi prædicatores subditorum culpam
agnoscunt, aliquando eam statim corrigere incre-
pando gestiunt, aliquando hanc se nosse dissimu-

lant; ut ad eam delendam congruum tempus qua-
rant. Unde & de eodem despecto rege protinus sub-
ditur:

Ille verò dissimulabat se audire.

Subditorum quidem pravitatem audit, qui noscit:
sed audit, & non respondit, immo se audire dissi-
mulat: quia plerumque, causa exigente, nota sub-
ditorum superbia incorrupta deseritur, ut opportu-
niori tempore, quasi cognita, feriat. Quam pro-
fectò Ecclesiasticæ censuræ discretionem bene in hoc
ipso Israël rege agnosimus, si regni tempora, &
acta diversa videamus. Nam rudis adhuc, & novi-
ter ordinatus dissimulare se audire despicientium
verba dicitur, sed confirmato regno super Israël ad
dexteram, & sinistram pugnare, & quocumque se
vertebat, superare perhibetur. Culpa ergo, quæ fe-
riri digna severitate non potest, dissimulanda, non
exponenda est: quia audacius à subiectis delinquitur,
si prælatorum infirmitas agnoscat. Hæc in quarto
hujus operis libro disputata sufficiant, ut per lo-
quendi principium ad exponenda, quæ restant, stu-
dium renovemus.



LIBER QUINTVS.

CAPVT PRIMVM.



UM sacræ hujus historię profundita-
tem asserere in istius operis præfatione
voluissim, in eo potissimum videri
posse asserui, quod scripta fuerit à Prop-
hetis. Ipsi quidem mystica dicere, non
solum verbis, sed etiam rebus consueverant: plana
proferre, sed alta signare. Quia enim per eos Spiritus
sanctus loquebatur, & planum erat, quod ipsi,
velut homines dicebant, sed profundum, & mysti-
cum; quia locutionem hominibus summus & incir-
cumscriptus Spiritus suggerebat. Quia ergo Prophe-
tam Samuelem loquentem exponimus, tantò majori
studio indigemus, quantum ipse in Spiritus sancti
gratia sublimiter assumptus, exteriora dixit, sed in-
teriora vidit. Carnalia plerumque asseruit: sed inti-
ma & spiritualia signavit. Sed quia humano studio
ad divina pervenire impossibile est, non est nobis
confidendum de viribus propriis, sed de dignatione
Spiritus sancti, qui à Redemptore missus, *Replevit
orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, in om-
nibus jam scientiam habet vocis.* Quid ergo jam
idem Propheta de inceptis Israëlitarum gestis exe-
quatur, audiamus.

Cap. I. a

*Et factum est (inquit) quasi post mensem,
ascendit Naas Ammonites, & pugnare
cepit adversus Iabes Galaad. Dixerunt-
que omnes viri Iabes ad Naas: Habeto
nos federatos, & serviemus tibi. Et res-
pondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiscum fedus, ut etiam om-
nium vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in universo Israel.*

Cap. XI.
1. Regum

Si historia quaeritur, nihil planius dici, nihil faci-
lius potest intelligi. Si verò spiritum sequi volu-
mus, Paulum prius loquentem audiamus, qui ve-
1. Cor. 10. *scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum
devenerunt.* Esse etiam spiritualia bella insinuat, di-
cens: *Non est nobis colluctatio adversus carnem, &
sanguinem; sed adversus principes, & potestates, ad-
versus spiritualia nequicia in caelestibus.* Cum ergo

Naas ascendere, & pugnare contra Iabes Galaad di-
citur, interiora vitiorum prælia designantur. Quibus
nimirum verbis sacræ historię processus ostenditur,
ut novo regi nova bella moverentur: quæ dum bene
conficeret, strenuitatis suæ gloriam demonstraret.
Quis est ergo iste Naas Ammonites? quæ est Iabes
Galaad? Sed Naas interpretatur, serpens, Iabes, ex-
siccata. De serpente autem in Genesi dicitur: *Quia
callidior erat cunctis animantibus.* Cujus profectò ser-
pentis similitudo si in vitiis quaeritur, quid similis,
quàm violentum gastrimargiæ, id est, gulæ motum
invenimus? Luxuriæ quidem motus, furci crimen,
turpis lucri appetitus, iræ impetus: amaritudo secul-
laris tristitiæ, desidia acedia, appetitus vanæ glo-
riæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est: gulæ ve-
rò vitium tantò est fraudulentius, quantum & occul-
tius: quia & quasi necessarium suggerit cibum cor-
pori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuriæ
gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum
non est; sed unde comestio quasi non peccatum reci-
pitur, inde peccato luxuriæ anima subjugatur. Un-
de & in paradiso ad mulierem gulæ vitio decipien-
dam, serpens venisse ostenditur, qui aliud suggere-
ret, aliud obtineret; ut dum comedenda ostenderet,
improvisam mortem propinaret. Serpens ergo iste
gulæ designat aviditatem: quia & respectu justæ ne-
cessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit.
Bene etiã Ammonites dicitur, qui, populus mæroris,
interpretatur: quia luctum videtur, quod suadet, sed
valde luctuosum erit in æterna damnatione. Popu-
lus autem dicitur: quia gulosis quique pro sollicitu-
dine ventris innumerabilium curarum frequentia
deprimuntur. [*Qui ad Iabes Galaad ascendit:*] quia
in alta abstinentiæ virtute posita justorum corpora
ad ciborum concupiscentiam præcipitare appetit.
Exsiccata quidem rectè caro dicitur, quæ humore
pinguedinis non gravatur. Ad eos quidem Naas af-
cendit, quos exsiccatos videt: quia illis graviora
bella gulæ spiritus ingerit, quos attenuatos jejuniis
agnoscit. Bene autem pugnare cepisse Naas dicitur:
quia sancti viri gulæ suggestionem non habent in
federe amicitiae, sed in pugna contrarietatem. Ab-
stinentes enim, quasi cum serpente pugnant, quando
gulæ

Gen. 3. 4

Gen. 3. 4

gulæ appetitum magna virtute deprimunt, ut veneno luxuriæ non inficiantur. Pugnare quidem gulæ, est esurientia abstinentium corpora ad inordinatam ventris repletionem provocare. Sed perfectos viros gulæ appetitus tentare potest, superare non potest. Bene ergo pugnare cœpisse contra exsiccatam dicitur, non vicisse: quia electi viri desideriorum carnalium impetum sentiunt, sed eisdem desideriis sciunt virtute mentis obfistere, sciunt necessaria per discretionem providere. Sciunt quidem gulæ impetum ferociter insurgentem deprimere: sciunt necessitati corporis alimenta iusta præstare. Hinc namque Doctor egregius dicit: [*Scio manducare, & esurire.*] Manducare quidem & esurire novit, qui & corpus moderatè reficit, & ad immoderatam ciborum perceptionem suggerenti gulæ vitio non consentit. Quare & ad Naas respondentes, dicunt: *Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi.* Fœdus quippe à gula petunt, qui vellent carnem pro voto reficere, si in carne nulla possent incitamenta sentite luxuriæ. Quasi dicant: Nos dabimus, quod tibi iustum est, ut tu nobis non inferas, quod iustum non est. Iustum quidem est, ut reficiatur corpus: sed iniquum valde est, ut refecta caro per ardorem libidinis ad contumeliam spiritus excitetur. Fœdus ergo experimus, cum sic favere carni ad ciborum perceptionem volumus, ut à carne nulla luxuriæ mala sentiamus. Sed hoc profectò velle possumus, obtinere non possumus: quia nimirum nos iustam refectionem quasi tributum carni offerimus, sed à carne nobis nulla pacis bona promittuntur. Nam cum auditum mentis ad vitiorum responsa bene dirigimus, hoc profectò in gulæ voce cognoscimus: quia si carnem impinguemus per excrecentem concupiscentiam, cordis cæcitate percitumur. Quare & idem Naas dicit: [*In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruant omnium vestrum oculos dextros.*] Dexter oculus noster est intuitus æternæ claritatis; sinister verò oculus, est concupiscentia carnalis. Dexter ergo oculus eruitur, quando mensea cæcitate percititur, ut ultra ad videnda caelestia non aperiatur. Eruitur quidem oculus, quando à mente reproba sic lumen evellitur, ut radix ei nulla remaneat, de qua redivivum lumen erumpat. Naas ergo dextros oculos fœderatorum suorum eruit, quando gula sic devictis abstinentibus prævalet, ut carnalia sola cupiant, & ultra, quæ solebant amare, non attendant. Et quia quisquis in hac vita projicitur, in futura coram Angelis & electis hominibus condemnatur, subiungitur: [*Ponamque vos opprobrium in universo Israel.*] Tunc quippe reprobi in universo Israel opprobrium ponuntur, quando in extremo examine, coram electis omnibus de perpetratis iniquitatibus erubescunt. Vel in opprobrium in hac vita ponuntur: quia, dum ipsi obcæcato corde mala audacter perpetrarent, sancti viri pro eorum culpis erubescunt. Sed qui turpes videri, avulsis dextris oculis, dedignantur, attendant quod sequitur:

Et dixerunt ad eum habitatores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamur nuncios ad terminos Israel: & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.

Qui sunt habitatores Jabes, id est, exsiccatæ, nisi qui castigationem extenuatæ carnis in longo habent usu virtutis? Nam plerique resistere gulæ incipiunt, sed dum fatigari abstinentiæ labore inchoant, ad usum se consuetæ gulosisitatis inclinant. Velut enim urbem Jabes ingredi, & effici ejus cives appetunt: sed dum exsiccatæ, & esurientis carnis cruciatum non præferunt, fieri ejus habitatores nequaquam possunt. Jabes ergo inhabitant, qui attenuationem corporis per vigorem mentis in jus habent possessionis: & velut exsiccatæ muris ambiuntur, dum per

S. Greg. Tom III.

A id, quòd corpus extenuant, ab ignitis luxuriæ jaculis proteguntur. Qui cum validissimis insurgentibus gulæ stimulis fatigantur, septem diebus inducias experunt: in quibus si auxilia desunt, ad Naas egrediantur. Sed hoc Ammonitarum bellum meliùs exponimus, si in eo deprehensæ carnis infirmitatem intueamur, & sagacitatem cruditiæ mentis. Hanc quoque clariùs videmus, si quod contrarium est, in stultis infirmis subtiliùs attendamus. Nam quidam intra sanctam Ecclesiam devoti per desiderium sunt, sed consuetæ vitiorum debilitate remissi. Possunt quidem bona proponere; sed quia exequi quod proponunt, nequeunt, & à præsentis concupiscentia superantur, & bonum, quod in præsentis deserunt, in vicino tempore se recuperare posse confidunt. Sæpe quidem jejunare disponunt, sed cum consuetà gulâ vincuntur, eo die manducandum judicant, in futuros jejunandum. Cumque gulæ feritas semper eis præsens sit, præsens & desiderium futuræ bonitatis, hoc serpentis fraude agitur, ut bonum, quod proponitur, non inveniatur. Cras enim, quod semper promittitur, numquam reperitur. Sed quia hoc ab illis agitur, quorum mens debilis est, caro fortis, videamus qualiter serpenti illudant illi, quorum mens fortis est, caro autem infirma. Nam de eodem serpente Psalmista ad Dominum dicit: *Draco iste, quem formasti, ad illudandum ei.* Numquam enim convenientiùs vincitur, quàm cum ejus versutia pia fraude superatur. Unde & sapientiæ suæ astutiam beato Job Redemptor impropere, ait: *In oculis, quæstibamo, capies eum.* In oculis quippe, quasi hamo serpentem cepit, qui ei carnem exhibuit, divinitatem celavit: & dum cepit ille quod appetit, eo tentus, & peremptus est, quod non vidit. Sancti ergo viri, ut hosti illudant, rigorem conversationis in præsentis virtute habent: pro illusione infirmitatis, carni commodum quoddam in futuro promittunt. Nam sæpe ingentia sunt, quæ agunt, sed pro infirmitate carnis semper agere dura, & aspera promittere non presunt. Tantò quidem faciliùs eadem dura sustinent, quantò eorum onera sibi ineffe in perpetua promissione non vident. Sed dum optimè vivunt, & quotidie proficere, & non deficere conantur, illud carnis licitum blandimentum, de quo desperare non possunt, semper carni in futura æstimatione promittunt: sed ei ceptæ afflictionis dolorem infligere nequaquam desunt. Per id ergo, quòd in appetitu suo spes carni relinquunt, quasi ad futurum bonum ejusdem carnis, sui adventus præsentiam spiritus pollicetur. Sed quia solitum continentis rigorem deficiendo non deserit, promissum voluptatis caro habet in futuro, & electa mens virtutis robur in præsentis. Quo in loco notandum est: quia ad Naas egredi sub conditione promittunt, sed urbis mœnibus sine conditione muniuntur: quia abstinentes in eo etiam, quòd secundum carnem infirmi sunt, roborari per divinam misericordiam confidunt. Et quia gulæ vitium decipiendo supplantare gestiunt, dicunt: [*Concede nobis septem dies.*] Quasi enim à gula tempus conceditur, quando eo respectu comprimitur, ut ejus desideriis quandoque serviatur. Quo nimirum dierum spatio Naas egressum ad se obsessorum civium, cives verò Jabes auxilia præstolantur: quia nimirum gulæ appetitus de infirma carne refici appetit, sed electa mens in abstinentiæ virtute roborari. In septem verò diebus auxilia quæruntur, quando contra tentamentorum tenebras omni luce cordis erigimur, quando adversus prava consilia quidquid possumus, invenimus ratione nostra, & lucis radios, quos in nobis non cernimus, de eruditione munimur aliena. Dum enim ad robur nostræ virtutis, perfectorum conversationes aspiciamus, quasi per septem dies auxilia defensionis invenimus. Inducias quidem petimus: quia cum Naas, id est serpente, pugnamus: cujus quòd laren-

Q

tia sunt venena, eò nobis subtiliora sunt quærenda A
consilia. Unde & in universos terminos Israël mitte-
re nuncios se promittunt : quia electi viri ad ædifi-
cationis suæ commodum, omnium videntium
Deum exemplis adjuvantur. Sed quod dicitur :
[*Si non est, qui defendat, egrediemur ad vos :*]
in electorum voce, non auxiliorum dubitatio, sed
certitudo monstratur. Quasi astutis verbis suadenti
adversario illudentes, verba proferunt, quibus illi
spem tribuant, & sibi fiduciam nequaquam tollant.
Qui enim dicunt : [*Si non fuerit qui defendat, egre-
diemur ad vos :*] quandam exeundi spem tribuunt.
Sed quia illi hoc dicunt, qui de auxilio certi sunt,
hostes suos promittendo decipiunt. Sed ubi jam eam
auxilia inveniantur, exponit, dicens :

*Venerunt ergo nuncij in Gabaa Saul, & lo- B
cuti sunt verba hæc, audiente populo, &
levavit omnis populus vocem suam, & fle-
vit. Et ecce Saul veniebat manè sequens
boves de agro, & vidit plorantem popu-
lum, & ait : Quid habet populus, quòd
plorat ?*

Gabaa, ut suprà jam diximus, sublimis interpre-
tatur. Et quia omnium electorum non est æqualis al-
titudo meritorum, in Gabaa Saül nuncij venisse per-
hibentur : ut spiritali significatione doceamur, ut
cum validis tentamentis impellimur, ad prædicato-
rum nostrorum consilia recurramus. Sed & flentis
populi afflictione instrumur ; ut fraternis necessitati-
bus intima mentis compassione jungamur. Saül au-
tem flentem populum vidit, ob quam causam fle-
ret, interrogavit : quia electus doctor subditorum
necessitatem compatiendo suam facit, & hanc reve-
lare appetit. De agro quidem venit : quia à secreto
sui fertilis cordis exit. Manè verò de agro venit :
quia in oriente sibi splendore veri luminis subdito-
rum causas inquiri. Et boves sequitur : quia eum
validi affectus charitatis antecedunt. Quasi enim
duos boves ante se habet, qui & proximis per amo-
rem jungitur, & divina charitate inflammatur, &
inde proximum ordinatè diligit, quia hunc amor
Dei fortiter accendit. Quare & per Moysen Domi-
nus ait : *Non arabis in bove & asino.* Asinus quip-
pe est amor carnalis : quia qui portat quos amat,
quali forte est animal ; & quia inordinatè idem non
pro Deo diligit, lascivum. In bove ergo & asino
arari non potest : quia fructu æternæ mercedis anima
non excolitur, si puritas amoris, quo Deo conjungi-
tur, inordinato proximi amore polluitur. Saül ergo
de agro veniens, boves sequitur : quia electus do-
ctor utrumque affectum charitatis in frugifero cor-
de integrum retinet, ex quibus præparare sibi æter-
næ retributionis uberes fructus potest. Et manè ve-
nit : quia cum ad subditos exit, diem suæ virtutis
aperit. Sed jam cognitis necessitatibus populi, quid
egerit, audiamus. Nam sequitur :

Dent.
22. b

*Et narraverunt ei verba virorum Iabes. Et
inslavit spiritus Domini in Saul, cum au-
disset verba hæc, & iratus est furor ejus
nimis. Et assumens utrumque bovem, caci-
dit in frusta, mistique in omnes terminos
Israel per manus nunciorum, dicens : Qui-
cumque non exierit, secutusque fuerit Saul,
& Samuelem, sic fiet bobus ejus.*

Quid in his verbis dicimus, nisi quia sanctorum
infirmā, & quæ videntur carnalia, non sunt infirma
& carnalia, sed spiritalia, & robusta ? Iræ quippe
nimietatem in religiosis viris reprehendere solemus :
sed ecce Saül, ut irasci nimis potuerit, prius in eum
spiritus Domini inslavit. Quam metuenda sit ergo san-
ctorum ira, cernimus, si insipientem in eos Domini

spiritum cogitamus, si dum illos foris irascentes af-
picimus, commoventem spiritum intus pariter at-
tendamus. Quoties ergo majorum zelo corrigimur,
sub eorum indignatione vehementer possumus pave-
re : si eorum impetum motum sancti Spiritus credi-
mus. Et quia Saül utrumque bovem in frusta concidi-
dit, in omnes terminos Israël misit, minas protulit,
sic omnium bobus fieret, qui se & Samuelem sequi
noluissent : quid aliud insinuat, nisi quia pigriores
quique ad auxilia præbenda proximis, non solum
invitandi, sed cogendi sunt : Unde & statim subjun-
ctum est :

*Invasit ergo timor Domini populum, & egres-
si sunt, quasi vir unus.*

Quia enim proximos sicut nosipfos diligere jube-
mur, recto ordine eis auxilia præbemus, quando ad
hæc exhibenda non timore cogimur, sed amore pro-
vocamur. Cum verò nos effectum hujus debiti amo-
ris perdimus, ad prædicatorum nostrorum zelum
petiènt, ut in fratrum auxilia ex timore confurgamus.
Bene ergo dicitur : [*Invasit timor Domini popu-
lum, & egresii sunt, quasi vir unus :*] quia plerum-
que sumus in amore proximorum tepidi ; sed præla-
torum nostrorum minis erigimur ad statum devo-
tionis, & ex timore bonum opus aggredimur, sed
ex initio timoris, ad vinculum perducimur magnæ
charitatis. Unde & bene timor invasit populum di-
citur, sed quasi vir unus omnes egressi perhibentur.
Quasi vir quippe unus plures non possunt egredi,
nisi qui ad parem conscendunt unitatem dilectio-
nis. Hinc namque & de perfectis discipulis Redem-
ptoris dicitur : *Erant illis cor unum, & anima una.* A. f. f. Sequitur :

*Et recensit eos in Bezech, fueruntque filio-
rum Israel trecenta millia, virorum au-
tem Juda triginta millia.*

Prius dicuntur filij Israël egressi, deinde à Saül re-
censiti : quia electus prædicator, cum contra occultos
hostes movere subditorum suorum militiam tentat,
prius eorum forte propositum aspiciat, deinde eos in
numero bellatorum ponit. Quasi enim intus sumus,
& recenseri non possumus, quamdiu virtus
nostræ mentis nostris pastoribus occultatur. Et cum
egredimur recensemur : quia cum mentium nostrorum
eis fortitudinem pandimus, nos jam habere so-
cios in spiritali pugna confidunt. Sed cum infirmas
mentes ad propositum boni operis erigere appetunt,
non solum majorum doctrinis nos erudire conantur,
sed etiam minorum electorum exemplis accendere.
Bene ergo filiorum Israël trecenta millia, virorum
autem Juda triginta millia recensita fuisse perhiben-
tur. Tricenarius quippe numerus ad rectitudinem
fidei, & studium pertinet bonæ operationis : quia
nulla sunt præcepta legis, si ad contemplationem
non tendunt summæ Trinitatis. A patre ergo viri Juda
dicuntur, qui triginta millibus continentur : quia
confessionem habent rectæ fidei, & robur bonæ ope-
rationis. Patres autem nostri ejusdem fidei, atque
operationis fuere : sed in contemplatione divinitatis,
quò longè altiùs, quam nos, profecerant, eò & ope-
ra fidei fortiora exhibebant. Quare etiam filiorum
Israel trecenta millia recensentur. Triginta quidem
à tribus, & decem in triginta veniunt : sed in trice-
nario numero tam denarius, quam ternarius sim-
plex est, sed ut usque ad trecentos numeremus, &
denarium tricesies, tricenarium decies multiplicamus :
quia & si magna est contemplatio, magna sunt
opera subjæctæ plebis, illa tamen, quæ præcesserunt
in patribus nostris, incomparabilia fuerunt. Velut
enim denarius noster numerus decies in illorum per-
fectione glomeratur, dum eorum perfectioni valde
nostra submittuntur. Triginta ergo millia virorum
Juda, & trecenta filiorum Israël nobiscum recensita,

ad pugnandum contra Naas prædicatores ducunt : A
si cum adjuvare tentatos abstinentes subditos vo-
lunt, & fortissimorum patrum eis eximia facta pro-
ponunt & minorum. Israël quidem dicitur Videns
Deum, sive, in quo est Deus : Quod profectò nomen
infirmitas adhuc, aut imperito non convenit.
Quotquot perfectos viros in afflictione carnis, &
contemplatione mentis proferimus, serpentem Naas
tot armatis elidimus. Sed jam obfessos, quibus ver-
bis regis exercitus confortet, audiamus.

*Et dixerunt iis, qui venerant : Sic dicetis
viris, qui sunt Iabes Galaad : Cras erit
vobis salus, cum incaluerit sol.*

Tale fortasse est illud, quod nobis sapientis illius
consilio dicitur : *Si spiritus potestatem habentis ascen-* B
derit super te, locum tuum cito non deserat. Locus
uniuersusque electi est situs bonæ conversationis.

Quando autem permittitur ; impugnans spiritus po-
testatem habere potest : quia impugnare electorum
corda nullatenus posset, nisi hoc dispensatio divina
permitteret. Præcipit ergo, ut locum nostrum non
deseramus : quia si inter tentationum breves tene-
bras fortes sumus, cito divina lux aderit, in cuius
adventu tenebrarum virtus evanescit. Bene ergo di-
citur : [*Cras enim, cum incaluerit sol, erit vobis sa-*
lus.] Sanctorum prædicatorum exhortatio dies est :
quia dum tentata minorum corda tangit, ad spem
victoriæ erigit. Sed hanc nox sequitur : quia etsi di-
vina auxilia sperantur, adhuc tamen irruentes desi-
deriorum carnalium tenebræ non discedunt. Quis
est ergo dies crastinus, nisi divinæ visitationis adven-
tus ? Crastinus enim dies dicitur : quia tentatis ele-
ctis divini auxilij splendor valde vicinus est. Unde
& per Prophetam Dominus dicit : *Ego Deus de vicini-* C
no, & non Deus de longe. Hinc Psalmista dicit : *Pro-*
pe est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

Hier. 23. c
Psal. 141. d
Es. 58. c

Hinc item ipse Dominus reprobmittit, dicens : *Ante-*
quam me invocetis, dicam : Ecce, adsum. Dies ergo
primus, lux prædicationis, crastinus divinæ gratiæ
est. Sed notandum, quia dixit : [*Cum incaluerit*
sol.] ut dei claritas obscuritatem sensus illuminet,
& calor Solis accendat amorem cordis ; ut mens bo-
num, quod cupiat, per lucem videat, & quod vi-
det, per calorem mentis concupiscat. Geminum
quippe hoc mentis remedium contra duplum dia-
boli bellum exhibetur. Nam malignus spiritus, ut D
mentes electorum tentando superet, prius tenebras
cogitationum malarum obijcit, deinde concupiscen-
tiarum flammam accendit : quia nisi prius mentem
cæcaverit, ad pravitatem concupiscentiæ non im-
pellit. Electa verò mens dum tentari permittitur,
ejus status in utroque turbatur : quia in tantum
concupisceniarum molestias sentire potest, in quan-
tum, permittente Deo, cogitationum tenebras ab-
jicere à se non potest. Sed quia à Deo tentari permit-
titur, in adventu ejus gratiæ, ab utroque malo refe-
ratur : dum contra tenebras lucem accipit, & per
calorem advenientis spiritus, abijcit frigus mentis.
Incipit enim videre caelestia, qui levare mentem à
carnalibus non valebat, & quæ amanter aspicit, ar-
denter cupit. Bene ergo dicitur : [*Cras erit vobis sa-*
lus, cum incaluerit sol.] quia si validas antiqui hostis
impugnationes viriliter ferimus, divinæ gratiæ cele-
ritate sublevamur ad lucem cordis, & virtutem ma-
gnæ charitatis. Et quia hoc sanctorum prædicatorum
consilium electa subditorum corda granter exci-
piunt, sequitur :

*Venerunt ergo nuntij et annuntiaverunt vi-
ris Iabes. Qui letati sunt.*

Sed etiam promisso sibi auxilio, quid Ammonitis
respondeant audiamus. Nam sequitur :

Et dixerunt : Manè exibimus ad vos, et fa-
S. Greg. Tom. III.

ciatis nobis omne, quod placuerit vobis.

Hoc profectò, quia illi dicunt, qui jam de vicino
auxilio securi sunt, quandam spem hostibus tribuunt,
quos promittendo illudunt. Voce quidem debilita-
tem simulant, sed fortitudinem promissi auxilij intus
servant. Aliud ergo promittunt, aliud credunt. Qui
enim dicebant : [*Cras exibimus ad vos, & facietis*
nobis omne, quod placuerit vobis,] hoc dabant hosti-
bus credere, quòd sic se in eorum manibus trade-
rent, ut facere de eis possent quæcumque voluissent.
Sed qui in diem sequentem venturum regem in
suum auxilium noverant, exire cum eo non ad ho-
stium manus, sed ad interfectionem cogitabant. Se-
cundum spirituale verò sensum serpenti Naas, id
est, gula concupiscentiæ in die suo nostrum exitum
promittimus, sed nos in die nostro ejus acies debel-
lamus. Dies quidem ejus est delectatio corporeæ sa-
turitatis. Qui enim proponit ventrem pro voto re-
plere, quasi diem primum concupiscentiæ dedicat,
& tamen adhuc intus est : quia quandam lucem de-
lectationis proposuit, quam operando non vidit.
Cras ergo exiit, qui hoc lætum, quod carni promi-
sit, & operando & delectando exhibuit. Sed sancti
viri, ut superius dixi, gula illudunt : quia cum ab e-
jus appetitu desperare in perpetuum nequeant, il-
lud, quod promittunt & non sumunt, quasi in futu-
ra luce delectationis reprobmittunt. Coacti quidem
sunt foris nimia fragilitate carnis, & intus induti ro-
bore magnæ charitatis. Per illud quidem, qui appeti-
tibus renunciare nequeant, quasi exteriori voce
promittunt, quod in intentione non habent. Per il-
lud verò, quia de divino securi sunt, aliud proponunt
agere, quam loquuntur infirmitatis voce. In die igitur
suo ad Naas exeunt : quia ad oppugnandum gula
concupiscentiæ, per lucem superni auxilij progredi-
untur, & visitati supernâ gratiâ, jam contra om-
nem carnis impetum fortes sunt, qui derelicti ad mo-
dicum, ejus impugnamenta timere. Qui profectò
divinæ gratiæ splendor, quia per ora prædicatorum
aliquando minoribus sanctæ Ecclesiæ membris, in-
funditur, sequitur :

*Et factum est, cum venisset dies crastinus,
constituit Saul populum in tres partes, et
ingressus est media castra in vigilia matu-
rina, et percussit Ammon usque dum in-
calesceret sol.*

In partes quidem dividitur populus, ut serpentem
Naas non una acie feriamus. Et quidem in tres partes
dividitur, ut sacra abstinentiæ fructus, & dignitas
ostendatur : quia ad eam, quam manducando perdi-
dimus, sanctæ Trinitatis contemplationem jejunan-
do revocamur. Hinc est enim, quòd legis, & pro-
phetiæ & Evangelij jejunia commendantur. Nam
Moyles ut legem percipere mereretur, bis quadra-
ginta dierum numero jejunavit. Elias ut Jefabel ma-
nus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi for-
titudine ad Oreb Dei montem pervenit. Dominus
ac Redemptor noster Jesus Christus per quadraginta
dies in eremo jejunans, nullum omnimodo cibum
sumpsit. In tres ergo partes Saul populum dividit :
quia in exemplum abstinentium, legis, & Propheta-
rum, atque Evangelij jejunia producuntur. Et ve-
niente die crastino, media castra doctor ingreditur :
quia cum divina gratia, quæ ad docendum corda
prædicatorum illuminat, auditorum etiam mentes
irradiat, & ad spem victoriæ potenter levat. In die
igitur crastino doctor triumphatur castra inimico-
rum ingreditur, & aperit, in eisque concupiscen-
tiarum acies potenter ferit. Et quia ipsorum subdito-
rum mentes audiendo proficiunt, in vigilia matutina
rex dicitur castra Ammonitarum ingredi, & usque
dum dies incalcesceret, in eorum caedibus immorari.
Vigilia quidem matutina in Dei aspiratione, est fer-

Exod.
34. d
1. Reg.
19. b

Mat. 4. d

vor solis in ejus plenitudine. Velut enim matutina nobis lux oritur, quando tenebris tentationum de-
preffi, lucem virtutis ab ore prædicatorum videre in-
cipimus, quam sequamur. Et sol nobis incalcescit, cum
per eorum verba mens nostra succenditur, & quasi
ferventis solis calore decocta, desiderii inflammatur.
Tunc quippe Ammon vehementer caditur: quia vi-
tiorum populus de nostris sensibus effugatur. Rector
igitur, qui in vigilia matutina Ammonitarum castra
ingreditur, usque dum incalcescat dies, ab interfectio-
ne gladium non recondat: quia tamdiu debet subdi-
torum suorum eruditioni insistere, quamdiu illos as-
piciat magnis interni luminis caloribus inflammari.
Quo in loco notandum est: quia Naas, id est, serpens
Ammonitarum rex esse dicitur: ipse autem Ammon
populus mœroris interpretatur. Et quia in hoc ser-
pente gulæ vitium designari diximus, cum Naas per-
cutitur, mœroris populus debellatur: quia ex uno gu-
læ vitio, innumera vitiorum agmina ad conflictum
animæ producuntur. Et cum idem gulæ vitium reci-
ditur, alia multa nobis vitia subjugamus. Unum qui-
dem gulæ vitium est, sed aculei libidinis innumeri
sunt, qui præcedentem illum, quasi regem sequuntur.
Qui læta quidem suggerunt, sed ad æterni fletus la-
menta perducunt. Cum Naas ergo pugnatur, sed
mœroris populus caditur: quia cum gulam doma-
mus, libidinum incitamenta perimuntur. Unde benè
non ipse Naas, sed Ammon subiectus sibi, id est, po-
pulus interfectus asseritur: quia appetitus comestio-
nis restringendus, non extinguendus est. Sed benè
numquam restringitur, si subsequens mœroris popu-
lus, id est, turpes motus libidinum non necantur.
Contra Naas ergo nobis principale certamen est:
quia cum iste superatur, Ammon interficitur: quia
libido tunc benè caditur, si ejus principale initium
subjugatur. Sed profectus pudicitie quousque pro-
cedat, latenter ostenditur per ea, quæ subsequuntur.
Nam dicit:

*Reliqui verò dispersi sunt, ita ut nec relinque-
rentur duo pariter.*

Probatio veræ abstinentiæ non est in attenuazione
corporis, sed in perfectione castitatis. Nam benè ser-
pens atteritur, si sic gula restringitur, ut libidinosi
motus corporis omnis violentia minuatur. Nam motus
illicito carni, quamdiu ipsa caro est, tolli non potest,
violentia movendi tolli potest. Non quidem tolli po-
test carni, quod lex carnis membra non moveat: sed
tamen tolli potest carni violentia motionis, ut relin-
quatur ei motus sed eidem motui omnis delectatio-
nis obsecratis auferatur, & simplex motus ille sit, in
quo * reliqua libidinis turpitudine non sit. Benè ergo
alij in fugam versi perhibentur, quia cum abstinen-
tes quosque divina gratia perfecte remunerat, à cor-
poralibus eorum motibus omnium obsecratis a-
culeos tollit: sed eis, ipsos motus naturales deserit, ut
tentari semper possint, vinci numquam possint: dum
id deserit, quod eis valde displicet, sed sic debilitat
quod deserit, ut prævalere victoribus non permittat.

* al
aliqua.

1. Cor. 9. d. Ammonitas quippe percusserat, qui dicebat: *Castigo
corpus meum. & servituti subijcio, ne alijs prædicans,
reprobis efficiar.* Interfectis etiam alijs, fugitivos in-
terficere non poterat: quia deplorat, dicens: *Vide o-
liam legem in membris meis repugnantem legi mentis*
Rom. 8. f. *me e.* Item quia debilitatos videbat, qui remanserant,
dicit: *Nulla creatura poterit nos separare à charitate
Christi.* Quid est ergo, quod deplorat legem inesse
membris legi mentis repugnantem, si extinctis alijs,
alij in fugam versi sunt: nisi quia perfecti viri hoc ip-
sum, quod simplices motus carnis contra volunta-
tem sustinent, vehementer dolent? Vellent quippe sic
manere in carne, ut contra mentis voluntatem de car-
ne nulla sustinerent. Quod quidem, quia impossibile
est, præmisit dicens: *Velle adjacet mihi, posse autem non
invenio. Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod*

A *odi malum, illud facio.* Quasi dicat: Vellem esse in
carne, non ea perfectione, qua perfectus in carne per-
fectus est, sed sicut Angeli Dei in celo. Sed hoc posse
non invenio, quia quamdiu mors peccati absorpta in
futura resurrectione non fuerit, illud, quod in me
peccatum, inhabitat, movet me contra me. Sed quod
extingui peccatum non potest, effugari potest. Motus
quippe carnis quasi in fugam vertitur, dum ipsa benè
jejunando castigatur. Tanto enim rarius ac difficilius
se contra spiritum erigit, quanto sibi eam præfidens
spiritus per extenuationem subdit, cum sic eam do-
mat, ut tardè superbiat, citò conquiescat. Sed subti-
liter est intuendum, quod dicitur: *Et non relinque-
rentur duo pariter.* Duo quidem remanent, sed pariter
non remanent. Duo quidem sunt, cogitatio immun-
da, & naturalis motus carnis. Ad sanctorum quidem
conflictum aliquando immunda cogitatio prævenit,
aliquando insurgentem sibi sentiunt legem carnis
contra legem mentis: sed qui victores jam sunt, hos-
tes in fugam verfos non timent, si iterum ad pugnam
redeunt: quia cum eis pariter pugnare non possunt.
Nam cum prava cogitatio obviat, prius eam abji-
ciunt, quam de ejus suggestione caro moveatur. Et
cum carnis lex membra comovet, lex mentis tur-
pem motum, turpia cogitando nequaquam fovet, &
dum alterum abjicit, alterius pugnam nequaquam
sentit. Benè ergo de electorum perfecta victoria di-
citur, quia: *[Dispersi sunt alij, ut duo pariter ex eis
non sint reliqui:]* quia per macerationem corporis in
tantum proficiunt culmen perfectionis, ut ab eis
quidquid à carne, quidquid à mente ingeritur, le-
viter superetur, dum convenire in pugnam non fini-
tur. Et hæc quidem victoria de omnibus sensibus
corporis electi percipiunt, qui obsidentem Naas sibi
subjicere per abstinentiæ virtutem possunt. Nam re-
fecta caro, & impinguata ad lapsum linguæ, oculo-
rum, auditus, olfactus, & tactus facilis est. Dum
ergo illiciti corporalium sensuum motus à gulæ vi-
tio, ad mentis pugnam deducuntur, quasi Ammon
populus, Naas regem ad Israëlitarum obsidionem
comitatur. Sed dum Naas perfectè vincitur, Am-
mon & extinguitur ex parte, & ex parte sic in fugam
vertitur, ut ex eo duo pariter non inveniantur: quia
dum per abstinentiam corpus atterimus, innumeros
nostrorum sensuum illicitos motus enervamus, &
quos omnino eradicare non possumus, quasi debiles
effugamus. Ex quibus duo pariter nobis in pugnam
non remanent: quia in oblatione alicujus sensus
corporei, non conjungimus sensum mentis. Nam
sæpè oculis aspiciamus, sæpè audimus auribus, sæpè
tactu, sæpè olfactu percipimus, quæ carnalem ani-
mum trahere ad illicitum amorem possunt, sed no-
stram perfectè carnem macerando victores sumus:
quia duos pariter de victis adversariis non videmus.
Concupiscenda quidem tunc cernimus, sed oculo-
rum motibus appetitum animæ conjungere devita-
mus. Sæpè etiam cordi cogitatio illicita obviat, sed
victor serpentis, fugitivum motum suum, quem at-
tendit, solum invenit. Ad ea enim, quæ corde acci-
denter cogitat, aliquem de sensibus corporis per mo-
tum illicitum nequaquam levat. Tales quippe sunt,
quos Prophetæ miratur, dicens: *Qui sunt isti, qui ut* Es. 60. b
nubes volant, & quasi columba ad fenestras suas? Quasi
enim columbæ ad fenestras suas sunt, qui concupis-
cenda recipiunt, sed simplicitatem mundi cordis con-
cupiscendo non perdunt: quia vident quæ appetant,
sed illicite appetere quod cernunt, vitant. Ad hanc
profectò victoriam, quia prædicatorum nostrorum
exhortatione proficimus, benè per Saül Ammonita-
rum populus devictus & caesus esse memoratur. Quo-
rum profectò bella non uniformia, sed diversa sunt.
Nam aliquando oculos adversarios potenter oppri-
munt, aliquando falsos fratres sapienter ferunt. Il-
los intus magna virtute domant, istos foris mira pa-
tencia tolerant. Intus per immensâ certamina ma-

gnorum triumphorum gloria insignes sunt, sed foris incomparabilibus tantæ mansuetudinis suæ titulis adornantur. Qui ergo internæ victoriæ narrationem cognovimus, qualiter etiam foris vincant, audiamus. Nam sequitur:

Et ait populus ad Samuelem: Quis est, qui dixit: Saül nunc regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. Et ait Saül: Non occidetur quisquam in die hac: quia fecit Dominus salutem in Israël.

Ad Samuelem quippe Dominus superius dixerat:

Sup. 8. b Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. De Saül autem paulo ante dictum est: Quia despexerunt

Sup. 10. d eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abjectus, iste despectus, cæsis jam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audivit: [Date nobis viros, & interficiemus eos.] Possit quidem uterque non in-

terficiendo, sed consentiendo de inimicis vindicari, sed etiam, quia abjectus fuerat Propheta loquitur, rex despectus favet dicenti: [Non occidetur quisquam:] quia sancti predicatorum nostri majori victoria coronantur, cum adversa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde & vera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens viro forti. Sed norandum, quod dicitur: In die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit, qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit: quia ea luce claritatis, qua in venerationem predicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur. Qui enim odium fravem suum, homicida est. Quia enim de doctrina boni pastoris sic adjuvandi sunt boni, ut tolerentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: [Quia, inquit, hodie fecit Dominus salutem in Israël.] Sequitur:

Prov. 16. d Dixit autem Samüel ad populum: Venite enim in Galgala, et innovemus ibi regnum.

Et perrexit omnis populus in Galgala, et fecere ibi regem Saül coram Domino.

Si ergo omnia eo modo, quo superius in ordinando regem, fiunt, ad sanctæ Ecclesiæ morem deducimus, magna subtilitate ejus rectores ordinantur. Prius quippe Propheta rex eligendus ostensus est, deinde quaesitus quasi incognitus: postea etiam sorte inventus, domi absconditus, revelatus à Domino, à populo sublati, & in regiam dignitatem ab omnibus receptus est. Quid est ergo, quod adhuc in Galgala tenditur, ut illic regnum innovetur? Sed magna discretione rex quaeritur, & invenitur, quia altissima sunt Ecclesiarum negotia, quæ si infirmi, & imperiti suscipiunt, ipsa rerum magnitudine deprimuntur. Attentè ergo & subtilissima investigatione perquiritur, qui tanto culmini præferatur. Qui profectò valde prædicandus est, non cum quaerentium judicio constituitur, sed quando in ipsa dispositione summi ministerij strenuus invenitur. Bene ergo jam triumphante constituto rege dicitur: *Perrexerunt in Galgala, & fecerunt ibi regem Saül coram Domino:*

quia cum predicatoris fortitudo cognoscitur, in auditorum suorum mentibus honoratur. In Galgala quidem, id est, rotam imus, quando per sacrum colloquium doctoris nostri operationem discutimus, & cum illic coram Domino regem facimus: quia, quem probabilem cernimus, dignum esse tanto culmine judicamus. Prius ergo dicitur Saül à populo electus, ad extremum rex in Galgala constitutus coram Domino: quia licet multa consilij gravitate in sancta Ecclesia pastor eligatur, utrum sit merito, quod est ordinem, non cognoscitur, nisi cum operum fortitudine declaratur. Dicitur ergo non de alio, sed de eo alio, qui magna victoria claruit: [*Perrexit*

*A omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saül coram Domino,] ut dignitas summi pontificis non constet in ambitione culminis, sed in summa virtutis. Et in Galgala quidem itur, ut judicare de summo loco non audeat, cui scripturæ sacræ abscondita sunt præcepta. Et coram Domino rex constituitur: quia tunc doctor subjectorum suorum devotione colitur, cum ipsi acceptam ejus vitam omnipotenti Domino recognoscunt. De ipsa autem cognitione vitæ, & doctrinæ pastoris sui: quia sæpè non sibi, sed melioribus creditur, bene dicitur populus in Galgala regem coram Domino constituisse: sed idem populus in Galgala, monente Samuele perrexisse. [*Eamus, inquit, in Galgala, & innovemus ibi regnum.] Regnum quippe innovatur: quia dum electus prædicator in magna virtute conspicitur, ei nova & recenti devotione auditorum corda submituntur. Unde quasi ostensa regis victoria regnum innovatur, quando cognita magna conversatione doctoris, ipsa auditorum corda splendorem novæ devotionis accipiunt, & per ejus exemplum ad propositum magnæ virtutis excitantur. Sed jam qui in uno internorum prælio triumphos aspeximus, in altero jam pacis tempora mirabili æquitate decursa videamus.**

CAPUT II.

Dixit autem Samuel ad universum Israël: Ecce audivi vocem vestram juxta omnia, que locuti estis ad me, & constitui super vos regem: & nunc rex gradiatur ante vos, ego autem senui, & incanui. Porro filij mei vobiscum sunt, itaque conversus coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce præsto sum. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum. Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi, contemniam illud hodie, restituiamque vobis.

Cum reprobi pastores præfunt, principale eis propositum est in rapina subditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aspicere nesciunt, quò præsentia ardentius concupiscunt, eò avidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt. Innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, juraque pervertunt. De his pastoribus per Prophetam Dominus Judææ improperat, dicens: *Pastores tui lupi vespere, non relinquentes in mane.*

Calumniatores innocentium pariter & oppressores debiliū item percutit, dicens: *Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificavit super illum bellum.*

Quapropter nox eis pro visione erit, & tenebræ pro divinatione. Nam dum iniquitatem cognoscunt, quam faciunt, per audaciam nequissimi operis, cadunt in cæcitatem cordis, ut per amorem, lucem veritatis ultra non videant, per quam à pravitate respiscant. Item munerum acceptionem reprehendit Esaias, dicens: *Omnes diligunt munera, sequuntur re-*

tributiones. Sanctus ergo vir, dum innocentie suæ simplicitatem ostendit, qua meritum altitudine fuerit, sublimis apparuit. Quod quidem virtutis præconium in eò uno ostenditur, ut omnibus electis doctoribus eadem bonitatis conformitas ostendatur. Vitæ quidem innocentiam pro nobis habemus, sed prælationis culmen pro aliis, non pro nobis ascendimus. Per innocentie bonum ad æternam patriam tendimus, per altitudinem prælationis in aliorum custodia vigilamus. In illa virtute securi sumus, istam verò celsitudinem cum magno metu possidemus: quia

quia nostrorum operum rationem reddere vehementer expavescimus, de eo, quod aliis præsumus, Deo reddere rationem debemus. Si ergo electi viri, volente Deo, etiam prælationis culmen inviti conscendunt, volente Deo, idem culmen devotionis deserunt. Sanctus ergo vir dicit: [*Ecce audivi vocem vestram, & constitui super vos regem, & nunc rex graditur ante vos. ego autem senex, & incanus. Porro filij mei vobiscum sunt.*] Quasi aliis vocibus dicat: Quia non pro me, sed pro vobis præfui, dignitatem quam tenui, libenter alij dedi. In eadem dignitate jam senex, & tamen longus usus præemi-nendi, quem tenui, obligatum me in sui ambitione non tenuit. Quid ergo est, quod ait. [*Filij mei vobiscum sunt.*] nisi quia in sanctis viris magna vis spiritualis amoris est, qua filii ad culmen nascentibus, jus auferunt successione? Sed qui summam ordinis tam quietus deserit, qualis in eodem culmine manserit, ostendit. Quia enim rapinæ violentiam non exercuit, dicit: [*Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cuiusquam iulerim, aut asinum.*] Item quia nulli nocendi occasione quæsit, subjunxit, dicens: [*Si quempiam calumniatus sum.*] Item quia debilibus gravis non fuit, dicit: [*Si oppressi aliquem.*] Item quia de prælatione sua non terrena, sed cælestia quæsit, dicit: [*Si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.*] Quia verò in tanto contemptu rerum ab omnibus notus extiterat, sequitur:

Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam. Dixitque ad eos: Testis mihi Dominus adversus vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non invenietis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Ipse verò adhuc subdit, dicens: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Aegypti, ipse testis est.

Quo in loco notandum est, quia bona, quæ fecit vir sanctus, non dixit: mala verò, quæ non fecit, exposuit; ut silendo ad æterna lucra bona servaret, & loquendo odorem bonæ opinionis non perderet. Paulus verò loquitur, dicens: *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Ipse etiam quosdam redarguens, ait: *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes.* Hinc item discipulum admonet, dicens: *Oportet etiam Episcopum bonum testimonium habere ab iis, qui foris sunt.* Dum ergo mala se tam cautè vitasse asseruit, & ingentia bona, quæ fecit, siluit: apertè vir beatus ostendit, in quanto culmine virtutum stetit, dum mala reprobando, ad electorum exemplum odorem servavit bonæ opinionis: & occultando virtutum opera, præmia custodivit æternæ retributionis. Sed notandum, quia cum Dominum testem suæ innocentie assereret, ipsum Dominum fecisse Moysen & Aaron dixit. Quid est hoc aliud, nisi quia & virtutis suæ culmen ostendit, sed in tanto culmine solus apparere noluit? Quasi latentibus sensibus dicat: In tanta animi virtute mirandus non sum: quia in ea solus non sum. Contemptum rerum in munere virtutis habeo, sed hunc in intentione vanæ laudis non habeo: in quo valde meliores atque sublimiores cerno. Et quia ipsum Moysen, & Aaron Dominum fecisse asseruit, tale est item, ac si dicat: Quod mala tam fortiter cavere potui, illius debet gratiæ ascribi, qui Moysen & Aaron tales fecit. Sed ad quid sanctus vir ista præmiserit, ostendit: quia subintulit, dicens:

Nunc ergo state, & iudicio contendam adversus vos coram Domino de omnibus mi-

sericordiis quas fecit vobiscum & cum patribus vestris.

Ordo summæ rationis est, ut qui bona agere non curat, mala in aliis nequaquam reprehendat. Sanctus ergo vir prius mala se vitasse cautè asseruit, deinde ad reprehensionem aliorum profiliit; ut electi prædicatoris mores insinuet, qui prædicationis fructum bene ferre non prævalet, nisi cum id, quod de æternitate lucidum prædicat, splendida etiam conversatione demonstrat. Dicit ergo: [*Nunc state, & iudicio contendam adversus vos de omnibus misericordiis Domini.*] Stare quidem auditoribus, est intentionem mentis ad verbum prædicatoris erigere. Merito ergo stare præcipiuntur: quia doctor nihil exhortando proficit, si auditor mentem ad ea, quæ loquitur, non intendit. Eadem misericordias enumerans, ait:

Quomodo ingressus est Iacob in Aegyptum, & exclamaverunt patres nostri ad Dominum, & misit Dominus Moysen, & Aaron: & eduxit patres nostros ex Aegypto, & collocavit eos in loco hoc. Et quia oblii sunt Domini Dei sui, tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Assur, & in manus Philistinorum, & regis Moab: & pugnaverunt adversus vos. Postea clamaverunt ad Dominum, & dixere: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & servivimus Baalim, et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu Philistinorum, et serviemus tibi. Et dimisit Dominus Ierobaal, et Barach, et Iepte, et Samuël, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter.

Has quidem misericordias factas secundum historiam idcirco commemorat, ut in eo, quod regem petit, reum se coram Domino populus agnoscat. Nam, qui ad omnia pericula submovenda Dominum presentem habuit, hominem super se regem necessarium non habuit. Ipsam autem præsentiam Domini per impensas misericordias ostendit, dum de manu Aegyptiorum per Moysen & Aaron, & de manu Sisaræ & Philistinorum, & de manu regis Moab per Ierobaal, Barach, & Iepte, & à Samuele eos liberatos asseruit. Quo in loco valde quærendum est, cur petitio qua rex petitur tam districtè & reprehenditur, & ipsa diving misericordie auxilia populo Dei per prælatos homines impensa esse, doceantur. Quia in re quid respondendum est, nisi quia valde diversa est prælatio regum à prælatione iudicum? Isti quidem ut pares præfunt, illi verò in potestate præeminendi arrogantiam exhibent dominationis. Isti innocentie suæ testimonium coram Domino & omni populo commendant: quia nec aliquem opprimunt, nec alium aliquid in suis usibus tollunt: illi verò non solum propria subditis auferunt, sed etiam ipsas subditorum personas onere servitutis premunt. Subdens ergo ait:

Videntes autem, quod Naas ascenderet, et pugnaret adversus vos: Nequaquam, dixistis: sed rex erit super nos: cum Dominus regnaret in vobis.

Quasi dicat: Ad hoc vobis hominem elegistis, ad quod Deum habere solebatis. Quem nimirum locum si spiritualiter discutere volumus, hoc ex eo colligitur: quia qui carnalem sibi præse experunt,

2. Cor. 1.
Rom. 1.
1. Tim. 3.

divinam gratiam à se repellunt. Nam dum humilium doctorum exemplo vivunt, velut ab Ægypto liberantur: quia caliginem mundi amoris toto desiderio fugiunt. Quia etiam omnium vitiorum tyrannidem eorum doctrina evadunt, velut de manu Sifara Philistinorum, & regis Moab, missis ducibus, liberantur. In quibus Deus jam solus omnipotens regnat: quia dum humiles pastores foris imitantur, regnantis inter se divinitatis amorem gratanter excipiunt. Dicit ergo Propheta: [Dixistis mihi: Nequaquam, sed rex erit super nos, cum Dominus regnaret in vobis:] ut ostendat, quia qui carnalibus se imitando subjiciunt, divinæ gratiæ dignitatem perdunt. Norandum etiam, quia Propheta Samuel per virtutem humilitatis ubique se electis ostendit in norma rectitudinis. Nam cum Israëliticæ plebis liberationem assereret, non ait: Misit Dominus Jēpte & me: sed, [Jēpte & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum.] Se quidem quasi alium nominavit, ut virtus liberationis non ascriberetur personæ missi: sed gratiæ mittentis Dei. [Misit, inquit, Dominus Samuel, & eruit vos.] Quasi dicat: Quem voluit, misit, & per quem voluit, fecit. Et fortasse de se quasi de alio loquitur: quia non ipse est, qui per seipsum loquitur: sed Spiritus sanctus. Et quia permissione Dei, jam rege constituto, vir Domini ista loquebatur, ad hoc profectò loquebatur, ut regem & populum ad Dei cultum dirigeret, non ut ipsam dignitatem regiam evacuet. Unde & subjungens, ait:

Nunc præsto est rex vester, quem elegistis, et peivistis. Ecce dedit Deus vester vobis regem, si timueritis Deum, et servieritis ei, et audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini, eritis et vos, et rex vester, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non exaudieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros.

Hæc profectò non mystica, sed historica sunt in omnibus. Nam ubi prælati & subditi reprobam vitam ducunt, divinæ ultionis pœnam pariter subeunt. Sed quia separatim ducuntur bona, separatim mala; illa, pro quibus manus Domini super eos futura prædicitur, subtilius consideranda sunt. Quid est ergo, quod ait: [Si timueritis Dominum, & servieritis ei:] nisi quia plerique divinæ districtiōnis judicia metuunt, & tamen prava agere non desunt? Paventi quidem corde futura judicia cogitant, sed præsentī voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo post timorem Domini ejus servitia memorantur: quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concutit, ad boni operis studium trahit. Item quia nonnulli sunt, qui per timorem Domini quædam mala respuunt, nec bona sufficienter operantur, adjungitur: [Et audieritis vocem ejus.] Qui vocem Domini audit, & bona plenè agit, & mala penitus deserit. Eadem verò bona opera in delectatione suavitatis habenda sunt, non in æstimatione asperitatis. Nam quibus semper dura, & aspera videntur, quæ à Domino præcipiuntur, paulatim decidunt & deficiunt.

Mat. 11.

Joan. 5.

Joan. 15.

Hinc enim per semetipsam Veritas dicit: Iugum enim meum suave est, & onus meum leve. Hinc Joannes ait: Mandata eius gravia non sunt. Gratia quippe non sunt electis: quia dum æternæ vitæ gloriam magno desiderio appetunt, præcepta Evangelica gratanter ferunt. Potest & os Domini prædicatio perfectæ charitatis intelligi. Quasi enim oris sui blandimenta volebat ostendere, cum dicebat: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut

A dilexi vos. Hoc quippe præceptum Domini, hoc jugum est divinæ suavitatis. Quid enim levius, aut unquam gratius, quam amor fertur? Quid præcepta grave non leviter tolerat, qui amat? Quidquid enim diligitur, cum magna devotione portatur. Quia ergo vinculum perfectionis est charitas Dei & proximi, bene in ultimo loco Propheta denunciat, dicens: [Si non exasperaveritis os Domini, eritis & vos, & rex, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum.] Quasi dicat: Tunc bene divinam voluntatem perficitis, si & contemptum pravitatis, & boni operis studium in divina charitate solidatis.

Tunc ad summam æternæ vitæ beatitudinem bene post Redemptorem curritis, si ea, quæ carnalibus aspera sunt præcepta charitatis, usque ad vitæ finem cum jucunditate deducitis. Sed quia infirmis & carnalibus loquebatur, subsequenter denuncians, ait: [Si non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermonem ejus, erit manus Domini super vos, & super patres vestros.] Manus Domini divinæ est severitatis. Quæ profectò manus super filios, & patres extenditur, cum divini contemptus merito, & reprobi prælati & subditi puniuntur. Eadem quoque manus ad ultionem extenditur, cum vox Domini non auditur, cum ejus sermones exasperantur: quia ij, qui divina mandata quasi dura, & importabilia respuunt, intolerabili pœnæ onere in futuro deprimuntur. Stulta quippe audacia hominis, unde ad modicum subire ea, quæ sibi videntur aspera, refugit; inde se asperioribus in æternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displicet, suaderet: ut per dura & aspera hujus brevissimi temporis, dura & aspera evaderet futuræ damnationis. Hæc profectò dura corda carnalium velociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subjungitur:

C *Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, & dabit voces et pluvias, et scietis et videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini petentes super vos regem.*

Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, & dabit voces et pluvias, et scietis et videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini petentes super vos regem.

Quia tam attentè, & toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat: quia qui ad cultum sanctæ Ecclesiæ carnales provehant, gravissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata reliqua singularis pœnæ meritum obtinent: qui verò carnalem præpositum constituit, tot incurrit pœnarum merita, quot ille fidelibus subditis præbet pravitatis exempla. Sed grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstratur. Propheta ergo Domini, ut ad congruam penitentiae fructum peccantem populum provocaret, per mirabile motum æris, ei insinuat magnum peccatum transgressionis. In messe autem tritici, pluviae, & tonitrua in illa regione non sunt. Bene autem subsequenter adjunctum est:

Clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces, et pluvias in die illa: et timuit omnis populus nimis Dominum, et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuel: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim universis malis nostris ut peteremus nobis regem.

Quod sanè, si ad nostra tempora deducimus, ut populus ad cognitionem peccatorum veniat, præ-

S.
REGO
LIM
5m3

dicatores pro eis ad Deum clamant: quia fidelium salutem magnis desideris flagitant. Clamare quidem prædicatoribus, est electorum salutem magna devotione postulare. Ad quorum clamorem Dominus vocem dat: quia peccatorum corda excitat, ut pravitate suæ nequitiam recognoscant. Dat pluvias: quia excitata corda per infusionem supernæ gratiæ adjuvat; ut non solum deserat mala quisque, quæ fecit, sed etiam bona fortiter agat, quæ appetit. Sed hoc in die messis tritici fieri dicitur, ut virtus miraculi designetur. Non est quidem minus miraculum immutatio cordis, quam perturbatio aëris. Non minus miraculum est arentia corda reviviscere, quam æstivis ardoribus inusitato more pluvias inundare. Maius quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quam, collisis per ventum nubibus, tonitruum insonare. Sed rectus ordo conversionis ostenditur in ordinata positione verborum. Nam dicit: [*Dedit Dominus voces & pluvias, & timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem.*] Ordinatissima quippe conversione cum malum deseritur, bonum in mente propagatur; cum conversi mens quasi per pluviam bonum semen nutrit, & se Deo & hominibus per obedientiæ virtutem subdit. Bene ergo dicitur: [*Timuit omnis populus Dominum & Samuelem,*] quia qui summi Spiritus adventum suscipit, & mala deserit, & bona apprehendit, & sic Deo subditur, ut pro Deo etiam hominibus substernatur. Et quia præsumptionem in ipsa obedientiæ virtute non habent, dicunt: [*Ora pro servis tuis ad Dominum, ut non moriamur.*] Cum spiritus vitæ se menti infundit, protinus eam ad mortis pavorem erigit: quia magisterium ejusdem spiritus est, ut timendo mens agat, ne quod timer inveniat: sed sancti viri pro eis orantes exaudiri possunt, qui & occulta peccata cordis per humilitatem revelant confessionis. Unde & subditur: [*Addidimus enim universis malis nostris, ut peteremus vobis regem.*] Quia verò hæc satis jam exponendo ventilata sunt, sequentia videamus.

Dixit autem Samuel: Nolite timere. Vos fecistis univèrsim malum hoc. Verumtamen nolite recedere à tergo Domini.

Pœnitentis mens tunc bene dirigitur, si divina judicia metuat, & de Dei omnipotentis miseratione confidat. Timor quidem sine spe in desperationem præcipitat, sed cum spei conjungitur, salutem mentis operatur. Quare & summo studio invigilare optatus doctor debet, ut peccantem terreat, & terrum ad veniæ spem reducat, quatenus per metum peccare desinat, & per spem impetrandæ indulgentiæ, divinæ misericordiæ portum quaerat. Territos ergo subditos ad spei virtutem Samuel erigens, dicit: [*Vos fecistis univèrsim malum hoc, verumtamen nolite recedere à tergo Domini.*] Quasi dicat: Si peccare desinitis, ad obtinendam commissorum veniam pervenire citius potestis. [*Nolite ergo recedere à tergo Domini.*] De justis laude promittitur: [*Praisibus enim ante faciem Domini parare vias ejus.*] Hinc Elias ait: *Vivit Dominus, in cuius conspectu sto.* Hinc Psalmista dicit: *Exultent iusti in conspectu Dei.* In conspectu quidem Domini, vel ante Dominum stare, est testimonio bonæ conscientiæ de amore conditoris præsumere. Stant quidem in conspectu ejus, qui ex merito magnæ actionis, de superna conditoris sui gratia securi sunt. Peccatores autem, cum mala committunt, à facie Domini fugiunt, sed cum redire pœnitendo deliberant, quasi post tergum Domini sunt: quia & discedere longius nolumus, & tamen præsumere de Deo quasi amici non possunt. Hinc est, quod peccatrix mulier retrò stetit dicitur, ut pedes Domini deofulari merere-

Luc. 1. 5
3. Reg. 17
Psal. 67.
8

Luc. 7. f

tur. Retrò etiam illa stetit, quæ fimbrias ejus tetigit, & à fluxu sanguinis sui curari meruit. Retrò quidem stat pro verecundia peccati, sed tangit per virtutem spei. Quia ergo pro commissis iniquitatibus semper erubescere debemus, & in quibus confundimur devitare, Samuel peccatoribus imperat, ut à tergo Domini non recedant. Sed quia non sufficit conversio peccatori, ut peccata non agat, subsequenter adjunxit:

Et servite Domino in omni corde vestro.

Tunc namque promereri veniam possumus, si peccare desinimus, & bonis operibus inhaeremus. In omni etenim corde Domino servire, est peccandi nullam in corde intentionem retinere. Omne quidem cor ad servitium conditoris inflectitur, quando sic bona agimus, ut mala per propositum nulla teneamus. Quod & Propheta Domini Samuel apertè insinuat, cum subjungit:

Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos: quia vana sunt.

Ad litteram vana simulacra dæmonum appellat. Nobis autem vana illa hîc accipienda sunt, quæ concionator ostendit, dicens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* In comparatione etenim æternorum bonorum, vana sunt omnia, etiam bona temporalia. Quidquid enim in hoc sæculo lætari, delectabile, sublime, aut prosperum cernitur, vanum profectò est: quia difficile habetur, & citò amittitur. Repente quidem alta sæculi corruunt, pulchra transeunt, læta & prospera evanescent. Nam cum stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentinà fortunâ turbatur, aut festina, & omnia deturbante morte, concluditur. Vana ergo sunt gaudia sæculi, quæ quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos, citò transeundo, decipiunt. Dicit ergo Propheta Samuel: [*Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis.*] Quasi dicat: Stultè appetuntur bona sæculi, quæ ab appetitoribus suis non poterunt diutius teneri. Et notandum, quia de futuro dicitur: [*Non proderunt vobis:*] quia nimirum nunc prodesse cernuntur; sed cum in futuro pro eis puniri cœperint, nequaquam profunt. Unde & apertè subditur: [*Neque eruent vos, quia vana sunt.*] Quasi dicat: Idcirco vos tunc non adjuvant, quia cum mundo deficiunt, & post sæculum non habentur. Multum quidem sæculi bona durant, si cum amatore usque ad extremum vite perveniunt. Post sæculum ergo non profunt, quæ finem vitæ transire non possunt. In hac quidem vita suos amatores peccatis obligant; sed tunc non eruent, ubi quidem per meritum sunt, sed per auxilium non sunt. Quia in re cautè notandum est: quia eis temporalia bona non proderunt, qui post hæc declinare perhibentur. Post bona etenim temporis declinare, est in eorum appetitum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Meritò ergo his vana non proderunt: quia ea eo ordine, quo condita sunt, habere noluere. Sed quo fructu vana despiciantur, insinuat, dum subditur:

Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere sibi populum.

Magnum malum hæc vana post se declinantibus ingerunt: quia dum inordinatè terrena appetunt, à summo & omnipotenti Deo ad sustinenda futura tormenta deseruntur. His ergo, qui declinare post vana prohibentur, meritò Propheta repro mittit, dicens: [*Non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum.*] Quia qui pro ejus amore

vana

vana despiciunt, à veris malis eruantur, & ex fide A promissionis, mercedem accipiunt aeternae hereditatis. Populum quippe suum Dominus facit, quem ad aeternae beatitudinis gaudia sustollit. Ibi quippe revelata majestatis suae gloriâ illi praesidet, quem in mundo ab amore vanitatis per occultam gratiam assumptum tenet. Jurare quidem Domino, repromittere est, eumque populum suum facere, Dominus jurat, qui non declinat post vana: quia terrena despicienda sunt, ut aeternae hereditatis adipisci bona mereamur. Nectamen ad ea posse his meritis se perducere aliquis credit; quia hic distinctè expressum est: [*Propter nomen suum magnum.*] Non enim bonitate nostra, sed Dei fit, ut homo terrenus bonis caelestibus perfruatur. Donum quippe Dei est, non ex nobis. Sequitur:

Abstine autem à me hoc peccatum in Domino, ut cesses orare pro vobis.

Ille ista loquitur, cui superius de iis, quibus loquitur, Dominus ait: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Ecce abjicitur Propheta, & abjicientibus se loquitur dicens: [*Abstine à me hoc peccatum in Domino, ut cesses orare pro vobis.*] Equidem, si secundum legis praecipuum hoc discutitur, peccatum non esset, si pro abjicientibus se non oraret.

Nam lex Moysi praecipit, dicens: *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Sed & qui Prophetam abjiciebant, non amici, sed inimici exiterant. Quid est ergo, quod dicit: [*Abstine à me hoc peccatum.*] nisi quia vir sanctus ad charitatis verticem sublimatus, non solum diligebat amicos, sed ipsos etiam amplectebatur inimicos? Legis quidem veteris mandato instructus, sed novae gratiae fulgoribus illustratus, licentiam veritatis Evangelica perfectione reprehendit. Quo nimirum in facto, nos nobiscum facere rationes cogimur. Hinc enim per Evangelium jubetur: [*Diligite inimicos vestros, benedicite eis, qui oderunt vos.*] Quantum ergo nunc inimici diligendi sunt, cum praecipimur, si tunc amari potuerit, cum odio haberi jubebantur? Et quia non solum orare pro eis, sed eos erudire conabatur, subjungens, ait:

Et docebo vos viam bonam, & rectam.

Cur enim viam divini obsequij bonam dicit, & rectam: cum bona non sit, si non sit recta; nec recta, si non sit bona? Sed bona fuit via, qua populus ab Aegypto ad terram promissionis ascendit, & tamen dum per eam circumivit, recta non fuit. Bona ergo via est, qua ad supernam patriam tenditur: recta, qua facile pervenitur. Via ergo bona & recta est, cum ad religiosam vitam convertimur, divina obsequia cum instanti fervore magnae devotionis exercemus. Unde & bene eandem viam Samuel exponit, dicens:

Igitur servite Domino, & timete eum in veritate, & ex toto corde vestro.

Hæc quidem via bona & recta est: quia ad aeternam vitam tendit, & velociter pervenit. Per timorem quippe Domini deviantur mala; serviendo ei, ejus mandata complentur. Cui nimirum in veritate servimus, quando ejus præcepta pro sola superna retributione perficimus. Nam qui de bono opere temporalem mercedem expectat, Deo in veritate non servit, quem falso proposito in sua operatione non diligit. Qui autem in veritate Deo servire cupiunt, totum cor in divinis obsequiis ponere jubentur, ut sic, quæ Dei sunt, agant, ut in mente aliquid quod contra Deum sit, non retineant. Hæc profectò via non solum bona, sed recta est: quia ad salutem tendit, & viatorem suum ad perfectionem velociter

S. Greg. Tom. III.

deducit. Velut enim altera via terræ repromissionis ostenditur bona, quæ perducit; recta, quæ diverticulum caveat. Per hanc quippe unusquisque tantò melius ad culmen virtutum pervenit, quantò per negligentiarum circuitus non divertit. Hæc quidem via recta in illa exprimitur, per quam Dominus filios Israël ducere ad terram promissionis voluisse perhibetur. Voluit quippe illis labores deserti committere, ut nobis post unigeniti sui vestigia gradientibus cursum tanti itineris levigaret. Non enim adhuc audire poterant: *Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, & habebis thesaurum in celo.* Dum enim licentiâ rerum temporalium vetus populus per diversa discurret, quasi per circuitum laboris ad terram promissionis citò duci non potuit. Ut ergo nobis novæ vitæ viam Propheta insinuat, viam bonam & rectam esse dicit, & Deum metuere, & ei in veritate, & ex toto corde servire: quia ad sublimitatem divinæ gratiæ citò perveniunt, qui omnipotentem Deum & bono opere, & ferventibus desideriis inquirere non desistunt. Et quia eundem populum ad audienda prædicationis verba per miraculum attentum fecerat subdit:

Vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit Dominus.

Quasi dicat: Ex iis, quæ vidistis, colligite omnipotentem Deum quam terribiliter metuere, & quantò devotè ei semper servire debeatis. Quæ profectò verba, si ad nos trahere volumus, tantò nobis est & venerabiliùs metiendum, & devotiùs Deo serviendum, quantò in Redemptore nostro mirabiliora perspeximus. Sed quia quod boni audiunt, audacter mali contemnunt, subjungit, dicens: [*Quod si perseveraveritis in malitia, & vos, & rex vester pariter peribitis.*]

CAPUT III.

Filius unius anni erat Saül, cum regnare cepisset: duobus autem annis regnavit super Israël. Caput XIII. I. Reg.

Superius cum ordinandi regis negotium tractaretur, de eo, qui divino judicio præterendus erat ceteris, dictum est. [*Quia erat electus, & bonus.*] Item de eo jam electo in regnum, & in medio populi statuto Samuel ait: [*Certe videtis, quem elegit Dominus, quoniam non est ex similibus in omni populo.*] De eodem item rege nunc dicitur: [*Filius unius anni erat Saül,*] ut dum attentè laudatur, à Domino bonus electus fuisse sentiat. Cur ergo unius anni esse dicitur, cum regnare cepisset, nisi ut ejus innocentia prædicetur? Nam ad litteram, unius anni quo modo esse filius potuit, qui universo populo ab humerò & sursum eminebat? Quod ergo secundum litteram intelligi non potest, intelligi per internæ intelligentiæ rationem debet. Unius itaque anni rex esse describitur, ut donum pueritiæ in persona regis innocentia bonum signet. Unde & aeterni regni filius jubetur: *Nolite pueri effici sensibus, sed matritia parvuli estote.* Quod certè & Ecclesiarum pastoribus ipsa Veritas comminatur, dicens: *Nisi converteritis fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum.* De rege ergo, qui priùs bonus, postea malus extitit, dicitur: quia unius anni fuit, cum cepit regnare, & duobus annis regnavit. Licet enim multis annis regnaverit, illis solis regnate dicitur, in quibus innocens & humilis fuisse perhibetur. Nam postea superbus & inobediens audivit: *Quia projecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus, ne sis rex.* Se quidem à regno pro-

R.

jectum cognovit, & tamen projectus regnare non
 timuit. Quanta postea fortiter egit? Sed ecce om-
 nia illa tempora ad regnum ei deputata non sunt.
 Illo ergo solum tempore nos vixisse gaudeamus, quo
 innocenter & humiliter viximus. Nam illa tempo-
 ra, quæ in sæculi vanitate, & fluxa carnis vita con-
 sumpsimus, quasi perita minimè memorantur.
 Sunt adhuc quoque, qui ad rapiendum culmen san-
 ctæ Ecclesiæ ingeruntur: de quibus per Prophetam
 os. s. d. Dominus queritur, dicens: *Regnaverunt, & non
 ex me: principes exierunt, & ego ignoravi.* Qui
 nimirum dum quædam fortiter agunt, rapinam in-
 vasi culminis à Deo oblivioni traditam arbitrantur,
 Secum sua opera numerant, & quod præter Deum
 agunt, à Deo remunerandum putant. Qui certè, ut
 rectius ea, quæ agunt, enumerent, Saül abjecti
 tot fortia facta numerent, quæ divinus numerus ne-
 quaquam tenet. Dicit ergo Saül: [*Duobus annis
 regnavit super Israel.*] ut de omnibus sentiat: quia
 quod nobis vivimus mercede vacuatur, & ne-
 quiter præesse, non est veritas præeminendi, sed
 temeritas puniendæ presumptionis. Sed jam quid
 unius anni rex fecerit, audiamus.

*Et elegit Saul tria millia de Israel, & erant
 cum Saul duo millia in Magmas, & in
 monte Bethel, mille autem cum Ionatha
 in Gabaa Benjamin.*

Millenarius numerus, qui à centenario decies
 collecto perficitur, summam perfectionis insinuat.
 Qui profectò cum ter repetitur, in eo electorum
 perfectiones variè designantur. Saül ergo tria millia
 virorum de Israel elegit: quia prædicator veritatis
 ad defensionem sanctæ Ecclesiæ non infirmos & de-
 biles, sed robustos & validos bellatores ducit. Tria
 quippe millia esse perhibentur: quia in summa per-
 fectionis facie, virgines proferunt: juxta quos &
 continentes, & veritatis defensores ponunt. Dum
 enim exemplo virginum ad summam incorruptionis
 alios ascendunt, dum continentium vita alios à se-
 culi corruptionibus auferunt, dum humilium debi-
 litatem per auxilia potentium defendunt, contra
 hostes sanctæ Ecclesiæ boni doctores quasi cum tri-
 bus electorum virorum millibus veniunt. Viri au-
 tem dicuntur pro fortitudine, de Israel esse refe-
 runtur pro divina contemplatione. In summo enim
 defectionis numero contineri non potest, qui aut
 virtute caret magni operis, aut notitia internæ vi-
 sionis. Quid est, quòd alij cum Saül, alij cum Jona-
 tha ex electis viris esse perhibentur? Sed & ipsa lo-
 corum nomina, in quibus esse dicuntur, mysteriis
 vacua credenda non sunt. Jonathas, qui filius regis
 esse describitur, & partem bellatorum habet, eos
 profectò insinuat, qui in predicationis ministerio
 doctorum adjutores sunt. Filij quippe eorum sunt:
 quia vehementer eos diligunt, quorum ministerio
 Deo generantur. Sed parti bellatorum præsent:
 quia sanctæ Ecclesiæ curam gerunt, & exemplo alios,
 alios verò exhortationibus ad amorem virtutum
 provehunt. Quasi enim magnus rex filium in exer-
 citum miserat, qui Corinthiis loquebatur, dicens:
 1. Cor. 4. *Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus cha-
 rissimus, & fidelis, in Domino: qui vos commonefaciat
 vias meas, quæ sunt in Christo Iesu, sicut in omni-
 bus Ecclesiis sanctorum doceo.* Hinc item dicit: *Cum
 venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos:
 opus enim Domini operatur, sicut ego.* Jonathas verò
 cum mille viris in Gabaa Benjamin esse dicitur, Saül
 autem cum duobus millibus in Magmas, & in monte
 Bethel. Gabaa, ut sæpè jam diximus, sublimis
 interpretatur: Magmas, humilitas; Bethel, domus
 Dei; Saül, petitio; Jonathas, columbæ donum di-
 citur. Tria verò millia virorum electorum de Israel,
 ad virgines, & continentes, & veritatis defensores re-

tilimus. Dum ergo columbæ donum Jonathas dicitur,
 & in Gabaa, id est sublimi, mille cum eo esse viri
 perhibentur: quid aliud, quàm illos insinuat, qui lu-
 cidissimo virginitatis exemplo, aliis præbent ejusdem
 normam pudoris: Bene autem columbæ donum, in-
 stitutor virginum dicitur: quia incomparabili gratia
 Spiritus sancti efficitur, ut à maentibus in carne
 carnis corruptio nesciatur. Bene & in sublimi esse
 virgines dicuntur: quia quod naturam humanam
 supergreditur, in altissimo virtutum culmine situm
 est. Unde & virgo ille dilectus Iesu locum virginum
 insinuans, ait: *Vidi supra montem Sion agnum stan-
 tem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia,
 habentia nomen ejus, & nomen patris ejus scriptum
 in frontibus suis.* Quos etiam ex luce proptiæ con-
 versationis insinuat, dicens: *Hi sunt, qui cum mulieri-
 bus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & se-
 quuntur agnum quocumque ierit.* In monte quidem
 esse cum agno dicuntur; quia per meritum incorrup-
 tionis, quo à terrenis, & carnalibus delectationibus
 se dividunt, in superna Redemptoris gloria subli-
 mantur. Cum Saül verò duo millia esse dicuntur in
 Magmas, & in monte Bethel. Magmas quæ humilitas
 interpretatur, quid aliud, quàm continentium
 ruborem significat: Nam dum præterita carnis oble-
 ctamenta recolunt, erubescunt. Sed quia viri fortes
 sunt, cum Saül esse referuntur: & dum experta sæculi
 blandimenta despiciunt, exemplo suæ virtutis in-
 numeros alios ad ejusdem sæculi contemptum tra-
 hunt. Sed tamen Magmas inhabitant: quia dum re-
 colunt, quales fuerunt in sæculo, superbi non pos-
 sunt, de eo, quòd magnos se vident esse in Deo. Qui
 bene cum Saül esse referuntur, qui petitio dicitur.
 Prædicator etenim veritatis tantæ charitatis esse de-
 bet, ut instanti desiderio non petitor, sed petitio esse
 sentiat. Salutem quippe fidelium tam instantibus
 debet appetere, ut ex usu interni gustus, omnem mo-
 tum cordis in affectum ducat supplicationis. Cum
 quo mille viri sunt: quia perfectiores auditores cum
 electis doctoribus in charitate conveniunt, & pro
 salute fidelium omnipotentem Dominum commu-
 niter deprecantur. In Magmas ergo cum rege sunt:
 quia humilitatem pro se incolunt: ut exaudiri pro
 aliis mereantur. Sed dum electus doctor omnibus
 subditis utiliter præest, omnium virtutes ad victo-
 riæ coronas promovet. Nam cum humilibus suppli-
 cat, cum fortibus pugnat, cum remotis viris oratio-
 nibus insilit, cum expositis Ecclesiæ defensoribus,
 debiles & infirmos protegit. Bene ergo non solum
 in Magmas, sed in monte Bethel esse cum Saül in
 bellatorum millibus dicuntur: quia prædicator Ec-
 clesiæ sicut diversis ordinibus electorum præeminet,
 ita eorum esse cooperatur debet. Bethel quippe, id
 est, Dei donum custodiunt, qui verbi auctoritate
 sanctam defendunt Ecclesiam. Cùm quibusque ty-
 rannis voce liberæ auctoritatis obviant, cùm contra
 hujus sæculi potentes se erigunt, cùm pro defensione
 humilium, sæculi hujus potestatis contradicunt,
 Bethel domum Dei quasi regis bellatoris custodiunt.
 Qui certè cum Saül esse referuntur: quia in de-
 fensione Ecclesiæ magnorum doctorum coadjutores
 sunt. Bene autem de reliquis dicitur:

*Porro ceterum populum remisit unumquemque
 in tabernacula sua.*

Ceterum populum dicit, quem millenarius nu-
 merus non concludit. In tabernacula quisque sua
 remittitur: quia ad summa, & fortia opera infirmi,
 & imperfecti producendi non sunt. Nam nec con-
 tinentes, nec virgines, nec martyres fieri debiles
 possunt. Illis quidem, ut ad eos præterita carnis oble-
 ctamenta non redeant: istis, ut in experta carnis
 blandimenta contemnant; illis, ut adversa mun-
 di non metuant, maxima fortitudo necessaria est. In

1. Cor. 4.
 d

1. Cor. 16.
 b

tabernacula ergo sua cetera plebs remittitur, ne de A
altioris vitæ temeritate damnetur, & velut debilis,
& infirma in bello pereat, dum altæ conversationis
fidem spondet, quæ altæ virtutis robur non habet.
Quasi enim unumquemque in tabernacula sua di-
mittebat beatus Paulus Apostolus, cum dicebat:
1. Cor. 7. *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam ha-*
beat, & unaquaque suum virum. Velut enim peri-
tus magister interne militiæ, & coronas victoriæ,
& pugnæ considerans gravitatem, militum vires
in belli pondere librabat, optimum iudicans infir-
mis, ut in urbibus viverent, ne acerbò mare peri-
rent. Quare & item eos à castris fortium segregans,
ait: *Revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas*
propter incontinentiam vestram. Sed remotis debili-
bus, quid in fortissima virginum acie agatur, expo-
nitur, cum subiungit:

Et percussit Ionathas stationem Philistinorum, quæ erat in Gabaa.

Sicut excellit ordine sponsi acies, ita & victoriæ
titulos prima suscepit. Ionathas quippe stationem
Philistinorum percussit: quia electa virginitas de
carne, continentia arce sublimata, motus turpes
extinguit. Bene autem statio Philistinorum dicitur:
quia in corpore virginali, carnales motus non
habent requiem delectationis, sed statim certami-
nis. Stant quippe: quia impugnant, sed requiescere
non possunt: quia mentem sanctam minimè oble-
tiant. Statio ergo Philistinorum in Gabaa percussit,
quando ab electis virginibus carnis desideria pen-
itus evolvantur, & pacem triumpho obrinent, dum
solita bella non habent. Ad quam profectò victo-
riam, quia majorum exhortatione sæpe proficiunt,
mille viri in Gabaa cum Jonathas sunt: sed Ionathas
percussit Philistinorum castra perhibetur. Et quia
exemplo aliorum, sæpe alij ad æmulationem virtu-
tis excitantur, sequitur: [*Et percussit Ionathas sta-*
tionem Philistinorum, quæ erat in Gabaa.]

Quod cum audissent Philisthæi, Saul ceci-
nit buccina in omni terra, dicens: Au-
diant Hebræi, & universus Israel hujus-
cemodi famam. Percussit Saul stationem
Philistinorum, & erexit Israel adversus
Philisthæos. Clamavit ergo populus post
Saul in Galgala.

Percussa quippe Philistinorum statione, Saül
buccinâ canit, & post Saül populus clamat: quia
auditas electorum virtutes sancti prædicatores præ-
dicant, & subditorum corda ad exemplum boni o-
peris inflammant. Buccinâ quidem canere, est &
victoriam nunciare, & exemplo victorum aliorum
mentes ad spiritualis belli propositum excitare. Po-
pulo etiam post Saül clamare, est de audita prædica-
tione magnæ devotionis ausum suscipere. Quo in
loco notandum est, quia Ionathas stationem Philis-
thinorum percussit: sed Saül tubâ canens, se per-
cussisse eandem stationem perhibuit. Quia nimirum
electorum prædicatorum triumphis adscribitur, quod à
subditis occultis adversarij superentur. Sed
quoties alios hostes vincimus, necesse est, ut ad alio-
rum devincenda certamina præparemur. Omnipotens
enim Deus, quia electos suos copiosius remunera-
verat, eos semper vult in pugna consistere: ut ipsi
semper possint sibi æterni muneris bona præparare.
Quare & cum populus clamasse post Saül dicitur,
subiunctum est:

Et Philisthæi congregati sunt ad præliandum
contra Israel, in triginta millia currum,
& sex millia equitum, & reliquum vulgus
S. Greg. Tom. III.

sicut arena, quæ est in littore maris plu-
rimum.

Superius rex Saül tria millia virorum sibi elegisse
describitur. Si ergo partes utriusque exercitus con-
ferre volumus, contra unumquemque virum Saül,
decem currus Philistinorum, & duo equites deputantur.
Decies enim tria millia, triginta millia sunt.
In senario quoque numero ternarius geminatur.
Quo nimirum bello occultorum hostium tam multitudine,
quàm feritas designatur. In curribus quidem
& equis contra nos veniunt: quia modò malas cogitationes
electorum cordibus, modò eorum corporeis sensibus rerum
visibilium blandimenta noxia offerre moliantur. Equi
namque ad cursum celeres sunt, ad impetum fortes.
Quibus nimirum cogitationes male aptè comparantur,
quæ ad eor velociter veniunt, & fortiter pungunt.
Equites contra nos in prælium veniunt, quando maligni spiritus
nobis malas cogitationes & celeriter excitant, & nos
per eas fortiter impugnant. Sed contra unumquemque
fidelium duo equites veniunt: quia si occultas reproborum
spirituum insidias in considerationis summâ colligimus,
illud eorum speciale propositum est: ut videlicet nobis
principalem virtutem feriant, & charitatem Dei & proximi
venitus extinguant. Equus verò unus sævire cernitur,
quando reproba cogitatione nobis malignus spiritus suggerit,
ut proximus odio habeatur. Sed equus, qui solus cernitur,
solus nõ est: quia Deum nemo diligit, qui fratrem odit.
Quia item divina charitas cum nullo principali vitio in
mente convenit, quoties spirituale vitium nobis dæmonum
fraude suggeritur, equitum sævientium cavere debemus
velocitatem nimiam & ferocitatem violentam. In
comparatione quidem equitis, sagittarij aut peditis ictus
omnimodò debilis est. Impetus verò equitis, equi viribus
violentus est: quia nimirum virtus maligni spiritus
nulla est in electorum certamine, si ipse residere non
permittitur in mala cogitatione. Quia ergo valde fortes
in bello hostes nostri sunt, quando insidere internis
cogitationibus permittuntur, in Philistinorum exercitu
equitum turba numeratur. Currus verò decem unicuique
electo in prælium deputatur. Quinque enim nobis sunt
sensus corporis, quibus experimentum accipimus
delectationis. Sed spiritus maligni, quando per blandimenta
carnis mentem decipere gestiunt, corporeis sensibus
rerum species ostendunt, quas caro appetat, & per
earundem rerum species suggerit, ut mens oblata
concupiscat. Quasi enim in rotis suis currum ad-
versarius erigit, dum hinc rerum blandimenta offert,
inde cogitationes retinet; ista porrigit, illas immittit,
& quasi volvendo se sublimem ad animam invehit,
dum contra electos se malignus spiritus erigit, & per
blandimenta rerum & per artem suggestionum. Decem
ergo currus sunt: quia contra singulos sensus corporis
nostri habent species blandimentorum visibilium,
habent contra rotidem sensus animæ, & deceptorias
artes suasionum. Quid est autem quod reliquum
vulgus sicut arena, quæ est in littore maris, esse
plurimum memoratur, nisi quia ad ducatum malorum
spirituum, innumerabilis sævit contra nos turba
vitiiorum? Velut enim subiectum vulgus, currus &
equites sequitur, quando dæmonum insidiarum mentem
impugnando præveniunt: ut à subsequentibus vitiis,
quasi ab irrationabilis vulgi multitudine, de-
vasteretur. Bene autem prius currus & equites, deinde
vulgi numerositas in spirituali sanctorum pugna
describitur: quia nimirum nulla est numerositas,
nulla fortitudo vitiiorum, si excitando & immittendo non
præcedat hanc malignorum turba spirituum. Quibus
etiam verbis innuitur, quàm cauta & circumspecta
semper esse debeat vita sanctorum. Nam si vulgus
reliquum arenæ maris plurimæ comparatur, innumerabilis,
& fere inevitabilis est multitudo

jaculorum. Quamvis enim peritis fidelibus omnia A nota sint vitia, quantis tamen cor motibus pulsant, quibus modis, aut quibus causis semper ad cor veniant, omnino scire non possunt. Apertas quidem tentationum tenebras potenter abijciunt; sed sepe caliginem ignorantia rebus levioribus quasi arenæ minutias non evadunt. Semper fortitudinem ostendunt boni operis; sed qui magnos exercitus equitum magna virtute superant, linguam penitus ab omni superflua locutione non refringunt. Continuo usu corpus in Dei omnipotentis servitio dirigunt; sed eorum mens, quæ foris membra perfecte ordinat, cogitationes superfluas aliquando nequaquam vitat. Quid enim aliud tunc, quam vulgi importunam multitudinem sentiunt, qui currus & equites magna virtute prostraverunt? Sed doctor egregius B *Rom. 8. c.* dicit: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Permittit quidem Deus electos suos magnis tentationibus impeti, ut magnificentissimè in cælesti regno debeant coronari: sed magna prælia permittit, quæ vincant; levia excitat, in quibus cadant: ut victoria fortium magna sit, casus innoxius; ut cadentes se facile erigant, & eos fortia, in quibus victores steterant, non extollant. Nam si currus, & equites vincimus, extolli de victoria non debemus: quia innumerabilia sunt, quæ cogitando, loquendo, videndo, gustando, & audiendo, & operando committimus. Hujus namque vulgi innumerabilis tela, etiam ille vitare non poterat, qui dicebat: *In multis offendimus omnes.* Hinc item dilectus Jesu loquitur, dicens: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Quis ergo jam quasi victor extolli audeat, si tanti viri peccatorum tela se omnino evadere non posse manifestant? Sed quia hæc in spirituali bello describuntur, non debemus nunc æstimare, quid patimur, sed qualiter hostium nostrorum impetum infirmare valeamus. Vulgus Philistinorum arenæ comparatur, quæ est in litore maris plurima: quia omnis virtus vitiorum, & numerus ex sæculi perturbationibus augetur. Mare quippe hoc sæculum designat: quia dum magna rerum & temporum varietate impellitur, quasi ventis furentibus perturbatur. In litore autem, quando impulsa maris aqua refunditur, innumerabiles arenæ minutia glomerantur. Quid est ergo litus maris, nisi cor uniuersumque in spirituali conversatione negligentis? Per ordinem quippe religionis, quasi in solido stare cernitur; sed dum sæculares cogitationes non reprimunt, quasi frangentes in se maris fluctus excipit, & cumulos arenarum: & inde quidem impelli fluctibus, & obrui arenâ potest, unde mari appropinquare non timet: quia si sæculi cogitationes spiritualium rerum contemplatione reprimeret, vitia mentis & corporis, quæ sæculi occupatio, velut arenas, & fluctus invehit, non sentiret. Cur ergo vulgus hostium arenæ simile esse dicitur, nisi quia maligni spiritus eisdem vitiis electos Christi athletas impugnant, quibus negligentes superant? Cum turba quidem sæcularis strepitus contra eos veniunt, qui sæculum in suis delectationibus spernere tota mente didicerunt. Pompas rerum visibilibus formant, contemptum jam sæculi amorem fingendo renovant: ut corda superno amore flammantia, ad noxias delectationes trahant. Sed sancti viri, quia innumerabilem hanc nequam cogitationum turbam de sæculi pelago prodire considerant, sæculum tota mente fugiendo, fieri littora maris vitant, & tantum vulgus hostium jam non timent: quia dum in intima contemplatione se retinent, vitiorum turba ad eos accessum habere non potest. Sequitur:

Et ascendentes, castrametati sunt Magmas ad orientem Bethaven.

Malignis spiritibus ascendere, est ad decipiendam sanctorum corda, per cælestis desiderium alta conari. Bene autem dicitur: *[Castrametati sunt in Magmas:]* quia in illis cordibus resident, quæ in alto amore celestium sublimata non vident. Magmas quippe humilitas interpretatur. Humiliari verò in sacro eloquio pro defectu sæpe virtutis accipitur. Unde & in hac eadem Regum historia Thamar David regis filia, quam violasse Amon frater ejus legitur, humiliata perhibetur. Corrupta quidem humiliata est: quia sublimis steterat virgo, & dum altum honoris virginei culmen perdidit, velut de sublimi ad planum & humilem locum venit. De futura etiam superborum depressione dicitur: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur:* quia in examine superbi judicis corruunt, qui vanè de hujus sæculi sublimitate gloriantur. Bene ergo in Magmas castra ponere Philisthai perhibentur: quia per iniqua consilia in eis dæmonia habitant, qui alta virtutum culmina tenere non curant. Nam dum terrena quæruunt, velut plana & humilia incolunt, ubi invisibiles hostes castra ponere leviter possunt. De quibus nimirum hostibus per Prophetam dicitur: *Qui dicunt anime meae: Incurvare, ut transeamus.* Erecta quidem sublimis est anima, incurvata humilis: quia per virtutum celsitudinem, & per cælestis desiderium in alta sustollitur: sed quando ad vitia, vel ad sæculi amorem defluit, illuc quidem cadit, ubi hanc hostis irruens leviter atterit. Dicunt ergo anime tuæ: *Incurvare, ut transeamus:* quia si hanc ad neganda, vel cogitanda terrena non humiliant, nec malignis perfusionibus penetrant, nec vitiorum bello perturbant. Hinc ergo colligere possumus, quantum à sæculo, actu, verbo, & cogitatione longè fieri debeamus. Verba quippe nostra, cogitationes & opera plana & humilia sunt, quando sæcularia. Per hæc quidem ibi sumus, ubi occultorum hostium castra liberè ponuntur, ubi tantò faciliùs capi possumus, quantum nulla munitionis arce sublevamur. Quis enim jam fidelis nesciat: quia culpas verborum, cogitationum & operum nostrorum colligant, & ad accusationem nostram in adventu venturi judicis fervent? Unde & hunc humilem atque despectum locum Magmas fugiendum nobis esse Dominus insinuans, dicit: *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, redent rationem in die judicij.* Locus ergo hostium humilis dicitur; ut profectò nobis insinuet, quia verbo, cogitatione, & opere semper sublimes esse debeamus. Et quia dum in humili remissioris vitæ suæ loco reprobi capiuntur, exempla pravitatis ostendunt, quæ aliis imitanda proponantur: ab oriente Bethaven Magmas esse dicitur. Ab oriente quidem solis lucem oriri cernimus: Reproborum autem vita, quanquam veritatem obscuritatis habeat; qui hanc tamen pro vana sæculi delectatione semper appetit, nimirum velut falsæ lucis splendore falluntur. Unde & per beatum Job dicitur: *Auferetur ab impiis lux sua.* Modò quidem velut lucidum eis placet blandimentum sæculi; sed dum de sæculo exeunt, perpernas subibunt tenebras, quas lucem esse crediderunt. Tunc videbunt, quia lux non fuit, quando in adversitatem prosperitas, lux in tenebras, risus in mœrorem, dulcedo in vermem, decor in deformitatem, honor in dedecus, blandimenta in penas & æterna tormenta commutantur. Hæc profectò, quia nunc inferiorum corda non sentiunt, bonorum mores imitari refugiunt; & exemplo perditorum, quidquid de sæculo eis placet, sumere nequaquam timent: quia illos imitantur, qui per vitam reprobam habitacula dæmonum facti sunt. Unde & meritò domus inutilis dicuntur: quia sæpe sanctorum prædicationem suscipiunt, sed verbum, quod ab eorum ore audiunt, in se habitare per amorem nequaquam patiuntur. Inutilis ergo domus sunt: quia aptam in se Deo habitationem non faciunt. Hanc inutilem domum per

Rom. 8. c.

1. Cor. 3. a

1. Joa. 1. d

2. Reg. 13

Luc. 14. e

Esai. 57. g

Mat. 23

red. c

Job. 32. b

semetipsam Veritas in Evangelio designat, dicens: *Vulpes foras habent, & volucres cali nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Hinc iterum scriptum est: *Spiritus sanctus disciplina affligit factum, & non habitat in corpore subito peccatis.* Bene ergo inutilis domus habere in orientis parte Magmas dicitur: quia, qui sanctorum prædicationem spernunt, in reproborum exemplo ima & terrena querentium, velut in magnæ lucis exortu gratulantur. Sed dum, loquentibus sacræ historiæ mysteriis, malorum conversatio demonstratur, quàm sit cauta sanctorum vita, subsequenter ostenditur. Nam sequitur:

Quod cum viderent viri Israel, se in arcto sitos, afflictus est populus, et absconderunt se in speluncis, et in abditis, in perris quoque, et in antris, et cisternis.

In arcto quidem sumus, quando ab immundis spiritibus intus tentamur, & foris malorum hominum exempla conspiciamus. Contra internam ergo malorum spirituum tentationem bene dictum est: *[Afflictus est populus,]* & contra exteriora exempla impiorum hominum, *[Absconderunt se.]* Quia blanda & læta nobis appetenda callidus adversarius suggerit, qui nunquam melius vincitur, quàm si tentari ad devotæ orationis lamenta curramus. Et exempla pravorum vitare citius possumus, si ea etiam respicienda non esse judicemus. Abscondi ergo sanctorum, est reproba videre dedignari. Et quia quinque sensus corporis à reproborum imitatione custodiuntur, quinque etiam latibulorum genera describuntur: spelunca scilicet, abdita, petra, antra, & cisternæ. Spelunca verò montium occulta sunt: Quia verò alta in caelesti desiderio sunt corda sanctorum, & malignis spiritibus clausa & inaccessibilia sunt. Speluncas ergo ingredimur, quando ad mentium secreta recurrimus, ne vagantibus oculis foris concupiscenda videamus. In abditis abscondimur, quando clausi oris silentia occulta servamus. Petras ascendimus, quando actum corporis in robusta operatione locamus. Unde & de his absconditis per Prophetam dicitur sub unius assignatione: *Qui claudit oculos suos, ne videat malum, & obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & exciuit manus ab omni munere: in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus.* Antra & cisternas intramus, quando & olfactum ab obscœnitatibus mundi, & aures ab audiendis vaniloquiis custodimus. Cisternæ namque aquarum sanctarum scripturarum verba sunt. In cisternis ergo abscondimur, quando ad sacri eloquii aquas ingredimur, ut per aurium officium mentium prata rigemus. Bene autem in electorum typo Israël latibula memorantur: quia qui sensus corporis à delectationum carnalium inquinamento non protegit, occultorum hostium gladium non evadit. Dicit ergo occultæ illius congressionis victoriam, dicit: *[Afflictus est populus,]* Dicit aperiè objecti extra certaminis triumphos: *[Absconderunt se.]* Afflictio quippe electæ mentis, omnis diabolica tentationis peremptorius mucro est. Nam dum profundè compungitur, in superni gaudij amorem sublevatur; & tantò jam fortius oblata mundi oblectamenta respuit, quantò jam caelestia ferventius diligit, ad quæ flendo conscendit. Doctor namque egregius dicit: *Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei.* Qui certè regni caelestis introitus sic speratur in fine temporum, ut in quotidiana sanctorum vita sentiat. Tribulatio igitur nostra superni gaudij introitus est. Meritò ergo quoties electa mens in afflictionis suæ lamento compungitur, se tribulando, hoc obtinet, ut intret in contemplationem illius superni regni, in quo ineffabiliter gratuletur. Et dum sancti viri amatores mundi

A in flore transeuntis lætitiæ videre refugiunt, dum corpore sensus suos ab eorum imitatione abscondunt, eorum, quæ cernitur non est fuga, sed gloriosa victoria. Actus quidem terrenos fugiunt, sed caelestes assequuntur; mundo delitescere videntur, sed caelesti gloriæ revelantur. Fugiendo igitur noxia, hostes suos validius insequuntur, & valde nobilitus triumphant, cum sic ad caelestia properant, ut eos adversariorum polluta sævitia non contingant. Sequitur:

Hebraei autem transire Iordanem ad terram Gad, et Galaad.

Hoc profectò, si prius juxta litteram scire volumus, Hebraei isti & timore perterriti, & ad hostes suos confugisse sentiuntur. Nam non multò post in aperta Jonathæ victoria scribitur: *Hebraei, qui fuerant cum Philistinim heri & nudius tertius, ascenderuntque cum eis in castra, reversi sunt, ut essent cum Israel, qui erant cum Saul & Jonatha.* Quid verò in hoc facto signatur, nisi quòd quotidie in sancta Ecclesia fieri cernimus, bonorum esse tutam & cautissimam vitam, negligentium præcipitem impatientiam? Infirmi quidem & audaces sunt curiosi ad actiones sæculi; debiles ad tolerandum bellum tentationis. Et si in his nostra discutimus, in monasteriis plerique tales inveniuntur. Intra portus quidem tranquilla inhabitant, sed aperti pelagi procellas, & tempestatum turbines nequaquam pensant. Cumque foris quasi fortes agere se magna æstimant, ad gravissima tentationum prælia faciles exeunt, ad fortes adversarios, impotentes. Ratione quidem improvidi, robore infirmi, sicut astutæ tentationis fraudes non intelligunt, ita & apertas blandimentorum decipulas non evadunt. Jordanem ergo transeunt, quia ad perpetranda carnis flagitia incurvantur. Jordanis quidem, descensus eorum interpretatur. Qui ergo justitiam deserunt, ab alto monte virtutum cadunt. Quia ergo infirmi quique libenter appetunt mundi blandimenta quæ cernunt, in eorum typo Hebraei non trans Jordanem perlati, sed Jordanem transire perhibentur. Transire quidem volentis est. Jordanem itaque transeunt, qui ad carnales delectationes voluntaria, & festina deliberatione flecuntur. Possunt autem intelligi Jordanem transire, qui noviter peccare incipiunt, sed aliorum peccatorum hominum nequitas peccanda transcendunt. Ad descensum quippe eorum descendendo, non transeundo pertingerent, si aliis æqualia mala facerent, & non ea audendo superarent. Et quia in nequiori etiam vita pares suos inveniunt, bene ad terram Gad & Galaad, trans Jordanem pervenire memorantur. Velut enim trans Jordanem habitant, qui per peccandi usum malis peiores fiunt. Ab hoc descensu culpæ erigere peccatores venerat ille, de quo scriptum est: *Venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum.* Qui de omnibus culpis prædicare penitentiam venerat, in omnes utique descensus regiones venisse prædicatur. Sequitur:

E *Cumque adhuc esset Saül in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. Expectavit autem septem diebus juxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. At ergo Saul: Afferre mihi holocaustum et pacifica: et obtulit holocaustum.*

Hucusque quia de Saül, ut superius dictum est, electo & bono divinus sermo locutus est; rationabile visum est, ut quæ de eo dicebantur, tam per historiam, quàm per moralitatem in bonam partem acciperemus. Nunc verò, quia ad locum transgres-

fionis ejus pervenimus, nimirum necesse est, ut in A
eo etiam, quæ sunt vitanda, videamus. Sed quid
umquam studiosius vitandum electis omnibus,
quàm superbix & inobediencie malum videri de-
buit? Hæc quippe primi Angeli sublimitatem depo-
suit, hæc perditorum spirituum gloriam stravit. Hæc
primo homini felicitatem abstulit; hæc captivitatis
humanæ perpetuas ærumnas invexit. Et ecce primo
Angelo, primo homini, electi populi per inobedi-
entiam rex primus adjungitur, ut dum magna pro-
ruunt, minima erigantur. Bene quippe erigimur, si
& illorum lapsus aspiciamus, & vitamus. Ubi ergo
Saul ceciderit, attentè considerandum est. Super-
bius namque ei dixerat Samuël: *Descendas ante me
in Galgala. Ego quidem descendam ad te, ut offer-
ras holocaustum, & oblationem, & immoles victimas
pacificas. Septem diebus expectabis me, donec
veniam ad te: & ostendam tibi, quæ facias.* Idcirco
igitur per inobedientiam cecidit, quia integris sep-
tem diebus, sicut jussus fuerat, non expectavit. Nam
in eodem loco repente subjungitur:

*Cumque compleisset offerens holocaustum, ecce
Samuel veniebat.*

Quo in loco trementi corde considerandum est,
quàm brevissimi temporis expectatione neglecta, re-
pulsus sit. [Cum compleisset, inquit, holocaustum, ec-
ce Samuel veniebat.] Si ergo eum solo temporis bre-
vissimo intervallo expectaret, quo obtulit holocau-
stum, securus jam regni sui robor obtinere potuisset.
Itaque si tanta pœna est, quando Propheta despici-
tur: quid putamus de pelago illo divinæ animad-
versionis incurratur, cum ipsa divina præcepta dissi-
pantur? Et quia in momento transit carnis delectatio,
& omnis peccatorum commissio, & brevis qui-
dem est hora transgressionis, non tamen brevis pec-
na flagitij: quia dum ad momentum in nobis regnum
peccati erigimus, illa regna perditimus omnium sæculorum.
Statim enim post peccatum sermo propheti-
cus venit, ut increpet: qui adesset, si non peccate-
mus, ut in bono roboraret. Polluta quidem conscien-
tia habet jam divinum eloquium contra se, quæ si
pollui vitaret, ab eo adjuta, & relevata proprio vi-
gore subsisteret. Quid enim nobis aliud spiritualiter
designat, quod dicitur: [Cumque compleisset offerens
holocaustum, ecce Samuel veniebat?] Et si non obtu-
lisset holocaustum, nihilominus & Samuel venisset.
Sic nimirum & cum tentamur, divina gratia juxta
est, quæ sustinentes adjuvet: juxta & divina justitia,
quæ deficientes damnet. Unde sacra scriptura nos
expectare cohortans, ait: *Si spiritus potestatem ha-
bens ascenderit super te, locum tuum cito non deseras.*
Hinc Propheta testificans, ait: *Dominus auxiliator
mens, & ideo non sum confusus.* Hinc Psalmista vici-
na eadem auxilia respiciens, ait: *Providebam Domi-
num in conspectu meo semper, quoniam à dextris est
mihi, ne commovear.* Sed jam Propheta quid non
expectanti dicat; quid is, qui expectare noluit, res-
pondeat, audiamus:

Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti?

Sciebat quidem Propheta, quid fecerat, sed in-
terrogando, inobediencie factum reprobabat. Unde
& ad peccantem Adam in Paradiso à Domino di-
citur: *Adam ubi es?* Potest etiam per hanc interro-
gationem magnitudo reatus intimari. Ac si aperte
dicat: Parum tibi videtur, quòd inobediendo delin-
queris, sed à sublimi gloriæ tuæ culmine delinquen-
do cecidisti. Nunc ergo plerique intra sanctam Ec-
clesiam se flagitiis obruunt, & quasi, qui nulla aut
minima perdant, securi sunt. Dicatur ergo lapso,
dicatur: [Quid fecisti?] Parum tibi videtur, quòd
te peccati forde pollueris, quia quam æternitatis glo-

riam perdidideris, quam gehennæ pœnam mereris,
non attendis. Interrogatur quidem peccator, quid
fecerit, ut ad cor per lamenta perducatur, ut magna
se iacurrisse sciat, & parum non doleat. Sed quia ex
radice superbix ipsa culpa inobediencie nascitur, so-
lent inobedientes reatus sui magnitudinem objur-
gantibus doctoribus audire, sed non humiliter
confitendo satisfacere. Nam cum sublimes videri
appetunt, lapsus suos ostendere dedignantur, &
ideo exultationes proferunt, justitiam prætendunt:
quia apparere peccatores erubescunt. Bene ergo sub-
jungitur:

*Respondit Saul: Quia vidi, quòd dilabere-
tur à me populus, & tu non veneras juxta
placitos dies. Porro Philistiim congregati
fuerant in Magmas. Dixique: Nunc des-
cendent Philistiim ad me in Galgala, &
faciem Domini non placavi. Necessitate
compulsus obtuli sacrificium.*

Ecce qui de magna transgressionis temeritate ar-
guitur, magnas causas justitiæ asserere non veretur.
[Vidi, inquit, quòd dilaberetur populus à me.] Ecce
hic asseritur destitutus à populo. [Porro non veneras
juxta placitos dies.] Hic se ostendit Propheta prom-
issione fraudatum. [Porro Philistiim congregati
fuerant in Magmas.] Hic pariter objicit imminens
periculum congressionis. Quare ex actione sua ver-
bum subinferens, ait: [Necessitate compulsus obtu-
li holocaustum.] Quasi dicat: Tu me de magno reatu
arguis, cum reatus tantò sit levior, quantò non tem-
eritate constar, sed necessitate. Sed qualem eum
cognoscat Propheta, qui se cognoscere noluit, sub-
jungens, ait:

*Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini
Dei tui.*

Superbi quique, quia per tumorem supra homi-
nes se esse arbitrantur, competenter arguuntur,
cum eis divina voluntas objicitur, quam offendunt.
Saul ergo superbiorum more arguitur, qui Domini
Dei sui mandata contempnisset perhibetur. Quod tale
est, ac si superbientem, & contemnentem ter-
reat, dicens: Et si homines despicias, nunc non con-
siliium hominum, sed Domini Dei tui mandata dissi-
pasti. Rectè ergo tuum reatum pensas, si illum,
quem contemnis, trementi corde consideras. Et no-
tandum, quia non ait: Non custodisti mandata Dei
tui, aut, mandata Domini tui, sed: [Non custodi-
sti mandata Domini Dei tui.] Ac si aperte dicat: Ausus
magnæ transgressionis effect, si ille, cujus man-
data despicias, tantum Dominus tuus, non etiam
Deus existeret. Quantum ergo est, quod committitur,
cum Dei & Domini mandata negliguntur? Quia item
non dixit: Domini Dei mei, aut Domini Dei nostri,
divinæ familiaritatis gratiam eum offendisse redarguit.
Quasi dicat: Ejus præcepta contempnisti, qui dum
te de imo extulit, dum super alios te constituit,
dum regem fecit, per impositionem tantorum munerum,
velut specialiter tuus fuit. Adhuc quoque subjungitur,
unde transgressionis ejus audacia major esse doceatur:

Quæ, inquit, præcepit tibi.

Quædam denique Dei præcepta sunt communia
omnium, non specialia aliquorum. Ut ergo audacem
reum temeritatis suæ patentis objectione convincat,
non eum præcepta communia, sed propria, &
singularia contempnisset demonstrat. [Quæ, ait, præ-
cepit tibi.] Ac si dicat: Illa Dei & Domini tui man-
data contempnisti, quæ non velut communia omni-
bus, sed velut propria, & soli tibi singulariter cre-
dita observare debuisti. Sed quid mereatur, expo-
nit, dicens:

Sup. 10. b

Ecl. 10. a

Ef. 50. a

Ef. 15. c

Gen. 3. b

Quod si non fecisses, jam preparasset Dominus regnum tuum super Israël usque in sempiternum, sed nequaquam ultra consurget.

Ecce quam magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempsit. Ecce septem diebus Prophetam sustinuit; sed dum præstolari eum in fine diei desit, gloriam tantæ dignitatis amisit. Unde & per Prophetam dicitur: *Vaiis, qui perdidit sustinentiam.* Sustinentiam quidem perdunt, qui bona, quæ inchoant, non consummant. Quibus nimirum, vae esse, dicitur: quia non solum incepti laboris mercedem perdunt, sed etiam apostatatus sui pœnâ feriuntur. Pœna autem superbi, & inobedientis regis declaratur, cum dicitur: [*Quod si non fecisses, preparasset jam Dominus regnum tuum super Israël a modo & usque in sempiternum, sed non consurget.*] A modo & usque in sempiternum electum regnum paratur: quia qui temporalia bene ordinant, æternæ gloriæ sibi sublimitatem parant. Modò quidem electorum regnum paratur, cum per divinam gratiam rectè eorum ministeria dispensantur. Quod à modo & usque in sempiternum proficit: quia de sublimi actione hujus temporis, sublimiorem illam æternitatis gloriâ promerentur in cælis. In finem itaque réprobo regi dicitur: [*Regnum tuum nequaquam ultra consurget.*] Quasi dicat: Dum à temporali rectitudine deficit, ad æternitatis celsitudinem non pertingit. Vel idcirco ad litteram non consurgere dicitur: quia cum ipso corrui, & post ipsum in ejus filiis non remansit. Sed, ut livoris pœnâ feriat, non solum repulsionem suam, sed etiam electionem alienam audire compellitur. Nam subjungens Propheta, ait:

Quæsit sibi Dominus virum juxta cor suum, & præcepit ei, ut esset dux super populum suum Israël.

Per omnia verba hæc superbus eliditur: [*Quæsit, inquit, virum juxta cor suum.*] Quasi dicat: Ideo eum quæsit, quia tu juxta cor suum esse noluisti. Quasi dicat: Talem virum populi sui ducem constituit, qui præceptum divini consilij exequatur virtute devotionis. Quia enim corde ea, quæ agere volumus, deliberare solemus: dum usu nostræ locutionis cor Dei in sacro eloquio ponitur, per eum voluntas ejus intima designatur, quæ à nobis tunc foris agnoscitur, quando inobedientiæ præcepta revelantur. Juxta eam verò sumus, quando hanc, & per intellectum agnoscimus, & per amorem custodimus. Bene ergo de Domino Propheta Samuel dicit: [*Quæsit sibi virum juxta cor suum, & præcepit, ut esset dux super populum suum.*] Quia ille aliis utiliter præcipit, qui obedire Deo perfectè jam novit, qui solum hoc præcipit, quod ex consilio procedit intimæ veritatis. Sed quid est, quod quasi de præterito dicitur: [*Quæsit sibi Dominus virum, & præcepit ei, ut esset dux,*] cum non fuerit quæsitus, nec ei, ut populo suo præset, injunctum? Nam postquam Saül percussit Amalech, eidem Propheta Dominus ait: [*Imple cornu tuum oleo, & veni, miram te ad Isai Bethleemitem.*] Sed hæc quæstio facillè solvitur, si omnipotentis Dei præscientia, & prædestinatio videatur. Ei quidem prædestinare, facere est: & apud ipsum jam facta sunt, quæ ab ipso fieri præordinata sunt. Unde & de eo scriptum est: *Fecit, quæ futura sunt.* Sed quæsit virum Deus dicitur, ut eligendorum antistitum forma hominibus præbeatur. Quærere enim solemus, quæ aut præsentia non cognoscimus, aut absentia non videmus. Deus autem, cui nihil est absens, nihil latens, non dicitur quæsisse virum, ut absentem, aut absconditum: sed quæsisse dicitur, ut omnis, qui ad sanctæ Ecclesiæ

A culmen eligitur, discutiendus ab hominibus esse doceatur. Sed quæri debet secundum cor Dei; ut videlicet non solum divinam voluntatem intelligat, sed bonis operibus ostendat. Quia item electi viri ad honorem primatus non ex ambitione veniunt, sed coacti perducuntur, bene dictum est: [*Et præcepit ei, ut esset dux.*] Quasi dicat: In honorem prælationis non per ambitionem subiit, sed coactus ascendit. Potest etiam intelligi vir pro fortitudine; secundum cor Dei, pro interna charitate. Quando igitur necessitas exigit, ad curam sanctæ Ecclesiæ quærat vir, ut sit conversatione fortis; quærat secundum cor Dei, ut per effectum magni amoris, quasi unitus sit divinæ voluntati: præcipiatur ei, ut sit dux; quatenus sublimitatis ordinem conscendere ex cupiditate non ambiat, sed ex humilitate pertimescat: sicque sibi humilis metuat, ut subdi præcepto Dei devotus agnoscat. Sed quia his verbis Propheta lapsi regis vitam reprehenderat, sequitur:

Surrexit autem Samüel, & ascendit de Galgalis, in Gabaa Benjamin.

Quasi ab alto ad planum sanctæ Ecclesiæ doctor venit, quando peccatorum culpas redarguit, & status sui sublimitatem curvat, cum ad discutienda malorum crimina se per affectum charitatis humiliat. Bene ergo de eo, qui peccatorem arguerat, dicitur: [*Surrexit, & ascendit.*] Surgit quippe electus prædicator, quando ad altitudinem suæ spiritualis conversationis se per intentionem erigit: ascendit autem, quando ad arduum ejusdem vite suæ celsitudinem per consuetum opus venit. Cælestia quidem desideria, spirituales virtutes, bona opera in sublimi sunt: affectus terreni, concupiscentiæ seculares, vitia & peccata in infimis. Doctor verò, ut lapsos bene corrigat, prius culpas discutiendo invenit, deinde inventas ferit. Ut ergo, quæ feriat, perspicue & aperte videat, mentis oculos ad videnda ima peccatorum vulnera curvat. Sed perspecta non ferit, si ad tangenda ea in infimis, non descendit. Surgere ergo, & ascendere Propheta dicitur, quia electi doctores sic ad ima nostra videnda & emendanda plerumque veniunt, ut redire statim ad alta conversationis suæ numquam obliviscantur. Quibus etiam verbis sacerdotalis animi libertas asseritur. Nam plerique alios increpant, qui semetipsos validissimo ira bello perturbant. Post increpatas verò culpas surgere & ascendere nequeunt: quia in semetipsis turbidi, ad alta intimæ quietis progredi nequaquam permittuntur. Quidam coherendas aliorum turpitudines audiunt; sed cum ad cogitanda ima descenderint, noxia eorum delectatione sordidantur. Infirmi quidem & tanti ministerij impares, dum solvere inferius aliorum nodos gestiunt, illos non liberant, sed semetipsos ligant. Quid ergo significat, quòd de Samüele dicitur: [*Surrexit, & ascendit,*] nisi quod in perfectioribus viris aspiciamus, qui sic nostra inquinamenta respiciunt, ut ab eis nequaquam sordidentur: sic nobis irascuntur, ut quietis intus secreti sui alta conscendere velociter possint? Fortes namque & potentes sunt, & qui magna & fortia sua leviter ferunt, nostris infirmitatibus non gravantur. Et quia in correctione nostrâ sanctæ scripturæ testimonia proferunt, à Galgalis surgere, & ascendere perhibentur. Galgala quidem, ut plerumque jam dixi, rota nominatur. Testimonia verò scripturarum, quia per diversos sensus in nostra eruditionevolvuntur, velut rotæ sunt. Et quia cum sancti prædicatores subditorum sollicitudinem deserunt, in æternæ vitæ contemplatione sublimantur, in Gabaa Benjamin Samüel ascendere dicitur. Gabaa denique Benjamin, collis filij dextræ interpretatur. Quis ergo est filius dextræ, nisi quem sancta Evangelia consententur ad caelos ascendere, & ad dextram Dei Patris sedere? Collis igitur filij dextræ,

Sup. c. 7.
Et inf. 15

æterna est celsitudo Redemptoris. Quando enim in nostra sancti prædicatores deserunt, in alta illa divina Redemptoris per intentionem surgunt, & per visionem conscendunt. Potest & secundum historicum sensum simpliciter intelligi hoc, quod dicitur: [*Surrexit, & ascendit*:] quia videlicet in rege, quem arguerat, humilitatem penitentiae, qua manere cogere, minimè cognovit. Idem tamen rex in ministerio relinquitur, ut ipsa Propheta separatione corrigatur: quia plerumque quos prædicatores verba non corrigunt, dividi à prædicatorum familiaritate, vel à sanctæ Ecclesiæ unitate pertimescunt. Juxta prædicatores duri sunt, sed separati respiciunt: & qui inobediendo peccaverunt, obedire Deo, jam humiliter parant. Unde & rex Saül non multò post demoliri Amalechitas præcipitur: ut, si mandatum Domini ejusdem cæde gentis perficeret, prioris inobedienciæ nexus enodaret. Separatus quidem à Propheta, ea agere visus est, ut ad agenda alia jubere-
tur. Quare & subditur:

Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabat illos: venientes ex Gulgala in Gabaa Benjamin.

Nonnulli sic in peccato corruunt, ut in nullo bono opere teneantur: nonnulli verò dum mala se perpetrassè recolunt, agere bona instantius conantur. Agendo quippe bona, mala quæ relinquunt, operiunt: ne ab æterno iudice detecta judicentur. Hoc nimirum si factum Saül in bonam partem deducimus, hoc invenimus: quia qui prius in sacrificio, metuens Prophetæ mandata contempserat, postea verò ad eos, quos metuerat, conterendos populi Dei adversarios festinavit. Quo in loco etiam hoc notandum est, quia quem Propheta deseruit, ad experienda bella hostium de Gulgalis ascendit. Plerosque etenim peccatores iuxta prædicatorum severitas projicit, quos tamen divina memoria non relinquit. Solatia & adhortationes rectorum propter culpas amittunt: sed sacras scripturas consulunt, propositum resumunt; & qui inobedienciæ malo velut lapsi jacuerant, erecti per obedienciæ fervorem ad occultorum hostium bella procedunt. Bene ergo de Gulgalis, id est, de rotis venire memorantur: quia de sanctis scripturis accipiunt, unde adversæ partis militiam comprimere fortiter possint. Quia verò perdita conversationis altitudinem recuperare vincendo satagunt, in Gabaa Benjamin ascendere dicuntur. Quia item alij in latibulis se clausurant, alij ad hostes confugerant, reliqui populi vocantur, qui nullo sunt timore perterriti, sed cum rege suo ad locum festinant congressionis. Quod etiam nunc in Ecclesia videmus, quia videlicet plerique quasi parvuli proficere per privatæ vitæ studium proponunt, plerique fortes in expositis quoque maligni hostis certaminibus audaces sunt: ut aperte videant sæculi blandimenta, quæ appetant, sed appetere visa contemnant. Hi quidem non in latibulis, sed in aperti certaminis campo consistunt, expositi ad prælium, fortes ad triumphum, qui pugnare possunt, & nequeunt superari. Unde & per perfectum numerum designantur, cum subditur:

Et recensuit Saul populum qui inventus fuerat cum eo, quasi sexcentos viros.

Septem quippe diebus hebdomada impletur, sed unus eorum ad operandum prohibitus est, sex verò in boni operis studio conceduntur. Centenarius autem numerus summam continet numerorum. In sexcentis ergo viris, qui alij designantur, nisi qui opere, & cordis deliberatione robusti sunt? Nam quidem fortia proponunt, sed quia quod proponunt, non faciunt, ad sexcentorum virorum numerum non pertingunt. In sexcentis ergo viris, fortes operari san-

A tæ Ecclesiæ designantur, quia magna proponunt, & rigorem propositi fortitudine complent bonæ operationis. Qui bene cum rege inventi perhibentur, quia cum pastoribus sanctæ Ecclesiæ in bona voluntate, & pia actione conveniunt. Cum eis namque sunt, à quibus nec voluntate discrepant, nec operatione discordant. Qui sic convenire dicuntur, ut excellere prædicatorum dignitas sentiantur: quia etsi idem bonum subditi, quod prædicatores volunt, faciunt, illi tamen in eodem bono præcipui sunt, quorum, ut ordo est celsior, ita & ardentior virtus animi, & robustior nixus operationis. Quare & separatim de rege, & ejus filio dicitur:

Et Saül, & Ionathas.

B Ut quid enim separatim rex, & ejus filius nominatur, nisi quia actio boni præfuls claret esse singularis? Et quia omnium fidelium subditorum non est uniformis æqualitas, sequitur:

Et populus, qui inventus in Gabaa Benjamin.

Satis replicatum est, quòd Gabaa collis interpretatur. Collis verò non summitas, sed montium est altitudo summitati vicina. Quid verò in isto colle, nisi alta & perfecta vita intelligitur fidelium subditorum? Hæc nimirum quamvis prædicatorum celsitudini æqua non sit, tamen ab aliorum meritis valde cernitur esse sublimis. Unde & de quibusdam præcipuis electis in Apocalypsi legitur: *Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia.* Quos & clarius demonstrans, ait: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum, quocumque ierit.* Dum ergo spiritualia prælia describuntur, populus inventus in Gabaa Benjamin specialiter recensetur, quia virginum chorus contra immundorum spirituum ferocitatem tantò violentior est, quanto nullo eorum vulnere faucius, nulla eorum suggestionis sorde pollutus. Liber quippe & integer, expeditus est ad occursum, fortis ad ictum. An non in colle filij dextæ sunt, quos integritatis suæ merito dilectus Jesu respicit, dicens: *Vidi supra montem*

Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia? Sed & nisi valde fortes essent, ad tantam celsitudinem fatigati ascendere nequaquam possent. Item nisi omnium cogitationum liberi essent, post agnum ubique currere non valerent. Quia ergo in occulti certaminis triumpho, virgo quisque mirabilis est, dum ordo congressionis describitur, sub typo populi Gabaa, virginitalis specialis dignitas memoratur. Sequitur:

Porro Philistiim conscenderant in Magmas.

Et egressi sunt ad præliandum de castris Philistiim tres cunei: unus cuneus pergebat contra viam Ephraim, ad terram Saül, porro alius ingrediebatur per viam Bethoron, tertius autem vertit se ad viam termini in terra Sabaa, imminente valli Seboim, contra desertum.

E Quid est, quòd Philisthæi tres cuneos faciunt, nisi quia maligni spiritus cordi nostro, linguæ, & operi inferere perversa moliantur? Quia enim cogitando, vel loquendo, sive faciendo omne peccatum committitur, tres sunt Philisthinorum cunei: quia maligni spiritus impellere ad peccandum animas satagunt, negligentia cordis, effractione oris, audacia perversi operis. Unde & primus cuneus contra viam Ephraim pergere dicitur, quia expugnare innocentiam à corde incipiunt. Via quippe Ephraim, id est, fructiferi cordis, bona est cogitatio. Contra viam ergo Ephraim primus Philisthinorum cuneus pergit:

pergit: quia occulti adversarij, si prius utrum bonæ cogitationis à mente non auferunt, ad eradicandos virtutum ejus fructus pervenire non possunt. Contra Ephraim igitur viam veniunt, quando bonæ cogitationi insidiantur, quâ viâ ad terram Saül tendere dicitur. Quid enim est aliud mens electi discipuli, nisi fructifera valde terra doctoris? Unde & Dominus in Evangelio parabolam seminum exponens,

Luc. 8. b ait: *Quod cecidit in terram bonam hi sunt, qui in corde bono & optimo verbum excipiunt, & fructum afferunt in patientia.* Dicitur ergo de primo cuneo Philistinorum: *Pergebant contra viam Ephraim:* ut dum literæ sensum spiritualem percipimus, cogitationis aditum malignis spiritibus obstruamus. Sed dum cor munimus, linguam pariter à superfluis locutionibus refrænare compellimur. Unde & secundus cuneus per viam Bethoron ingredi dicitur. Bethoron quippe, domus iræ interpretatur. Domus verò iræ, est mens usui serviens linguæ litigiosæ. Quam certè domum sapiens ille insinuat, qui ait:

Ecc. 7. b *Ira requiescit in sinu stulti.* Per hanc quidem ad cor stulti hostes ingrediuntur, quia maligni spiritus, dum ad effrænata verba linguam solvunt, iras accendant, & mutuum fidelium charitatem feriunt. Qui ergo

cavere cogitationes noxias didicit, si oris custodiam tenere non novit, unius cunei impetum vicit, alterius non evasit. Tertius verò cuneus vertit se ad iter termini. Quis est terminus cogitationis & verbi, nisi consummatio boni operis? Nam idcirco bona cogitamus, & loquimur, ut ea ad finem boni operis perducamus. Sed cum antiquus hostis verbi & cogitationibus nocere non prævalet, in finem laqueos tendit, & bonum opus fidelium evacuat, vel impedire appetit. Quod verò est iter termini, nisi studium bonæ operationis? Quia ergo multis insidiis maligni spiritus nituntur, ut studium boni operis deferatur, ad iter termini tertius cuneus verti dicitur. Potest etiam in hoc termino, vitæ nostræ finis intelligi. Ad iter verò termini cuneus vertitur, quia interumpere hostis opus bonum nititur, ne usque ad vitæ finem perducatur. Unde & Psalmista lapsorum

Esa. 49. a *fletus in se exprimens, ait: Funes extenderunt in laqueum pedibus meis, juxta iter scandalum posuerunt mihi.* Juxta iter quidem scandalum ponitur, ut bona electorum opera ante hujus vitæ consummationem deferantur. Quid est autem quod ait: *In terra Sabaa, imminente valli Seboim contra desertum?* Sed

hæc nomina locorum ad designandum situm termini, quem dixerat, posita sunt. Sabaa verò in lingua nostra, captiva dicitur: Seboim, caprea nuncupatur. Quæ est autem ista captiva, nisi humana natura, quæ in paradiso fuit posita, & nunc ad perferendas hujus mortalitatis ærumnas in hoc sæculum est ligata? Quæ est autem terra captivæ hujus, nisi peregrinatio vitæ temporalis? Bene igitur, dum verti cuneus dicitur, terra captivæ memoratur: quia maligni spiritus in hac terra peregrinationis nostræ prælia contra nos movere possunt, illa verò vita nostra non possunt. Sed electorum præsens conversatio quamvis in hoc captivitatis exilio posita sit, si iter termini perfectè custodit, post termini hujus angustias, ad altitudinem immortalitatis pervenit. Unde & termini hujus terræ valli Seboim, id est, caprearum imminere perhibentur. Vallis quippe caprearum, est mors pretiosa sanctorum: quia unde moriendo deponuntur, inde ad gaudia æterna sublevantur. Capreas quidem velocia animalia esse, & magnos saltus dare quis nesciat? Rectè ergo sanctorum animarum dignitatem caprea designant, quæ in morte corpora deferunt, sed quasi magnos saltus dantes, per ingentia merita ad superna regna conscendunt. Dicit ergo, quia terminus terræ captivæ imminet valli Seboim: quia etsi damnata est humana conditio, sic tamen est in Dei filio exaltata, ut cum ad vite temporalis terminum ducitur, in mor-

S. Greg. Tom III.

A te datur, ut in æternæ vitæ celsitudinem sublevetur. Dicit ergo: *[Quia tertius cuneus ad iter se vertit terminum in terra captivæ, quæ imminet valli caprearum:]* ut malignos spiritus ad hoc electorum extrema bona pervertere conari asserat, ut ad superna gaudia non conscendant. Quæ etiam vallis sita contra desertum dicitur. Quid deserti nomine hoc loco, nisi infernum accipitur? Desertum quidem rectè intelligitur, ubi electorum nullus invenitur. Desertum etiam dicitur, in quo ærumnarum solatia nulla sentiuntur. Vallis ergo caprearum contra desertum sita perhibetur: quia sanctorum mors diversum omne ab inferni meritis habet, & conveniens aliquid, & dignum inferni penis non habet. Sequitur:

B *Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israël. Caverant enim Philistinim, ne forte facerent Hebraei gladium aut lanceam. Descendebat ergo omnis Israël ad Philistinim, ut exaceret unusquisque vomerem, aut ligonem, & securim, & sarculum.*

Hæc profectò omnia describuntur, ut modus subsecuturæ victoriæ insinuetur. Armati quippe ab inimicibus victi sunt, ut totum, quod vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Nos autem si more nostro spiritualiter ista prosequimur, mysteriis vacua non inveniemus. Quid est ergo, quod dicitur: *[Faber ferrarius non inveniebatur in Israël:]* nisi quia ad

C spiritualia bella non per sæculares literas, sed per divinas instruiuntur. Faber quippe ferrarius in Israël non invenitur, quia fideles Domini videntes, arte sæcularis scientiæ contra malignos spiritus nequaquam præliantur. Fabri namque arte adjuti vincerent, si sæcularis eloquentiæ jaculis, occultis hostibus prævalerent. Quæ profectò sæcularium librorum eruditio, & si per semetipsum ad spiritualem sanctorum conflictum non prodest, si divinæ scripturæ conjungitur, eisdem scripturæ scientiâ subtilius eruditur. Ad hoc quidem tantum liberales artes discende sunt, ut per instructionem illarum divina eloquia subtilius intelligantur. A nonnullorum cordibus discendi desiderium maligni spiritus tollunt: ut & sæcularia nesciant, & ad sublimitatem spiritualium non pertingant. Bene ergo dicitur: *[Caverant Philistinim ne forte facerent Hebraei gladium, & lanceam.]* Apertè quidem dæmones sciunt, quia dum sæcularibus literis instruiuntur, in spiritualibus adjuvamur. Cum ergo nos ea discere dissuadent, quid aliud, quàm ne lanceam aut gladium faciamus præcaveant? Dicit ergo historica, & studium electorum Propheta insinuet, & exponat: *[Descendebat Israël ad Philistinim, ut exaceret unusquisque vomerem suum, aut ligonem.]* Ad Philistinios descendimus, quando ad discendos sæculares libros animum inclinamus. Et descensus dicitur, quia Christiana simplicitas in alto est. Sed quid est, quòd sæculares literæ dicuntur in plano esse, modus verò * docendi sublimis? Quia

D cum cælestia nulla narrent, & miro dicendi ordine, dicendi, quæ proponuntur, explicant, & narrando sublimantur, & carnalia dicendo deponuntur. Quem profectò dicendi, sive intelligendi modum qui scire appetit, descendat ad Philistinim, vomerem & ligonem acuat, ut ad sæcularium etiam carnalia audienda deponatur, qui eorum eloquentiâ instrui penitus nititur. Hanc quippe sæcularem scientiam omnipotens Deus in plano anteposuit, ut nobis ascendendi gradum faceret, qui nos ad divinæ scripturæ altitudinem

E levare debuisset. Idcirco eam præmittere voluit, ut in ipsa nos instrueret ad spiritualia transire. Unde & Moyses, qui nobis divinorum eloquiorum principia edidit, non prius divina didicit, sed ut capere, vel exprimere divina posset, in omni Ægyptiorum scientia rudem animum informavit. Et factas etiam Prophe-

tis aliis eloquentior exiit: quia nec, ut Hieremias A
 Anathotes, nec, ut Amos armentarius, sed nobi-
 liter instructus atque urbanus fuit. Paulus quoque
 vas electionis ante ad Gamalielis pedes instruitur,
 quam rapiatur in paradysum, vel ad cæli tertij altitu-
 dinem subleuetur. Et ideo fortasse per doctrinam
 aliis Apostolis excellit: quia faturus in cælestibus,
 terrena prius studiosus didicit. Sed jam, ut arbitror,
 ruralium instrumentorum proprietates spiritualiter
 exquirenda sunt. Quid ergo in vomere, qui præeun-
 tibus bobus trahitur, nisi affectus geminæ charitatis
 insinuatur? Et quid in ligone, quo solus quisque in
 agri cultura exercetur, nisi privata vitæ studium of-
 tenditur? Quidam namque & dites & fortes ruricola
 in bobus arant: quia & Dominum fortiter diligunt,
 & per fraternum amorem animarum lucris diligen-
 tius intendunt. Vomere igitur apud Philistinorum
 fabros acunt: quia sanctæ predicationis stu-
 dium de sæculari eruditione componunt. Nonnulli
 verò, ut pauperes, ligone utuntur: quia qui ad lu-
 crandas aliorum animas se non posse sufficere arbi-
 trantur, sibi solis non desinunt præparare de æterni-
 tate quod possunt. Velut ligone quisque eorum uti-
 tur: quia agrum sive mentis divino cultui præparare
 non desinunt. Et quia in hoc etiam privata vitæ stu-
 dio valde sibi sæcularis eruditio prodest, ligonem,
 dum docetur exacuit: quia in propria vitæ studio e-
 ruditus quæque subtilius intendit. Securi autem non
 terram fodimus, sed ramos arborum detrucamus.
 Quid ergo aliud signat securis, nisi zelum bonæ æ-
 mulationis? Nam quando ad imitanda meliorum
 exempla succendimur, velut ramos nobis incidimus,
 quibus ignem depellendis negligentia nostræ frigo-
 ribus nutriamus. Hanc securam nos tenere Paulus
 Apostolus præcipit, dicens: *Bonum amulamini in*
bono omnes. Quæ nimirum securis acuitur: quia eru-
 diti fideles, sicut melius agnoscunt exempla fidelium,
 ita & ferventiùs imitari concupiscunt. Sarculum si-
 vetridens subtilius terram fodit: ita ut non tam fo-
 dere, quam scalpere, & glebas confringere cognos-
 catur. Quid per hoc tridens sarculum, nisi virtus
 discretionis exprimitur? Per quam certè dum acta,
 vel agenda subtili consideratione discutimus, velut
 ferenda terræ nostræ glebas in tenuem pulverem
 complanamus. Quod profectò sarculum tridens as-
 feritur, quia vis discretionis non solum agenda, sed
 etiam cogitanda, & loquenda componit. A manu
 quidem, corde, & lingua cuncta noxia referat: ut
 semen, quod terræ mentis nostræ committimus, u-
 berem fructum ferat. Apertè itaque dicitur: [*Descen-*
debat omnis Israel ad Philistinim, ut exaceret unus-
quisque vomerem suum. Ligonem, securam, & sarcu-
lum:] quia affectum geminæ charitatis, privata vitæ
 studium, alienæ perfectionis exempla in sacro elo-
 quio legimus: sed ejusdem sacri eloquij profundita-
 tem penetrare ignari sæcularis scientiæ non valemus.
 Unde & rationabiliter subinferens, ait:

Retusa itaque erant acies vomerum, & ligo-
num, & securium, & tridentium, usque
ad stimulum corrigendum.

Non dicuntur acies replicatæ, aut attritæ, sed re-
 tusa. Nam si replicatæ essent, vel attritæ, omnino
 nihil incidere. Retusa verò acies, & si celeriter
 non incidit omnia, quædam objecta in mora laboris
 fecat. Sic nimirum sunt corda simplicium, quæ si
 subtiliter spiritualia non intelligunt, dum tamen tardè
 quædam intelligunt, acuitatem ingenij non acutam
 habent, sed retusam. Sæpe enim discutere obscura
 volunt, sed dum vix diu cogitando ad ea etiam,
 quæ sunt aperta, perveniunt, velut retusa acie mo-
 rando incidunt. Quod certè non solum in occultis
 sacramentis scripturarum ostenditur, sed etiam in la-
 tentibus suggestionibus demonum. Depellere quip-

pe à se hostem nequeunt, quem cognoscere citò non
 possunt. Dum ergo magna mora cogitationis, insi-
 dias malæ suggestionis expellant, velut retusa acie
 fecant, quod per acuitatem ingenij abscondere velo-
 citius poterant. Quid est autem, quod dicitur: [*U-*
que ad stimulum corrigendum?] Stimulus dicitur in-
 crepatio prælatorum. Unde & scriptum est: *Verba Eccl. 12.*
sapientum sunt quasi stimuli. Stimulus quidem in-
 crepatio dicitur, quia dum culpas arguit, mentem
 pungit. Sed retusus est stimulus, quando prælati
 languet intellectus: ut subditorum culpas, nec co-
 gnoscendo reperiat, nec inveniendò reprehendat.
 Bene ergo increpatio rectoris stimulus asseritur: quia
 tumores vitiorum pungere non prævalet, si ejus
 mens erudita per scientiam, pungenda non videt.
 Unde & in typo eruditorum prælatorum bene sub-
 jungitur:

Cumque venisset dies prælij, non est inven-
tus ensis, & lancea in manu totius populi,
qui erat cum Saul & Ionatha, excepto Saul
& Ionatha filio ejus.

Quid per lanceam, nisi sanctorum predicatorum
 acuta providentia accipitur? Et quid per ensem,
 nisi eorum intelligentiæ subtilitas demonstra-
 tur? Per lanceam quippe longè nobis ante objecta
 perfodimus. Per ensem verò vicini, & fere con-
 juncti nobis hostes trucidantur. Bene ergo in lan-
 cea providentia electorum ostenditur, per quam
 occultos hostes percipiunt, antequam vicinum eorum
 impetum patiantur. Dum enim futuras demonum
 insidias cavendo præveniunt, velut à longè
 lancea feriunt, quorum vicinos excipere ictus no-
 lunt. Unde & beatus Paulus Apostolus dum à longè
 armatos fornicationis spiritus cerneret, conjuga-
 lem castimoniam quasi lanceam tenuit, & eos ac-
 cedere propius non permisit, dicens: *Propter forni-*
cationem unusquisque uxorem suam habeat, & uxa-
quaque virum. Vxori vir debitum reddat, similiter
autem uxor viro. Et iterum: Revertimini in idip-
simum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam
vestram. Hinc etiam de semetipso ait: Castigo corpus
meum, & in servitium red-go, ne predicans aliis,
reprobis efficiar. Qui enim ne reprobis fieret, corpus
castigaverat, nimirum lancea hostes suos longi-
giusculè postos ante se perfodiebat. Providentia ergo
abstinentiæ pro edomanda carnis libidine quasi
lancea accipitur, per quam venturi hostes feriuntur.
 Bene etiam per ensem intellectus exprimitur: quia
 qui pravus maligni spiritus suggestiones in præsentem
 tempore cognoscit & abjicit, velut vicinum, & jux-
 ta se positum hostem ferit. Qui etiam velut ense utra-
 que parte acuto incidit: quia tam falsa bona, quam
 vera mala reprehendit. Quid verò est, quod in ma-
 nu Saül & Jonathæ ensis esse perhibetur? Sed in ma-
 nu non sunt eorum, qui acutè vicina & præsentia
 intelligunt, & futura prævident, & ad extinguenda
 ea fortia non exercent. Apertè sciunt, quia antiquus
 hostis maximam partem humani generis per robur
 carnis in fornicationem præcipitat, qui tamen car-
 nem per abstinentiam castigare non curant. Sic etiam
 nonnulli præsentia mala apertè conspiciunt, sed hæc
 vitare minimè conantur. Hi nimirum ensem &
 lanceam habent, sed in manu non habent. Bene
 ergo in die prælij in manu Saül & Jonathæ ensis &
 lancea invenitur: quia solum electi viri sunt, qui
 & præsentia & futura mala intelligunt, & ea cordis
 intentione vincere ardentius concupiscunt. Quod
 tamen hoc loco ideo dicitur, ut populus nihil in ma-
 nu tenuisse doceatur, qui vomeres, ligones, securas,
 & sarculos tenere ostenditur. His enim verbis
 non electi distinguuntur à reprobis, sed hebetes à
 peritis. Sed quia jam armatos viros ostendimus, mo-
 dum certaminis explicemus. Sequitur:

CAPUT IV.

Cap. xiv
I. Regum

Egressa est statio Philistinorum, ut ascenderet in Magmas, & accidit quadam die, ut diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, & transeamus ad stationem Philistinorum, quae est trans locum illum.

Philistinorum statio egreditur, quando malorum spirituum turba electis mentibus per suggestiones noxias demonstratur. Quae nimirum idcirco statio dicitur, quia electorum bella describuntur. Scare quippe malignis spiritibus, est in electorum pugna magnas vires exercere. Nam stando validius uniusquique, quam sedendo, conari ad aliquid faciendum potest. Philistinorum igitur statio egressa dicitur, ut demonum conatus in bello nostro aperte colligatur. Et quia velut se inferiores, atque minores opprimere fideles cogitant, in Magmas ascendere egredientes parant. Vel in Magmas ascendere gestunt, quando parvulorum corda decipere tentando moluntur. Sed electi praedicatores, dum tentata corda subditorum intelligunt, ferre auxilia non morantur. Hos velut in tuto reponunt, illos secum ad sustentanda pericula bellorum ducunt. Quid est, quod ad bella armiger ducitur, nisi quia per scientiam eruditi subditi ad internorum certaminum victoriam promovendi sunt? Quidam namque artem physicam sciunt, qui medendi experientiam nesciunt: sic nimirum in sancta Ecclesia quidam sunt, qui artem interioris pugnae didicerunt, sed ad districtas necessitates certaminum adhuc perducti non sunt. Magnos viros pugnantes audiunt, sed praelia, quae magni magnifice tolerant, auditu sciunt, virtute nesciunt. Tales quippe sunt, qui ad imitanda vestigia Redemptoris invitantur. *Qui vult*, inquit, *venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Arma vero Ionathae sunt hortamenta doctoris. Armiger vero arma portat, cum quibus non ipse, sed alius pugnat. Sic nimirum sunt, qui in sancta Ecclesia noviter instruuntur. Dum enim virtutes à doctoribus audiunt, quibus ipsi doctores contra malorum spirituum versutiam pugnant, illud nimirum habent in ore, quod nondum habent in virtutis exhibitione: [*Dixi ergo Ionathas ad armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem Philistinorum:*] quia electi doctores subditos suos docent non solum artem, qua dimicent, sed etiam ad bella pertrahunt, quod triumphant. Et quia remissi pastores bella, quae insinuatur, suscipere nequaquam curant, non dicit: Vade, & transi ad stationem Philistinorum: sed: *Veni, transeamus.* Alios quidem ad certamen provocant, sed eadem certamina ipsi priores tentant. Quid vero est, quod dicit. [*Quae est trans locum illum?*] Sed quidam locus in sancta Ecclesia est, qui magnis praeliis clausus, non expositus est. Possidere quidem bona saeculi, uxorem ducere, filios procreare, blandimenta de omnibus rebus licitis corporibus exhibere, eò munium ab hoste manere est, quod aliquid impositum in eo ordine positus onerosum non est. Sed hunc locum si quis melioris vitae desiderio accensus transire nititur, necesse est, ut ad gravissima bella preparetur. Divitias namque contententes, paupertatem Christi amplectentes, spernentes conjugia, amorem pudicitiae semper amplecti debent. Habent contumidi isti insurgentia gravissima praelia carnis, illi impugnationem cordis: quia nec paupertas leviter fertur, nec sine magnis agonibus pudicitiae corpora subjugantur. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Quasi dicitur S. Greg. Tom. III.

A cat: Quia egredi voluisti de loco munimimis, necesse est, ut iam patenti bello contra fortissima hostium castra muniaris. Dum ergo trans locum illum, non istum dicit, doctorum Ionathas virtutem insinuat, qui per singulare propositum religionis, semper sunt in aperto campo certaminis. Et quia de omni, quod strenue dimicant, de omni, quod nobiliter triumphant, iactantiae & elationis vitium fugiunt, sequitur:

Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.

Tacendae quidem sunt electorum virtutes, ne per iactantiam dicantur: sed aliquando ad Dei gloriam eas manifestare culpa non est. Quia vero nos in Saul magnos praedicatorum expressimus, hoc profecto; quod patrem Ionathas pugnae initium celat, illud insinuat: quia magna, quae agimus, quandoque propter humilitatem laudabiliter celamus. Tales quidem iam facti per corruptionem fumus, ut boni videri etiam ab illis, qui praesunt nobis, sine elatione numquam valemus. Cum ergo de manifesto lateris malum nascitur, sapienter bonum absconditur, ne malo superveniente maculetur. Sed inter haec sciendum est: quia illi virtutes celare praelatis suis ista necessitate possunt, qui bene cognoscere bonum, quod agunt, sciunt. Si enim nimis sunt simplices, saepe non est bonum, quod esse bonum arbitrantur: & dum vitium quasi virtutem non indicant, in se absconditum hostem portant. Unde & Ionathas, qui patri belli propositum textit, tantus asseritur: ut sub eius ducatu pars exercitus producta referatur. [*Erant*, inquit, *duo millia virorum cum Saul in Magmas, & in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Benjamin.*] Dicatur ergo de Ionatha: [*Patri autem suo hoc ipsum non indicavit:*] quia eruditi viri, dum elationis vitium incurrere de magnis operibus suis metuunt, ea nimirum ipsi abscondunt, à quibus adjuvari poterunt. Quae nimirum praedicatoris auxilia melius discimus, si ipsos in loco suae perfectionis videamus. Nam sequitur:

Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granata, quae erat in Magron.

D Gabaa, ut diximus, collis, interpretatur, Magron, de fauce, dicitur. Praedicatorum autem sancti sublimes valde sunt, non solum opere, sed etiam contemplatione. Extrema ergo pars ista, sublimitas est operis: intima vero illa, contemplationis. Per hanc quidem extremam partem suae celsitudinis, ad exemplum à nobis conspiciuntur; per illam vero intimam, in magno amore conditori conjuncti sunt. Hos quidem nobis extrema parte sublimitatis suae Propheta mirandos ostendit, quando ait: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas?* Volant quippe ut nubes: quia à gravedine culpa sunt leves, & gratia sancti Spiritus in bono opere veloces. Quasi columbae vero sunt ad fenestras: quia ad exemplum per bona opera se nobis, quasi per foramina porrigunt, sed de ostensa vitae munditia, laudis appetita nequaquam capiuntur. Sed & sub malo granata rex tescider; quia in umbra Redemptoris praedicator requiem habet. Magno quidem labore fatigatur, sed verborum Domini consolatione reficitur. Unde & eadem malus arbor in eo loco, qui de fauce dicitur, morari perhibetur. Quid enim hoc loco istud de fauce dicitur aptius, quam sancti Evangelij dulcedo designatur? Sic enim nunc morari in umbra Redemptoris possumus, si videlicet verba ejus ad consolationem de Evangeliorum meditatione capiamus. Sed in hoc residere quietius praedicatorum possunt, qui quod altius, & propius illud divinae faucis verbum suscipiunt, dulcius saginantur. Haec etiam causa est, quae rex Saul non stare, neque sedere, sed morari sub malo granata in Magron dicitur.

tur; quia perfectus doctor Dei docibilis est: & dum pascere cibo alios nititur, ipse multiforum deliciarum spiritualium dulcedine satiatur. Nam dum Redemptoris amœna singulariter aspicit, in miram contemplationem virtutum surgit: & quasi de uno cortice plurima grana colligit, dum per ea omnia, quæ in Redemptorem recolit, deliciosam mentem gratanter ducit. In hac quidem Redemptoris amœnitate sponsa se requievisse gloriatur, quæ dicit: *Sub umbra ejus, quem desideraveram, sedi.* In umbra quippe ejus sedere, est in ejus contemplatione requiescere. Ejus certè contemplatio umbra est: quia in ejus visione protegimur, ne diabolica tentatione velut solis ardore denigremur. Qui ergo tam sublimiter requiescunt, ferre se consulentibus auxilia utiliter possunt. Sed tamen nonnulli electi subditi dum infirmitatem propriam metuunt; dum solum Deum agonis sui testem requirunt, tantorum hominum judicia fugiunt, ut à solo Deo in bona sua actione videantur. Bene ergo & Saül in extrema parte Gabaa sub malo granata morari dicitur, & Jonathas belli propositum ei non indicasse: quia dum perfectè cavere elationem non possumus, bonum, de quo nasci potest, omnibus abscondi debet. Sequitur:

Erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.

Hoc numero fortes viros in bono opere superiùs designari diximus, qui cum rege esse referuntur: quia per studium boni operis, concordēs sunt vitæ doctoris sui. Sed habent prædicatores Ecclesiæ sub se, non solum qui magna agant, sed & verbi comministros, qui summa doceant. Habent duces, qui ad bella ferventes roborant, habent qui audacter currant, habent qui potenter protegant. Bene ergo subjungitur:

Achias filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo. Qui portabat ephod.

Achias namque umbraculum nostro sermone dicitur. Quid verò per umbraculum hoc in loco, nisi protectio designatur? Qui ergo in sancta Ecclesia minores quoslibet ab occultis adversariis protegunt, per umbraculum rectè designantur. Qui autem umbraculo residet, ardorem solis sentire non potest. Cur verò in sacro eloquio umbraculo prædicantur, nisi quia etiam solem reprobum ostendunt, quo vitior mentis exurit? De quo nimirum sole Veritas in divisione seminum dicit: *Orto sole, arverunt.* Fervens quippe ardor concupiscentiæ sol est, qui velut luce candeat, sed qui mentem, cui lucet, exurat. Dum ergo majorum exhortationibus omnium concupiscentiarum blandimenta respuimus, quo alibi, quam in umbraculo amœno subternimur, ubi tentationum incendia declinemus? Sed diminutivè umbraculum Ecclesiæ minister dicitur, ut Redemptori nemo comparetur. De illius namque protectione

sponsa in Canticis gloriatur, dicens: *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi.* Et Psalmista deprecans, ait: *Sum umbra alarum tuarum protege me.*

Sed unde tantus Achias iste procedit, exponitur, quia filius Achitob esse memoratur. Achitob, frater meus bonus dicitur. Quis igitur iste frater bonus intelligitur, nisi Redemptor noster? Frater quippe, quia naturæ nostræ particeps: sed bonus, qui naturam nostram, quam suscepit, ab æterna morte liberavit. Vel bonus, quia omnes nos mali sumus, dicente ipso: *Si vos mali cum sitis, nostis bona data dare filiis vestris.* Achias ergo filius Achitob dicitur: ut qui in Ecclesia potentes sunt, eorum potentia ex sola Redemptoris imitatione eis inesse sentiantur. Idem verò Achitob frater Ichabot asseritur, quia à translatione gloriæ nuncupatur. Nam Redemptor

noster secundum carnem de Judæorum gente est natus. Aquo nimirum populo, quia omnis ornatus templi, omnes sacrificiorum ritus, omnia scripturarum mysteria ad gentilem populum transferunt, translatio gloriæ in Achitob fratre rectè memoratur. Ipse quoque Achitob Phinees fuisse filius dicitur: quia Judæus populus in erroris sui perfidia, qua se merfit, ejusdem gentis suæ doctores se valde nequiores habuit. Unde & idem Phinees, os mutum, sive, ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eundem populum Dominus locutus est. Sed mutum os nunc esse cognoscitur: quia dum Redemptorem repulit, loquentem in se olim Spiritum pariter amisit. Qui etiam ori parcens rectè dicitur: quia sic semel in reatu tanti sanguinis cecidit, ut per nequentiam, & confessionem ad eum converti nequam possit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo piè erubescere dedignatur. Quò contrà beatus Job ex persona confessorum promittit, dicens: *Non parcam ori meo, loquar in vibratione spiritus mei.* Sed quia item religionis dignitatem in Patriarchis & Prophetis habuit, idem Phinees ex Heli sacerdote Domini natus asseritur. Heli quippe, Deus meus, Silo, missus, interpretatur. Dii verò aliquando in sancta Scriptura electi prædicatores intelliguntur. Unde & ad Moysen à Domino dicitur: *Posuit te Deum Pharaonis.* Et in lege præcepit, dicens: *Deus non detrahet.* Pater ergo Phinees, Deus meus dicitur: quia nimirum Judæus populus eorum, secundum litteram, scripturas imitatur, qui verbum Dei, & revelata mente meruerunt cernere, & thecà litteræ, ne videretur, occultare. Hos nimirum per semetipsam Veritas ostendit, cum verba Psalmistæ exposuit, dicens: *Illos dixit Deus, ad quos factus est sermo Dei.* In Silo autem natus asseritur: quia Judæus populus, licet carnaliter, adhuc tamen in scripturis spiritualibus eruditur. Quia ergo electus quisque & sapiens in sancta Ecclesia natum Dominum ex Judæo populo per doctrinam sequitur, Achias, qui umbraculum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, filij Heli esse perhibetur. Qui etiam ephod portare describitur; ut apertè monstraretur: quia protegere alios nequaquam potest, qui pulchritudine bonæ conversationis, luceque non fulget. Sequitur:

Sed & populus ignorabat quò esset Ionathas.

Quid est, quòd populus, quòd eat Ionathas, nescit: nisi quia electus doctor ea, quæ intendit agere, studet per humilitatem celare: Unde & in Evangelio Dominus dicit: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Si enim per dexteram æterna, per sinistram verò præsens vita figuratur: homines in sinistra, Angelos ad dexteram habemus. Quando autem per bona opera ad consortium supernorum civium tendimus, dextera manus nostra operari perhibetur. Sinistra verò manus nostra opera nescit dextera, si cooperatores nostros, fideles videlicet sanctæ Ecclesiæ, adjutores habemus in opere, & laudatores habere nolumus ad elationem. Bene ergo dicitur: *[Populus ignorabat, quò esset Ionathas:]* quia tunc solum bene agere magna nitimur, cum ea, quæ agimus, pandere ad ostensionem vitamus. Sed quia ad exemplum electorum ista proferimus, non solum quòd eat, sed etiam qua eat, explorare attentius debemus. Sequitur:

Erant inter ascensus, per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philistiim, eminentes petreæ ex utraque parte, quasi in modum dentium, scopuli hinc inde prærupti: nomen uni Botes, nomen alteri Sene.

Cum electorum vita alta sit meritis, ima verò conditio malignorum spiritum, quid est, quòd ascen-

sus esse dicitur, unde ad Philisthinorum stationem
 Jonathas tendere conatur? Nam de eisdem Philis-
 thæis in typo demonum non longè superius dictum
 est: *Ascendentes castrametati sunt in Magmas.* Sed
 super nos esse dicuntur, quòd minores fortitudine vi-
 deamur. Super nos etiam esse cognoscitur, quod
 penetrare per intelligentiam non valeamus. Quoties
 ergo cum spiritibus reprobis certare proponimus,
 robur parare debemus ad ascensum, quia homines
 cum Angelis pugnare contendimus. Unde & ille
 athleta strenuus confortans vehementer commilito-
 nes suos, ait: *Non est nobis colluctatio adversus car-
 nem & sanguinem, sed adversus principes & potesta-
 tes, adversus spiritualia nequitiæ in celestibus.* Quia
 enim contra principatum & potestatum spiritua-
 les nequitiæ se pugnaturum prænoverat, nimirum
 robur mentis ad altitudinis ascensum parabat. Pec-
 catorum corda dum nequam spiritus sibi subjiciunt,
 eis utique per multiformia vitia dominantur. Si ergo
 illuc quoque eos expugnare contendimus, valde
 nos oportet ascendere, ut eorum possimus agmina
 potenter ferire. Aliter enim lubrici, aliter salvandi
 sunt acediosi: aliter vaneglorij, aliter superbi. Ut
 verò ad hæc omnia electus doctor possit sufficere,
 quia per assidua meditationis acuta consilia men-
 tem levat, quasi ad ascensum Philisthinorum se ro-
 borat. Bene autem non unus asseritur, sed plures
 dicti sunt ascensus: quia innumeris hostibus multis
 itineribus occurrendum est. Quod tunc bene agi-
 tur, quando vitiis singulis congruentes, & propria
 curationes adhibentur. Nam, ut aliqua ex eis bre-
 viter perstringamus, fornicationis spiritus, conti-
 nentiæ virtute depellitur: sed tamen levius supera-
 tur, si caro impetum suum per abstinentiam minuatur,
 ne se mundanæ concupiscentiæ victa subternat.
 Gula per abstinentiam frangitur: sed abstinentiam
 ciborum corporalium habere non potest, qui men-
 tem spiritualibus cibis non replet. Potenter enim
 corpus extenuatur, qui amore celestium cor inflam-
 mat: quia dum spiritualia foriter diligit, desideria
 carnis valenter premit. Avaritiæ quoque vitio bo-
 num paupertatis voluntariæ contrarium est: sed
 pauper spiritu esse non poterit, qui amare adhuc æ-
 ternos thesauros nescit. Sic nimirum ira vincitur, si
 amore celestium perfectè terrena omnia despiciantur:
 quia unde irascatur, jam non habet, qui dam-
 num temporale non timet. Sic quoque acediæ vi-
 tium, id est, tedium cordis depellitur, si semper
 bona cælestia cogitentur. Tædere quidem mens nul-
 latenus potest, quæ tam jucunda bona lætenter vi-
 det. Tristitiæ etiam angustiosum malum spiritualis
 lætitiæ campo devoratur: sed tamen ipsa spiritualis
 lætitiæ se menti non infundit, quæ temporalis vitæ
 angustias transgredi contemplando non novit. Bene
 quidem tristitiæ vincitur, si temporalium laborum
 præmia videantur: quia unde electa mens tempo-
 raliter se affligi considerat, inde gaudere in cælesti
 patria æternaliter sperat. Quia ergo magna diversita-
 te consilij ad diversos animarum morbos curan-
 dos prædicator utitur, quia idem consilium alta
 mentis consideratione comprehenditur, bene unde
 Jonathas transire ad stationem Philisthinorum ap-
 petit, ascensus esse perhibentur. Et quia ad expu-
 gnandos malignos spiritus à peccatorum cordibus
 plures difficultates obviant, petra inter ascensus
 esse memorantur. Quid enim per istas duas petras,
 videlicet Bores & Sene, nisi concupiscentia & pec-
 catum designatur? Bores quippe in primatu dicitur:
 Sene sol, sive auditio. Bene autem concupiscentiæ
 primatus nomen convenit, quia ipsa prior mentem
 occupat, quàm se mens peccato subternat. Solis
 etiam nomine rectè peccati delectatio figuratur:
 quia à veritatis intuitu mentis oculos claudit, & ad
 vanitatem aperit. Unde & in primis hominibus à
 seductore spiritui per serpentem dicitur: *In quacum-*

A *que die comederitis de ligno, quod est in medio para-
 dis, aperientur oculi vestri.* In comestitione quidem
 illa, peccando aperti sunt oculi transgressorum, ut
 falsa lucis radios in experientia delicti perciperent,
 & à supernæ claritatis alta contemplatione caliga-
 rent. In hanc quippe lucem aperire oculos Psalmis-
 ta refugiens, Dominum obsecrat, dicens: *Averte*
oculos meos, ne videant vanitatem. Hanc beatus Job
 alta mente despiciens, peccatorum meritis se inferi
 exoptans, ait: *Nunc enim dormiens silem, & som-
 no meo requiescerem: aut sicut abortivum abscondi-
 tum, non subsisterem: vel qui concepti non viderunt
 lucem.* Qui sunt isti, nisi qui peccare fortiter cave-
 runt? Unus ergo scopulus Bores, alter Sene dicitur:
 quia si concupiscentia in mente sibi locum vendicat,
 ejusdem mentis oculos ad placidum peccati blandi-
 mentum, quasi ad solis lucem videndam levat. Bene
 item petra nominantur: quia iniquorum mentibus
 ista duo conveniunt, ut jam redire prædicatorum ad
 se facile non admittant. Sed & dicuntur scopuli:
 quia hinc inde, videlicet tam mente, quàm corpore
 præruptum retinent usum pravitatis. Dum enim
 nulla morum, nulla operum integritate solidantur,
 in modum scopuli, hinc & inde prærupti sunt. Et
 quia dicitur in modum dentium, quid dat intelligi,
 nisi quod sæpe videmus, quia qui prædicatorum
 hortamenta despiciunt, eorum vitam mordere de-
 tractionibus conantur? Sed de eisdem scopulis sub-
 ditur:

C *Vnus prominens ad Aquilonem, ex adver-
 so Magmas: & alter ad Meridiem, con-
 tra Gabaa.*

Ad Aquilonem primus scopulus prominet, alter ad
 meridiem: quia per concupiscentiæ fervor charitatis
 extinguitur, & per peccatum ardor concupiscentiæ
 augmentatur. Mens enim reproba, dum concupis-
 centiæ subditur, charitate spoliatur, & dum pecca-
 re non metuit, acriora in se valde peccandi desideria
 accendit. Quasi enim in summa diei suæ altitudine,
 & calore posita, in fluxu peccati, & immoderatè læ-
 tatur, & ardentè resolvitur. Malè ergo mederi con-
 cupiscentiæ morbo satagit, qui ad hoc explere con-
 cupiscentias peccando cogitat, ut quiescat. Tantò
 quidem erit post peccatum concupiscentia major,
 quantò ipsa sibi esse incipit peccati delectatio gratior.
 Sed primus scopulus ex adverso Magmas
 situs, alter contra Gabaa prominere perhibetur.
 Magmas, ut jam satis diximus, humilitas, Gabaa
 collis interpretatur. Ex adverso utique concupis-
 centia humilitatem habet, blandimentum verò pec-
 cati caelestem conversationem. Omnis enim, qui
 veritatem concupiscit, dum præceptorem despicit, su-
 perbit. Ex adverso itaque humilitatem habet, quam
 in obedientiæ devotionem non retinet. Sed & qui
 in peccati fervore, velut meridiana claritate resol-
 vitur, contra Gabaa, id est, collem prominet: quia
 dum adversatur celestibus, pœnis tartareis præpara-
 tur. Sed quia tales etiam ad æternam vitam san-
 ctorum prædicatione perducuntur, ipsorum præ-
 dicatorum studium in Jonathæ factò videamus.
 Nam sequitur:

*Veni, transeamus ad stationem incircum-
 cisorum horum; si fortè faciat Dominus
 pro nobis: quia non est Domino difficile
 salvare, vel in multitudine, vel in pau-
 cis.*

Quæ est statio Philisthinorum, nisi robur mali-
 gnorum spirituum? Sancti etenim viri, cum ad pec-
 catorum correctionem se præparant, apertè sciunt,
 quia cum de celo lapsis Angelis pugnant. Pugna ergo
 hæc, quia Angelorum est, & hominum, pugna-

tur à fortibus cum infirmis, cum simplicibus ab astutis. Nam ab his fortibus insultum acceperat, qui dicebat: *Irruerunt in me fortes, neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine.* Astutias lapsi *7 sal. 3. a* Angeli etiam Paulus intuens, ait: *Non ignoramus ejus astutias.* Contra astutos igitur via cautæ rationis querenda est, contra fortes verò divina sunt auxilia petenda. Ut ergo magna cautela prædicatio exhibenda esse sentiat, Jonathas armigerum suum ad secum transeundum invitasse dicitur. Et ut in expellendis hostibus de Dei miseratione præsumatur, loquitur dicens: [*Quia non est Deo difficile salvare, vel in multitudine, vel in paucis.*] & quia flagitiosorum conversio facilis non est, dicit: [*Si forte faciat Deus pro nobis.*] *Si forte* dicit, quia de plena criminorum salute adhuc plenius non præsumit. Sed formam electi subditi in virtute ostendit humilitatis, quia subdit:

Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo. Perge quò cupis, & ero tecum quocumque volueris.

Nonnulli subditi, dum mensuram ordinis sui negligunt, eandem mensuram sic confundunt, ut prælatorum suorum dispositioni communicent, sed obedire imperiis recusent. Emendare quidem majorum dicta facile audent; sed facile implere, quæ præcipiunt, non conantur. Quid ergo in hujus armigeri voce nobis ostenditur, nisi quia relinquenda est præpositis dispositio libera, tenenda est subditi virtus obedientiæ non remissa? Ut enim liberam disponendi auctoritatem prædicatoribus assignent, ait: [*Fac omnia, quæ placent animo tuo.*] Et ut subditorum pronam voluntatem ad omnia servitia ostenderet, subdit: [*Perge quò cupis, & ero tecum quocumque volueris.*] Nec ibi quidem dixit: Quædam fac, quæ sunt in animo tuo: quædam non fac, vel aliter fac: nec hic, perge illuc, & ero tecum, & illuc non ero tecum: [*Omnia, inquit, fac:*] quia dispositione prælatorum disponenda sunt omnia: [*Ero item, ait, tecum, quocumque volueris:*] quia alicui præcepto obedientiæ subiectus optimus deesse non debet. Sequitur:

Et ait Jonathas, ecce nos transibimus ad viros istos, cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus: quia tradidit eos Dominus in manibus nostris.

Certa & indubitata sanctæ Ecclesiæ sententia est: quia electi prædicatores, non solum quid, quantum, & quando loquantur, considerare debent; sed quibus etiam loquantur. Unde & Dominus à quorundam notitia verbum recondens, discipulos prohibet, dicens: *Nolite ponere margaritas ante porcos.* Hinc item scriptura inutiliter effundi verbum vetat, & dicit: *Vbi non est auditus, non effundas sermonem.* *Mat. 7. a* *Ecl. 3. 1* Quid est ergo, quod Jonathas dicit: [*Si dixerint: Manete, donec veniamus ad vos, stemus in loco nostro: si verò: Ascendite ad nos, ascendamus: quia tradidit eos Dominus in manibus nostris.*] Nisi quia electus prædicator attentè debet colligere, quibus verbum vitæ debeat proferre? Sed quia hoc ostendi nunc in sensu literæ videtur, nos subtilius exprimamus. Ad peccatores prædicatores transeunt, quando his, quibus verba exhibent, non solum verbo, sed etiam vitæ placent. Qui ergo sunt, qui dicunt: *Ascendite ad nos, nisi hi, qui devotionis signa proferunt; quia salutis verbum & venerabiliter audiant, & retinere fortiter concupiscant?* Ad istos itaque ascendendum est, in quibus etsi magnus labor

est in opere ministerij, sunt & magna lucra salutis. Econtrario verò ad doctores peccatores transire gestiunt, quando tam profunda cæcitate merguntur, ut ad imitandæ suæ pravitatis exemplum, ipsos etiam prædicatores convertere nitantur. Proni quippe ad malum sunt, corde impænitentes, & peccati lepra, quam induunt, maculare alios non expavescunt. De quibus sapiens ille loquitur, dicens: *Latantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Et item Propheta de his vaticinans, ait: *Prædicaverunt peccatum suum sicut Sodoma.* Quid est ergo, quod ait: [*Stemus in loco nostro.*] Sed tale est, ac si dicat: Si illos lucrari non possumus, nosmetipsos in bona conversatione servemus. Locus enim noster, bona conversatio est, de quo nimirum loco aliàs scriptum est: *Si spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum non deferas.* Locus quidem iste non solum à spiritu, sed etiam ab homine cavendus est: quia ipse spiritus non solum per se nobis obviat, sed contra nos etiam per hominem pugnat. Si verò locus noster Dominus est, cum mali se nobis objiciunt, in loco nostro persistamus: quia cum incorrigibiles prædicatorum monita non recipiunt, solerter debent ipsi circumspicere, ut ad se nulla possint eorum exempla pervenire. Sequitur:

Apparuit itaque stationi Philistinorum, dixeruntque Philistiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione Philistinorum ad Ionatham, & ad armigerum suum: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem.

Quidnam est, quòd apparere Jonathas Philisthæis cum armigero dicitur: nisi quia doctor ipse prior debet bonum ostendere, quod alios contendit edocere? Non enim potest in prædicatione venerabiliter recipi, si prius in se honorem ministerij non præfert luce bonæ conversationis. Unde & egregius Prædicator confidenter asserit, dicens: *Quamdiu quidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Apparet ergo doctor, non tam cum verbo loquitur, quam cum vitæ & moribus venerabiliter demonstratur. Propheta igitur cum typis sacrae historiae prædicatorum mores ostenderet, rationabiliter subintulit, dicens: [*Apparuit itaque uterque stationi Philistinorum.*] Quasi dicat: Quia docere proposuit, prius iis, quibus loqui disposuit, vitam monstravit. Sed quid est, quòd Philisthæi apparentes despiciunt, & tamen eis, [*Ascendite ad nos,*] dicunt, nisi quia plerumque illi etiam prædicatorum optimam vitam despiciunt, qui eorum prædicatione ad penitentiam lamenta cuncturi sunt? Et dum eos deferere vitæ remotioris studium reprehendunt, eos nimirum de cavernis egessos asseverant. Quasi dicant: Illi nunc sub colore prædicationis ad sæculum exeunt, qui hoc fugisse tota intentione videbantur. Sed plerique justos prædicatores arguunt, qui mala, quæ eis objiciunt, in eis esse suspicantur. Qui nimirum eo ipso, quo malum damnant, spem prædicatoribus tribuunt: quia ad bonum, quod defendunt, exequendum pertrahi facilius possunt. Dum ergo bona intentione falsa justorum mala vituperant, insaniunt quidem voce, sed prædicatoribus fructum suæ salutis, etiam insaniendo spondent. Et quia de ascensu superius dictum est, restat inquirere quid sit, quod dicunt: [*Ostendemus vobis rem.*] Sed hoc, ad litteram, minas significat. Quod tale est, ac si dicant: Si huc ascenderitis, quantum valemus patiendi sentietis. In malorum verò conversione item facile est colligere, cum justos expellunt, quantum soleant nocere. Sed quia, auctore Deo, carnalitatem historiae ad spiritualem intelligentiam duximus: dum sancti do-

dores, erumpentibus quibusdam signis, peccatorum conversionem considerent, res etiam ab eis promittitur: quia ad verum esse redire pollicentur. Res quidem aliquid habet esse, peccatum verò esse nullum habet. Unde & Paulus Corinthus dicit: *Scientus, quia nihil est idolum in mundo.* Peccator autem, quia peccando ad nihilum tendit, cum nihil illud: cui inhaerit, deserit, quasi ad esse redit. Rem ergo in se ostendere, id est aliquid, quod esse habet, potest: qui jam per divinam gratiam opera virtutis tenet. Dicunt ergo: [*Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem.*] Quali signo quodam peccatores repromittant, & dicant: Si verbo ita in nobis laborare proponitis, sine magno lucro non erit, quod laboratis. Quare & de aliorum certitudine subiectum est:

Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me, tradidit eos Dominus in manus Israel.

Quisquis nititur magna agere, hæc bene pensare novit, si semper studuit divinis laudibus imputare. Bene ergo Ionathas de consequenda victoria confidens, non in manus suas, sed in manus Israël tradendos inimicos asseruit: ut triumphum ostenderet, & qualis esse debeat triumphator pariter designaret. Israël quippe, videns Deum interpretatur. Cui ergo in manus hostes tribuuntur, videns Deum dicitur: ut non eia, quæ in manu data sunt, doceatur attendere; sed tenens datum, ad largitorem munerum cor levare. Aliud enim tenet manibus, aliud oculis videt: ut triumpho palmam fortiter teneat, sed videntem Deum retenta palma victoriæ, non extollat. Hæc autem quia confidendo, non possidendo loquitur, qualiter ad eadem possidenda veniat, audiamus; sequitur:

Ascendit Ionathas reptans manibus, & armiger ejus post eum.

Quid est reptare manibus, nisi corpus omne curvare, nihil in se sublime relinquere, superiora membra ad inferiora officia peragenda inclinare? Quid autem in hoc facto nobis insinuat, nisi quia multa prædicatorum compassione indiget conversio peccatorum? Quid enim aliud, quam reptare manibus videbatur Redemptor noster, cum publicanorum amicus fieret, & peccatores reciperet, & cum ipsis manducaret? Manibus quidem reptabat, cum dicebat: *Non habent opus sani medico, sed male habentes.* Hinc iterum dicit: *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Hanc etiam incurvationem reptandi, in sacro eloquio cameli appellatio designat. Quia ad hoc Salvator usque ad ima nostra se voluit humiliare, ut nos ad alta suæ divinitatis extolleret. Hunc namque reptantem manibus, Paulus sequi se insinuans, ait: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Sed & quia in manibus opera solent significari, reptat manibus pastor, quando peccatoribus viam, quam tenere conversi debeant, non profert sapientia verbi, sed exemplo conversationis. Reptare quidem manibus prædicatorum suos docebat Dominus cum dicebat:

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in calis est. Bene autem reptans ascendere ad stationem Philistinorum dicitur: quia ad destruenda peccatorum vitia pervenire ille doctor potest, qui ipsos peccatores magna humilitatis ostensione, & magna charitatis affectione demulcet. Nam dum convenientiam gratia foris porrigit, manum intus ad incidendum mentis languorem mittit. Unde & bene subiungit:

Et cum viderent faciem Ionathas, alij cadebant ante Ionatham, alios armiger ejus interficiebat.

A Facies Jonathas cernitur, quando qui verbum prædicatoris audiunt, charitatem etiam mentis ejus agnoscunt; cum videlicet hunc audiunt & caelestia prædicare, & eos, quibus ipsa pandit caelestia, mira charitate diligere. Bene autem ante faciem cadere dicuntur: quia dum bona, quæ sunt in mente prædicatoris agnoscunt, statum pravitatis deserunt. Sed & dum ad remedium poenitentia plures veniunt, alij in magnorum, alij in minorum exempla confugiunt. Aptè igitur dictum est: [*Alios armiger ejus interficiebat.*] A vita quidem reproba privari, interfici est: & cujus exemplo, vel monitis malum quis deserit, ante ejus pedes quasi interfectus cadit. Generali quippe sententia, singulorum victorias exponens Jacobus, ait: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore via sua, salvabit animam ejus a morte, & operi multitudinem peccatorum.* Sequitur:

Et facta est plaga prima, qua percussit Ionathas & armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.

Plaga prima hæc dicitur: quia sancti percutere noxios etiam post, in ultimo judicio describuntur. Unde & Paulus Corinthios excitat, dicens: *An nescitis, quia Angelos judicabimus?* Hinc Psalmista vaticinans, ait: *Exultabunt sancti in gloria, latibuntur in cubilibus suis, exultationes Dei in faucibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Plaga prima ista conversationis est, secunda damnationis: quia modò sancti converti nos ad Dominum rogant, sed non convertos tunc durius damnant. In qua viginti viri mortui referuntur, ut quinarj numeri mysterium commenderetur. Quinquies enim quatuor repetiti, aut quater quinque viginti fiunt. Et quia vigore quinque sensuum omne tempus peccati perficitur, & in quatuor Evangelistarum libris remedia nostræ salutis invenimus, viginti virorum typo omnes salvandi peccatores exprimentur. Qui in media parte jugeri interfecti perhibentur, quam par boum in die arare consuevit. Boves sunt prædicatorum Ecclesie, qui dum prædicant, arant: qui dum verbis caelestibus corda auditorum aperiant, quasi in bona terra semen spargunt. Sed in die arant boves, quia Dominus comminatur, dicens: *Venerit nox, quando nemo potest operari.* Item duo boves arant, Ionathas videlicet & armiger ejus. Quibus nimirum bobus, aut sapientes & simplices intelligendi sunt, aut minores, & altioris ordinis sacerdotes. Possunt autem generaliter in duobus bobus, omnes sanctæ Ecclesie prædicatorum intelligi: quia & geminæ charitatis gratia pleni sunt, & se privato amore non diligunt. Media ergo pars jugeri ista, est vita præsens. Ista quidè temperata ad cultum imbibus mollescit hiemis: illa ad sterilitatem pigrorum caloribus torretur æstatis. Istam partem jugeri boves arare possunt, illam verò non possunt: quia in hac vita bona opera seminanda sunt, in illa verò non seminanda opera, sed operum retributio metenda. Bene ergo in media parte jugeri, viginti viri interfecti perhibentur: quia magnitudo criminis purgari creditur per lamenta conversionis. Sed nonnulli in sabita peccatorum conversione mirantur: quia eis propter usum curæ exterioris quotidiana tot, quæ agit Deus mira, viderunt. Unde & subditur:

Et factum est miraculum in castris per agros.

Perfecti quique in omnibus, quæ facta sunt, sive fiunt, omnipotentis Dei virtutem & sapientiam mirari non desunt. Unde & Psalmista divinis laudibus insistent, ait: *Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus in Israel, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ.*

S. REGO
IIM
5m3

benedictus Deus. Hinc Moyses eidem Domino confiteretur, dicens: Quis similis tui in diis Domine, quis similis tui in sanctis gloriosus, mirabilis in maiestate, faciens prodigia? In sanctis quidem mirabilis dicitur, quia, quod altius divina conspiciunt, eò & mirabilius obstupescunt: quia nimirum altissima contemplatione vident, quibus stupeant, non quæ ratione comprehendant. Quoties ergo præter quotidianum usum nova quædam accidunt, quæ carnales, ac simplices admirentur, miraculum per agros fieri dicitur. In comparatione namque sanctorum velut agrestes homines suat, qui tot conditoris antiqua opera, tot dispositiones temporum, & tot ordines creaturarum mirari nesciunt. Bene igitur in eadem rusticitatis hebetudine omnes generaliter concluduntur, cum subditur:

Sed omnis populus stationis eorum, qui ierat ad prædandum, obstupuit.

Quam stationem nominant, nisi Philistinorum? Quid est ergo, quòd Philisthim admirantur, nisi, quia aliquando conversionem peccatorum alij peccatores obstupescences aspiciunt, & dum bonitatem Dei in illorum visitatione intelligunt, ad simile conversionis propositum accenduntur? Ad prædandum quippe stationis populus pergit, quando agere perverfa non metuit. Quod enim, prohibente Deo, scripturis minantibus, cõtradicientibus doctoribus, quis audeat agere, quasi per violentiam nititur suis usibus usurpare. Si quis per hunc populum dæmonia intelligere voluerit, potest: quia ad prædandum pergunt, cum violentas tentationes ingerunt, & captivas animas peccatorum ducunt. Qui certè populus obstupescere dicitur: quia cor pœnitens, quod dæmones habere non possunt, qua gratia conversi peccatores recipiant, non intelligunt. Sed dum peccatores respiciunt, tam sibi, quam aliis profunt, quia nonnulli eorum exemplo corriguntur. Unde & subditur:

Et conturbata est terra.

Dum populares viri nova mira conspiciunt, terra turbatur: quia sæpe contingit, ut dum per exteriora miracula alij convertuntur, aliorum duritia incitamenti quibusdam ad propositum boni operis moveatur. Malè etenim tranquilla est terra, quando vita carnalium in mundi jacet delectationibus secura: D quando peritura, quæ ardentè desiderat, hanc dulciter oblectant. Terra verò turbatur, quando carnalis mens à mala sua soliditate concutitur, & cogitare fluctuando inchoat, inter mala, quæ respuit, & bona quæ amat. Turbari etenim menti tunc est, serenitatem malè delectationis proposito Christianæ religionis obducere. Sed carnalis affectus concutitur, ut spiritualis vita reveletur. Unde & subditur:

Et accidit quasi miraculum à Deo.

Quando namque mens hominis carnali delectatione deprimitur, ejus utique visus obtunditur, ut spiritualia bona ignorare mereatur. Sed cum in suis carnalibus infirmari incipit, paulatim in spiritualibus convalescit, ut superna proficiendo videat, infirma E obliviscendo derelinquat, profectus quidem conversæ mentis ostenditur: quia prius terra turbari dicitur, deinde miraculum quasi à Deo accidisse memoratur. Miraculum verò à Deo est, quod sine homine facit Deus. Quòd enim manna in deserto filiis Israël pluerit Dominus, quòd concupiscentibus volatilia præbuerit, miraculum utique sine homine Deus fecit: sed dum mare dividere voluit, virgâ hoc Moysen tangere præcepit: ut miraculum ostenderet, quod per hominem populo demonstraret. Sic nimirum virgâ petra percussit, ut aqua fluente producantur: quia nimirum miraculum, quod ostendere voluit, per hominem, non per semetipsum fecit:

Exod. 16

Idem 14

Num. 20

b

A ut dum hominem venerabilem redderet, huic Israëliticus populus humiliter subijci, ut devotè obedire debuisset. Quid est ergo, quòd miraculum quasi à Deo accidisse asseritur, postquam terra turbatur: nisi quia dum sanctus Spiritus mentem ad conversionem commoveret, commotæ menti electorum exempla insinuat: quæ & venerabiliter videat, & imitari devotè concupiscat? Hoc quidem miraculum juxta historiam sic accipitur, quia plures interficiebantur. Nunc verò in sancta Ecclesia ad religiosam vitam peccatores convertuntur, quos alij ad virtutis exempla sequuntur. Spiritus quidem sanctus illos trahit, & quia trahuntur aliis ostendit: ut tractos trahat, & videntes tractis inferat; quatenus per largitatem suæ gratiæ utrosque comprehendat. Quando enim hoc sine homine per semetipsum operatur in cordibus B fidelium, utique miraculum non fit quasi à Deo, sed à Deo. Quando autem prædicantibus hoc æternæ vitæ doctoribus agit, quasi à Deo est miraculum: quia mirabiles suos ministros ostendit, ut qui eos aspiciunt, devotè valeant imitari. Sed quia summos sacerdotes Saül signare superius diximus, Jonatham verò filium ejus subditas prædicatorum personas: si sequentia attendimus, sollicitudinem Apostolicam in summis pontificibus, quam retinent, invenimus. De quo nimirum beatus Paulus loquitur, dicens: *Quis infirmatus, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Præter illa, quæ extrinsecus dunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Qui verò omnium Ecclesiarum sollicitudinem gerebat, non solum parvulorum, sed etiam ad discutienda majorem facta vigilabat. Unde & hic subjungitur:

Et respexerunt speculatores Saül, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo prostrata huc illucque diffugiens. Et ait Saül populo, qui erat cum eo: Requiritis, & videre quis abierit ex nobis. Et reperiuntur est, non adesse Ionatham, & armigerum ejus.

Pugnam Jonathæ. Saül speculatores aspiciunt: quia summi pontifices, non solum subditorum facta discutunt, sed doctrinam prælatorum. Istos quidem explorant, si bene agant: illos autem an rectè doceat. Sæpe conversationem aliorum audiunt, sed ne sint bene eruditi, pertimescunt. Quid enim est aliud, quòd quis abierit, quæritur: nisi quia qui ad prædicandum mittitur talis esse debet, ut onus ministerij ei securè imponatur; ut mens mitemens nulla dubitatione fluctuet, quòd rectè doceat, & doctrinæ verba operibus ostendat. Et quia innumeri sunt Ecclesiarum præfules, à speculatoribus Jonathas aspiciunt: quia summum culmen universalis Ecclesiæ, sic per orbem prædicatores ordinat, ut circa se ministros habeat, per quos illorum doctrinam discutiat, & opera diligenter inquirat. Sed qui summi culminis ministerio & legatione funguntur, in alta vitæ & scientiæ sede sublimantur. Unde & bene iidem speculatores in Gabaa Benjamin esse memorantur. Gabaa quidem Benjamin collis filij dextræ nuncupatur. In colle quidem filij dextræ sunt, qui jam per sublimem vitam, & per altam scientiam ad conformationem videntur pertingere Redemptoris. Hi nimirum victorum acta de sublimi conspiciunt: quia bonorum vitam probare, & malos discutere, ex vitæ merentur celsitudine, & summæ scientiæ perfecta eruditione. Qui Jonatham non adesse reperiunt: quia lucra prædicationis tunc optima esse considerant, cū prædicatoris laudabilè personam probant. Sequitur:

Et ait Saül ad Achiam: Applica arcam Dei.

Cur Achiam sacerdotem Saül applicare arcam præcipit, nisi quia modum certaminis à speculatoribus

bus audiunt? Quod quidem à summis sacerdotibus bene spiritualiter agitur, cum ea, quæ à relatoribus audiunt, non antè dijudicant, quàm eorum rationem in consilio internæ meditationis querant. Et, quia sæpe alienæ etiam mentis consilia sequuntur, Achias arcam applicare jubetur. Arcam quippe sacerdos habet, qui scientia spirituali mentem vacuum non habet. Saül ergo arcam applicare Achiam jubet, quando summus doctor consilium à minoribus suis, & eruditis querit. Ibi enim sunt postulanda consilia, ubi spiritualis scientiæ gratia coruscat. Unde & subditur:

Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Israel.

Quasi dicat: Hoc applicare præcepit, quod esse cognovit. Ab irreligiis quidem religionis consilium, aut sapientiæ à stultis petere, non est consilium accipere, sed præcipitare. Bene ergo dicitur. [*Erat enim ibi arca Dei:*] quia in rebus dubiis illos debemus consulere, quibus apertè scimus spiritualia dona non deesse. Sed quædam sunt, quæ per consilium, quædam verò, quæ per auxilium meliorantur. Ubi enim aperta & indubitata necessitas est, illic non est idonea mora consilij, sed celeritas subventionis. Ambigua quidem, & obscura melius consulendo peragimus: sed aperta, & cognita subveniendi, & festinando sublevamus. Unde & subditur:

Cumque loqueretur Saül ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthim, crescebatque paulatim, & clarior resonabat. Et ait Saül ad sacerdotem: Contrahere manum tuam: conclamavit Saül, & omnis populus, qui cum eo erat, & venerunt usque ad locum certaminis.

Quidem aliud signat, quòd prius Saül applicare arcam petiit, deinde sacerdotem contrahere manum iussit: nisi quia & obscura debemus consulendo disponere, & quæ clarius innotescent, cum festinatione complere? Sed prædicatori tumultum crescens paulatim audire, est conversorum peccatorum devotionem cognoscere. Quod paulatim crescere dicitur: quia dum mentem nostram ad bona opera spiritus dirigit, hanc ad meliora per quotidianos profectus leniter ducit. Quid verò est, quòd Saül & omnis, qui cum eo est, populus clamat: nisi, quia fe præliatoribus sociant? Sed & usque ad locum certaminis veniunt. Locus certaminis cor est verbum Dei audientis. Certaminis verò locus dicitur, quia verbum, quod recipitur, cum præterita conversatione præliatur. Placent enim ei jam cælestia, quæ audit; sed vetus consuetudo insurgit, & ut audita contemnat, suggerit. Fit pugna item gravior, quia quod prædicator laudat, hoc maligni spiritus dissuadendo vituperant, & quasi præliando se contra sanctos erigunt, dum illud bellando destruunt, quod istorum voce prædicatur. Quid est ergo venire usque ad locum certaminis, nisi per acquisitionis aditum, pervenire ad secreta cordis auditoris, ubi hostes celeriter inveniat, & potenter cadat? Nam qui discutere interna nesciunt, ad locum certaminis pervenire non possunt. Vel locus certaminis est, ubi crebra fama magnæ religionis est. Illuc quippe dum ab innumeris curritur, qui & vitam deponere veterem, & inducere novam concupiscunt, certaminis locus rectè nuncupatur: quia quotidie illic spiritualium virtutum exercitus pugnat cum numerositate vitiorum. Illic quidem quantum graves pugne, tantò gloriose victoria. Illic quòd frequentius accessus hostium, eò & laudabilior numerus triumphorum: ubi non solum magnorum alta virtus extollitur, sed communis om-

S. Greg. Tom. III.

nium strenuitas mira fortitudinis ostensione monstratur. Unde & sequitur:

Et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cades magna nimis.

Quis est hic gladius, nisi gladius spiritus, quod est verbum Dei? Qui enim innumerabilibus locis ad omnipotentis Dei servitium conversi sunt, quia verbo Dei inseparabiliter inhaerent, quasi juxta se quisquis gladium tenet. Gladius ergo uniuscujusque ad proximum vertitur, quando hi, qui in monasteriis conversi sunt, & vicissim se verbo Dei perforant, & carnalitatem in se penitus necant. Velut enim alterutro vulnere interficiuntur, dum alter alterum verbo Dei percutit, & quidquid in se carnaliter vivit, extinguit. Qui, quia nuper conversi, à seculari vita ceciderant, Philisthinorum typo signati sunt. Vel gladius alterius ad proximum vertitur, quando per conversorum exhortationem, nondum conversi peccatores ad Dominum convertuntur: quando non solum hi, qui præsent, verbo prædicationis alios lucrifaciunt: sed multitudo subditorum quotquot possunt verbis & exemplis instruere, & præsentis vitæ desideris conantur velut interfectos subducere, & æternæ vitæ vivos exhibere. Hæc quidem lucra peremptorum jam in tota Ecclesia per orbem univèrsam diffusa conspiciuntur: quia quicumque per divinam gratiam jam Deo vivunt, alternæ charitatis mucrone huic mundo mortui videntur. Gladius quippe uniuscujusque ad proximum vertitur: quia omnes electi se in sancta Ecclesia vicissim roborant, & ad cælestem patriam studio alternæ prædicationis inflammant. Et quia innumerabilis populus quotidie Deo acquiritur, bene illic subditum est. [*Et cades magna nimis.*] Magnum utique nimis est, quod in magnitudine potest quomodocumque dignosci, sed excellentia non valet comprehendi. Ad hanc quidem magnam nimis cadem oculos extulerat, qui dicebat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum: dimmerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Potest etiam magna nimis cades intelligi, non solum ut multi, sed etiam ut bene interfecti videantur. Quod quidem in conversione peccatorum fieri cernitur: cum sic præterita deserunt, ut ad eadem delectamenta numquam reviviscant. Cædi utique peccatoribus, est ad tempus à turpi vita separari. Vehementer ergo, si nimis cædi, est temporalis vitæ illecebras perfectè deserere, & futuræ gaudiis inhiare. Ipsorum verò, qui convertuntur, quia multa diversitas est, sequitur:

Sed & Hebræi, qui fuerant cum Philisthim heri & nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, & his qui erant cum Saül et Ionatha.

Qui sunt Hebræi, qui fuerant cum Philisthæis, nisi peccatores à religiosa conversatione lapsi? De quibus non valde supra dictum est: *Hebræi transierunt Jordanem.* Hebræi quidem sunt ordine religionis, sed cum Philisthæis sunt, & cum eis ascendunt, quamdiu per suggestiones noxias illuduntur, & in prava operatione proficiunt. Cum malignis quidem spiritus sunt proposito & voluntate peccati; sed cum eis ascendunt, quia ipsis impellentibus, in audaciam se extollunt iniquæ operationis. Vel cum eis sunt, cum peccata sua operando perficiunt: cum eis verò ascendunt, cum pravitate suæ exempla aliis imitanda profectè non metuunt. Quid est ergo, quòd reverti & esse cum Israël dicuntur, nisi quia tales etiam plerumque resipiscunt? Reverti enim, amorem religiosæ vitæ resumere est. Et cum

T

Israële esse, est intra sanctam Ecclesiam in charitatis A unitate persistere. Ad hoc quippe revertendum, ut cum Israële esse proponatur: quia nulla est conversio peccatoris, si conversus perseverantiâ careat boni operis, & unitate charitatis. Sequitur:

Omnes quoque Israëlita, qui se absconderant in monte Ephraim audientes, quod fugissent Philisthim, sociaverunt se cum suis in praelio.

Hoc quidem toties fit, quoties remotiori vitæ dediti, ad quærenda animarum lucra intorquere studium dignantur. Cum suis namque se in praelio sociant, cum vera æternæ vitæ gaudia cum sanctæ Ecclesiæ doctoribus prædicant, pariterque à peccatorum cordibus malignos spiritus fugant. Sed quærendum valde est, quo modo dicatur: [Audientes quod fugissent Philisthim.] Præclara quidem victoria non est, fugientes insequi, sed resistentes effugare. Quid est ergo quod dicitur: [Audientes, quod fugissent Philisthim, sociaverunt se cum suis in praelio:] nisi quia his verbis ejusdem remotæ vitæ convenientia lucra signantur? Mos namque illorum virorum esse solet, ut verbam potius consulentibus se, quam sibi obstantibus proferant: quia nisi devotum cor auditoris agnoscunt, prædicationem suam quasi in vacuū perituram emittere dedignantur. Prius ergo quam se suis in praelio socient, Philisthæos fugisse audiunt: quia non tam sceleris convertendis invigilant, quàm conversis ad perfectioris vitæ fastigia sublevandis. Ipsa autem sublimitas vitæ perfectioris, quia suaderi magnæ exhortationis laboribus solet, qui fugisse Philisthæos audiunt, præliari meritò dicuntur. Hostes itaque fugiunt, sed nuper absconditi præliantur: quia remotæ vitæ viri non dignantur loqui, nisi devotis auditoribus, sed loquentes vitæ, quam ipsi tenent, altitudinem magnâ verborum atque exemplorum pugna suadere vix possunt. Et quia magna lucra prædicationis infirmi, & imperfecti colligere non possunt, sequitur:

Erant cum Saül quasi decem millia virorum.

Non ait decem millia, sed quasi decem millia. Hujus denique numeri perfecta perfectio in terra non invenitur, sed in cælo. Quia enim novem sunt ordines Angelorum, & ad illorum societatem electorum illa hominum multitudo sustollitur, decem millia virorum illa sunt, quæ in sanctis Angelis, & electis hominibus in illa æternæ gloriæ sede gratulantur. Quasi ergo decem millia virorum illa sunt, quæ in istius adhuc sæculi exilio posita, illius beatæ societatis formam in moribus susceperunt. Quia item illius supernæ vitæ amore peccatorum tenebræ relinquuntur, sequitur:

Et salvavit Dominus in die illa Israël.

Contemplatio quidem internæ lucis splendida valde atque clarissima dies est, in qua Dominus Israëllem salvat: quia quorum corda luce intimi splendoris irradiat, in celsitudinem perpetuæ salutis levat. Salvare quippe in die illa Dominus dicitur, quia ad æternæ vitæ amorem nemo succenditur, cui intimæ lucis splendor occultatur. Ad hanc salutis gratiam non solum electa, sed etiam despecta, quæ videntur mundi, perveniunt. Unde & subditur:

Pugna autem pervenit usque Bethaven.

Bethaven dicitur, domus inutilis. Hanc quippe inutilem Dominus in parabolis ostendens, regem servo in nuptiis præcipiendum introducit, dicens: *Exi cito in plateas, & in vicos civitatis, & pauperes ac debiles, cæcos ac claudos introduc huc. Pau-*

Luc. 14. c.

peres quidem sunt, qui verbi Dei thesaurus in corde suo minimè recondunt. Debiles verò sunt, qui laborare satis pro æterna vita non possunt. Cæci verò idiotæ ac simplices designantur; quia dum cælestia nequaquam vident, lumine mentis careat. Claudii verò sunt, qui gressum boni operis perdididerunt. Sed, [Pugna pervenit usque Bethaven,] quia sepe inutiles personæ dum sermonis Dei bello capiuntur, in ejus redactæ servitium, utiles fiunt. Pugnatur quidem cum cæcis, ut videant: cum claudis, ut subsistant: cum pauperibus, ut morum thesauros accipiant: cum debilibus, ut ad robur boni operis convalescant. Usque ergo Bethaven pugna perducitur, quando illi sanctorum prædicatione capiuntur, qui utilitatem alicui necessariam, habere nullam videbantur. Unde & subditur:

Et omnis vir Israël sociatus est sibi in die illa.

Omnis quidem vir prædicatori conjungitur, quando conditio hominum nulla relinquitur, ex qua conversi ad bonam conversationem minimè perducantur. Sed qui Saül sociantur, viri dicti sunt: quia qualescumque in sæculo sumus, in Dei omnipotentis servitio esse fortes admonemur. Nisi viri etenim prædicatoribus nequaquam sociantur: quia cum eis non conveniunt, nisi fortia ipsi agant, quæ illi docendo laudant. Sed jam devictis hostibus, jam sibi fortibus conjunctis, quid rex agat, attentè considerandum est. Sequitur:

Et adjuravit Saül populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit, usque ad vesperum, donec ulciscar de inimicis meis.

Inimici prædicatorum illi sunt, de quibus Psalmista obsecrat, dicens: *Eripe me de inimicis meis, Deus Israel, & ab insurgentibus in me libera me.* Inimici quidem sanctorum rectè immundi spiritus dicuntur: quia mundi blandimenta, quæ illi suggerunt, amplecti isti magno studio detestantur. Nam quibus adhuc aliquid de maligni spiritus consiliis placet, ejus utique inimicus non est: quia odisse nondum novit, cujus blandimenta non respuit. Inimici etiam sanctorum dicuntur: ut ex sacro eloquio detegantur. Nam per omne, quod suggerunt, per omne, quod blandiuntur, eas animas quibus delectabiliter favent, perdere conantur. Quid est ergo, quod populum adjurat, ne usque ad vesperum comedat, donec de inimicis suis ultionem sumat? Sed notandum, quia jã devictis hostibus ista loquebatur. Quid verò est comedere victoribus, nisi de peracto virtutis opere cibos vanæ laudis delectanter excipere? [Maledictus, inquit, omnis, qui ante vesperum comederit:] quia qui modò vanas laudes gratanter excipit, tunc æternas creatoris laudes amittit. Adjuratur ergo populus, ne comedat: quia doctorum præcepto constringitur, ut de bono opere inaniter numquam gloriatur. Fortia bene vivendo agat, sed quamdiu vixerit, appetere de fortitudine laudes caveat: ut laudari post mortem æternaliter non amittat. Qui enim ante vesperum populum manducare prohibuit, ad vesperum utique esse comedendum concessit. Et quia in vespere finis diei est, in vesperum comedunt, qui abstinere ante vesperum possunt: quia qui laudari modò de magna actione despicit, cum ad vitæ finem ducitur, æternis dignis laudibus invenitur. Hoc est, quod Dominus se daturum electis in Evangelio repromittit, dicens: *Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisse Mar. 25. fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Hinc iterum ad judicium veniens, dicit: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.* Tunc quidem de inimicis nostris ulciscimur; quia omnes tunc diabolice

Mar. 25

ibid. 3

tentationes evanescent Quia enim ultra dæmonum insidia tentando nihil obsunt, cum per carnem morimur, de inimicis nostris ulciscimur, quos jam velut interfectos penitus non pavemus. Vel ergo usque ad vesperum comestione differimus, si laudis nostræ præconia in fine venturo iudici reservemus. Tunc quidem manducandum est, quia qui iudex tunc venit, modò dux nostri exercitus commilitonibus repromittit, dicens: *Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Tunc quippe victores discumbunt: quia internæ quietis alta sede recepti, perennis vitæ laudibus delectantur, quando ipsi tacentibus, omnium bonorum operum præconia concinunt: & simul proferuntur ad gloriam, quæ hîc magna virtute ferebantur ad pugnam. Sequitur:

Luc. 12. c

Omneque terra vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum suam ad os suum.

Saltus, silvofus atque clivofus locus est. Quo nimirum nomine aptè corda secularium designantur: quia dum tota intentione curis exterioribus serviunt, velut silvosa loca culta ad fructum boni operis prædicationis vomere non sunt. Qui verò vulgus nomine hoc loco signantur, nisi religiosi viri & simplices? Terræ quidem vulgus dicitur: quia in bono opere magni sunt, sed tamen altissima contemplatione magni non sunt. Nobiles quidem actione, sed vulgus summorum virorum comparatione. Quid ergo est, quòd [*vulgus terra venit in saltum.*] nisi quia religiosi & simplices viri per exempla bonorum operum, sæpe ad notitiam secularium deducuntur? Ubi mel in agro apparet: quia de exemplo boni operis apud seculares inveniunt, & devotionis latitudinem, & fructum venerationis. Quid enim est ager in saltu, nisi devotio in inculto, & inexpurgato corde secularium? Et quid mel super faciem agri, nisi dulcedo favoris? Qui meritò post ingressum vulgi apparere dicitur: quia videlicet aspera secularium corda, si prius religiosorum exempla non vident, nec latitudine devotionis se valent distendere, nec alienæ sanctitatis gloriam prædicare. Ante ingressum quidem, tantùm saltus est: nec agrum habet, nec fluens mel. Post ingressum verò & latitudinem agri habet, & dulcedinem mellis: quia sæpe qui mundum diligunt, sanctorum exempla ferventi amore recipiunt: ut bonum, quod vident, sibi non solum placeat, sed etiam prædicare attentius concupiscant. Ipsa tamen sanctorum vita laudanda est, & laus ista ab eis, quorum est, per vanam gloriam nullatenus capienda. Videri tantùm debet, excipi non debet: ut glorificari Deum quisque in suo opere gaudeat, sed de Dei gratia extolli contemnat. Unde & cautè expressum est: quia fluens mel super faciem agri apparuit, & tamen manum cum melle ad os nemo applicuit. Mel quidem fluit, quia dulcis fama sanctorum dulciter velociterque currit. Sed manus ad os nullas ducit, quia de opere bono dulcedinem laudis non accipit. Manum quidem cum melle ad os applicare, est laudem operis sui gratanter accipere. Decurrat ergo mel, & nemo ad os manum applicet: ut sanctorum fama dulciter fluat, & ipsos, à quibus defluit, non extollat. Fluat, ut alios fatiet: sed non sumatur, ne mortem propinet. Unde & subditur:

Timebat enim populus iuramentum.

Luc. 18. c

Juramentum regis est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* Item juramentum regis est, quod contra hypocritas profert, dicens: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Juramentum ergo populus timet: quia ne æternas amittat, temporales recipere laudes cavet. Sequitur:

S. Greg. Tom. III.

A *Porro Ionathas non audierat, cum adjuvaret pater ejus populum, extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et ininxit in favo mellis, et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi ejus.*

Quos in hoc loco Ionathas, nisi illos insinuat, qui verbo & opere magni sunt, sed tamen studio circumspeditionis magni non sunt? Alta quidem prædicant, fortia exercent, sed in humilitatis circumspeditione se non viciliter tenent. Quid est enim, quòd virgam tenet in manu, nisi quia disciplina, qua peccare alios prohibet, semetipsum non coercet? Virgâ quidem, quâ parvuli solent corripri, sermo correctionis potest aptè designari. Prædicatio ergo & opus bonum, virga & manus est. Quid est igitur virgam extendere, & manum ad os cum melle revocare, nisi tam de prædicationis verbo, quàm de studio boni operis vani favoris gustum recipere? Sed quia more electorum peccat, non virgâ, sed extremitate virgæ mel levare dicitur. Virgam quippe, & manum melle plenam, ad os convertunt, qui juxta veritatis vocem, *Omnia opera sua faciunt, ut ab hominibus videantur.* Dum enim suis laudibus saturantur, mel non ad tenuem gustum habent in summitate virgæ, sed vel in tota virga, vel in manu ad plenam refectioem. Tales utique erant, quibus Dominus in

Evangelio exprobrat, dicens: *Quomodo potestis credere, gloriam ab invicem recipientes?* Quid ergo est hæc virgæ extremitas, nisi quia plerumque & Dominum glorificare in suo opere quidam volunt, & apparere ipsi laudabiles non refugiant? Meritò igitur vocem patris, quâ populum adjuvavit Ionathas non audisse dicitur: quia Dei, sive ejus prædicatoris verba non audit, qui ea implere negligit. Quid verò est, quòd ex gustu mellis illuminati sunt oculi Ionathas, nisi quia qui vani favoris auram recipiunt, ex eodem ad agenda fortia roborantur: Hoc quidem loco non dicuntur aperti oculi, ut clausi fuisse sentiantur, sed ut reparato vigore corporis, ad videndos intelligantur, & ad extinguendos hostes reparati. Quod nimirum elatis omnino convenit, qui ex eo majora & fortia agunt, quòd laudabilia opera sua efferrî conspiciunt. Sed sæpe minor zelo charitatis accenditur, qui delinquentes magnos viros ad scripturarum memoriam reducere conatur. Unde & sequitur:

Respondensque unus de populo, ait: Iurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem hodie.

Patrem quippe adjurasse populum, & maledictum protulisse retulit, quia cum minor errantem vult prælatum dirigere, non debet asperè oburgare, sed dulciter atque humiliter ad majorum statuta memoranda reducere. Unde dicit: [*Iurejurando constrinxit pater tuus populum.*] Ut enim eum dulciter admoneat, eum qui iurejurando populum constrinxit, patrem ejus esse asseruit. Quasi enim aliis verbis dicat: Tanto dilectius debes majorum instituta conservare, quanto eorum locum altius videris per successione dignitatem retinere. Constrictus etiam populus iurejurando patris asseritur, ut non loquentis personæ humilitas, sed ostensa auctoritas attendatur: ut si suggerentis ordo despicitur, illius, qui monstratur, celsitudo timeatur. Quem tamen patrem asserit: ut præcepta majorum & timori esse debeant & amori. Dicat ergo: [*Iurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit panem hodie.*] Quod tale est, ac si dicat: Eorum te memorem esse volo, quæ tua, non mea sunt: quia dum culmen majorum obtines, eorû leges quasi hereditario jure servare debes. Panis verò nomine favor ad-

T ij

lantium rectè exprimitur: quia mentem vanitati in-
tentam & fatiat, & confortat, dum hanc ad agen-
da, quæ laudari debeant, valentior reddat. Quod
quidem arrogantibus valde convenire cernitur, qui
ad loquendum, prolatis laudibus, animantur. Et
quia arrogans prædicator habet similes sibi subditos
laudis cupidos, sequitur:

Defecerat autem populus.

Quid est ad litteram deficere, nisi lassescere? Qui
enim laudes transitorias de verbi prædicatione requi-
runt, deficiunt, cum non laudantur: quia nullo vi-
gore verba proferunt, quæ non laudari cernunt.
Velut enim lassescerent deficiunt, dum despecti ob-
mutescunt. Sed & dum non comedunt, videntur
deficere: quia si licitum haberent cibum favoris,
velut refecti & fortes insequerentur vitia prædicatione
verbi. Unde & arrogantis prædicatoris forma of-
tenditur, per id quod subjunctum est:

*Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus ter-
ram. Vidistis enim ipsi, quia illuminati
sunt oculi mei, eò quòd gustaverim paulu-
lum de melle isto: quanto magis si come-
disset populus prædam inimicorum suorum,
quam reperit, nonne major facta fuisset
plaga in Philisthim?*

Quid est enim, quòd turbasse terram patrem re-
prehendit, nisi quia majores statuta sua per imperi-
tiam confudisse redarguit? Terræ quidem nomine
subditorum humilitas designatur: que nimirum tur-
bari cernitur, quando errante pastorum judicio,
tranquillæ veritatis ordinem deserere videretur. Et
quia dum favores hominum arrogantes inhianter
ambiunt, & hoc licitum esse asserere conantur,
profectus suos in testimonium perducunt. [*Vidistis
enim, ait, quia illuminati sunt oculi mei, eò quòd
gustaverim paululum de melle isto.*] Quasi dicat: Ex
laude subjectorum crevi, dum non esse minor lau-
dibus studui. Nam & electorum prædicatorum mos
esse solet, ut dum se laudari considerant, hoc, quod
de se foris audiunt esse, viribus contendunt. Et idcir-
cò paululum mellis se Ionathas comedisset retulit:
quia arrogans linguæ favores se excipere licenter pu-
tat ad vitæ profectum, non ad intentionem vanita-
tis. Sed omnino aliud est laudis præconia moribus
adæquare contendere: aliud laudes appetere, ut in
iisdem laudibus profectum vitæ possit invenire. Lau-
des quippe suas moribus exæquare conantur, qui
ipsas laudes despiciunt, qui laudari ab hominibus
nunquam volunt. Quantum certè in eis est, lauda-
ri vehementer refugiant, sed quia non possunt om-
nino effugere ne laudentur, conantur esse, quod
audiunt. Sed quidam, bonis ostensis operibus, id-
circo laudari volunt, ut laudari maius conscendant
in opus virtutis. Qua profectò præsumptionis suæ
æstimatione falluntur: quia qui in minimis laudes
appetit, cum majora opera fecerit, ardentius &
valde avidius laudes querit. Et fortasse ideo post
patrem Ionathas non potuit regnare, quia illos si-
gnabat, qui dum vanè se extollunt, verè deficiunt.
Addidit quoque ratiocinando, & dicit: [*Quanto
magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum,
nonne major facta fuisset plaga in Philisthim?*] Mel-
lis paululum in virgæ summitate gustare, est de de-
ctrinæ facundia qualitercumque gloriari. Prædam
verò inimicorum comedere, est virtutis opera per
memoriam repetere, & recolendo gaudere. Quasi
enim prædam inimicorum facit, dum ea, in quibus
occulis hostibus quis prævaluit, ad memoriam ducit.
Ea quoque ad saturitatem comedit: qui quasi
sua virtute hæc fecerit, se inaniter & vehementer
extollit. Dicit ergo: [*Quanto magis si comedisset po-
pulus prædam inimicorum suorum, nonne major facta*

fuisset plaga in Philisthim?] Quasi dicat: Cum ex
brevis gustu favoris, tantus profectus sit, quid electi
præliatores facerent, si plenas operum laudes licitas
ac iustas haberent? Sequitur:

*Percusserunt ergo Philisthæos in die illo à
Magmis usque in Aion.*

Dies mentis est splendor eruditionis. Sed illi,
quos arrogantes erudiunt, quia ambitione tempora-
lis gloriæ accenduntur, simulationem lucis acci-
piunt, non veritatem. Dum ergo dies illa dicitur,
quid aliud signatur, nisi quia sæpe proposito tem-
poralis gloriæ fortia fieri viderentur? In die namque
illa, id est doctrina, vel exemplo superbiorum per-
cutiunt, quia ad hoc ministerio prædicationis infer-
viunt, ut splendorem gloriæ temporalis adipiscan-
tur. Et quia omnibus innotescere cupiunt, dicit:

[*A Magmis usque in Aion.*] Magmas, ut jam satis
dictum est, humilitas, Aion verò, frater meus mæ-
rens interpretatur. Humiles autem hoc loco, pusilli,
ac simplices in sancta Ecclesia designantur. Mærens
verò frater quos alios infirmat, nisi eos, quos Do-
minus in Evangelio collaudat, dicens: *Beati qui lu-*

gent, quoniam ipsi consolabuntur? Qui enim jam tem-
poralia cuncta novit despiciere, & ad æterna magnis
desideriis anhelare, dum horret teneri in corpore,
& gemit in illa æternæ vitæ lætitia nondum esse, fra-
ter meus mærens rectè nominatur. Frater quidem,
quia Christi coheres jam esse cæpit, ad cuius beatif-
simam illam atque lætissimam hereditatem totis desi-
deriis ingemiscit. Mærens autem dicitur, ut perfe-
ctorum luctus inenarrabilis esse designetur. Mæ-
rere autem non quomodolibet, sed affectuosissimè
 flere est. Quia enim Spiritus sancti gratia repleti sunt,
ad illam fletuum ubertatem pervenerunt, quam egre-
gius doctor asserit, dicens: *Ipse autem spiritus postu-*

lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Mærens etiam
frater dicitur, quia Redemptori in magna familiari-
tate, perfecti quique conjuncti sunt. Quem enim
singulariter Redemptor diligit, quem singulari di-
gnitate ad perpetuam hereditatis possessionem nutrit,
cum frater ejus asseritur, singulari numero declara-
tur. Unde & ad Moysen quasi singularem amicum
dicit: *Novi te ex nomine.* Hinc est quod de Joanne

in Evangelio dicitur: *Hic est discipulus ille, quem di-*
ligebat Iesus. Qui enim omnes discipulos valde dili-
gebat, dum hunc diligere dicitur, frater singulari
numero demonstratur. In die illa à Magmis usque
in Aion Philisthæos arrogantes percutiunt, quia ut

lucem gloriæ sæcularis accipiunt, non solum parvulis
parva prædicant, sed alta, quæ perfectiores
agnoscant. Et quia cum sibi per intentionis perversi-
tatem obtulit nonnullis in Christo parvulis, pluri-
bus etiam perfectioribus profunt loquendo, à Mag-
mis usque in Aion non pugnant, sed percutere di-
cuntur. Philisthæos quidem percutere, est demonum
insidias, vel vitiorum tyrannidem ab electo-
rum corde perimere. Sed sæpe elati doctores aliis per
verbum profunt, & ejusdem verbi laudes nullas acci-
piunt, quas concupiscunt. Unde & frequenter acci-
dit, ut dum laudari & offerri se non considerant,
velut fatigati magnis laboribus obmutescant. Quare
& subditur:

Defatigatus est autem populus nimis.

Mos quoque esse elatorum solet, ut cum ab eorum
laudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat.
Tacentibus quidem aliis clamant, quia æstimatio-
nis suæ præconia in corde portant. Bene ergo de eo-
dem populo subditur:

*Et versus populus ad prædam, tulit oves, &
boves, & vitulos, & mactavere in terra,
comedique populus cum sanguine.*

Oves quidem tollit, qui innocentie suæ causas

multiplices ad elationem recolit. Boves in prædam tollit, quando labores prædicationis suæ cogitat, & quidquid aliis loquendo, velut terram excolendo, profecit, memorando coacervat. Vitulos tollit, cum de eo extollitur, quod compressi motus lasciviæ ad mentem reducantur. Quia enim duo in magna iustorum laude præcepta sunt, videlicet splendor charitatis, cum luce boni operis, dum æstimatione sua quisque arrogans extollitur, & oves, & vitulos tollere perhibetur. Oves quidem in innocentia bonorum operum, vitulos verò in mortificatione corporalium passionum. Quibus nimirum boves inferuit: quia perfectè non extollitur, qui se infirmum & impotentem in parte aliqua contempletur. Magnus quidem apud se jam est æstimatione pudicitia, & boni operis, sed in fastu amplioris elationis se elevat, dum perfectum se recolit in labore prædicationis. Sed hæc omnia ad quem finem perducantur, subsequenter expositum est: [*Et mactare in terra.*] In terra oves, boves, & vitulos mactare, est de virtutum conscientia, ima & carnali lætitia exultare. Unde & per Oseam de elatis & arrogantibus dicitur: *Vitimas demergebant in profundum.* In profundum quidem vitimas mergunt, qui cælestes virtutum hostias non in cælum per gratiarum actionem subleant, sed ad terram per appetitum vanæ laudis inclinant. Unde & bene subditur: [*Comeditque populus cum sanguine.*] Mentis cibus interna ejus lætitia est. Quid est ergo comedere cum sanguine, nisi ab interno appetitu mentis, intentionem vani favoris nequaquam removere? Velut enim sanguis abjicitur, cum mens à gaudio boni operis intentionem removeret vanitatis. Hujusmodi enim mens lætari in bono opere novit: quia appropinquare cælestibus per opera bona gaudet, quæ in eisdem operibus videri ad tempus refugit. Cum sanguine ergo comedere, est gaudium boni operis sumere permixtum vanitatis intentione. Quod nimirum cum ab aliis offertur, elatis simplex cibus est: cum verò nullis laudantibus, conscientia superbiorum intumescit, quasi per prædam violenter tollunt, quod aliquis sponte non tribuit. Sequitur:

Nunciavere autem Saul dicentes, quod populus peccaret Domino, comedens cum sanguine. Qui ait, pravaricati estis? Volvite ad me jam saxum grande. Et dixit Saul: dispergimini in vulgus, & dicit eis, ut adducat unusquisque bovem suum, & arietem, & occidite super istum lapidem, & vescimini: & non peccabitis Domino cum sanguine comedentes.

Prædicatorum sanctæ Ecclesiæ proprium est, & perpetratas culpas reprehendere, & qualiter reprehense vitari debeant, monstrare. Reprehensæ quidem innotescunt, sed si vitari nesciantur, ostense repetuntur. Quid in hac sanguinis comestione, nisi latens elationis virus ostenditur? Latentia autem vitia nisi exposita non curantur. Ut ergo prædicatorum mores insinuet: Saul prius pravaricatum fuisse populum asserit, deinde in lapide occidi, quæ manducant animalia, præcipit. Sed saxum, sive lapidem novimus, quia hunc Paulus ostendit, dicens: *Petra autem erat Christus.* Lapis verò ad prædicatorum volvitur, cum coram eo Redemptoris exempla memorantur. Devolvi etiam dicitur, ut ex omni parte videatur. Grandis verò dictus est: quia per Danielem crescere perhibetur, & omnem orbis faciem implere. Non ergo quomodolibet, sed ab utroque latere revolutus aspicitur, ut ab arrogantibus conficiatur Deus, & eorum arrogantia deprimatur. Videat ergo arrogans, quam potens in virtute, quam sublimis in majestate, quam humilis in

A virtute, Redemptor noster apparuit. Nam cæcos illuminans, ægros sanans, præcipiebat, ut quod peccenter egisset, nemini diceretur. In monte resplendit, Patrem testimonium suæ divinitatis produxit, & tamen discipulis ait: *Nemini dixeritis visionem hanc, donec filius hominis à mortuis resurgat.* Et fortasse idcirco resurgente jam Domino, ad monumentum Angelus apparuit, qui ab ejus ostio lapidem revolvit. Tunc quippe revolvendus erat lapis, quia Christus verus homo, & potens Deus post resurrectionis gloriam erat agnoscendus. Si ergo unam partem lapidis aspexit elatus, volvat lapidem, & aliam videat. Non qualitercumque lapidem videat, quia non est mortuus Christus, sed revolutum ab Angelo quia à mortuis resurrexit. Aspiciat ergo faciendam prædicationis hinc, & volvat, & miretur illinc splendorem humilitatis. Videat signorum potentiam hinc, & inde videat, quia qui virtutis potentia claruit, eandem virtutem præcepto silentij occultavit. Sed dum videt partem humilem, videat & sublimem. Ecce humilis pars lapidis cernitur, quia dicit: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem.* Sed si ista pars volvitur, altera revelatur, quia subjungitur: *Propter quod Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Ad prædicatorum ergo lapidem volvimus, cum coram ipso Redemptoris nostri potentiam, & humilitatem memoramus; cum & in operibus eum attendimus humilem, & ex humilitate in cælo sublimem. In hoc quidem lapide bos, & aries occidatur, ut in omni hominum genere elationis vitium, Christi contemplatione mactetur. Ibi quippe omnis sanguis effunditur: quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidem lætitiâ boni operis, sed non cruentatur cibus ejus sanguine vanæ laudis. Nam lapis ille si in verbis revolvitur, dicit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Sed quia de verbis non tumuit, volvens se, ait: *Ego non quero gloriam meam.* Bos ergo, & aries in lapide occiditur, quando exemplo Redemptoris omnis cornuta elatio condemnatur; quando electus quilibet, & bene agit, & optimè docet, sed nec vitæ eum erigit propria, nec eruditio aliena. In arietem quippe robur propriæ innocentia exprimitur, in bove autem labor, & fortitudo prædicationis. Qui in petra occiduntur; ut sic electam mentem gaudendo reficiant, ut ei mixtum in se cruorem carnibus non impendant. Hoc quidem electus prædicator non solum loquitur, sed etiam persuadet. Unde & subditur:

Adduxit itaque populus unusquisque bovem in manu sua: usque ad noctem, & occiderunt ibi.

Bovem in manu adducere, est peccatum elationis, penitentia afflictione delere. Dum enim operando delet, quod superbiendo deliquit, mactandum bovem in lapide per manum ducit. Quid est autem, quod dicit: [*Usque ad noctem,*] nisi quia & peccare non licet, sed delere peccata usque ad mortem licet? Usque ad noctem ergo boves mactandi sunt, non in nocte, quia dum vivimus, peccata delere penitentia possumus, post mortem fructuosam agere penitentiam non valeamus. Bene autem in eodem loco subditur:

Ædificavit autem Saul altare Domino.

Quia dum peccatores convertuntur, quasi ex lapidibus cæleste ædificium fabricatur. Et quia plerique cædices habent: [*Tunc primum cepit Saul ædificare.*] Potest altaris nomine compunctio cordis intelligi. Quando enim per verbum doctoris compunctio cordis erigitur, nimirum altare Domino ædificatur. Et

Exod.
17. 4

primum ædificatum dicitur, quia est compunctio amoris. Unde & in tabernaculo fœderis duo altaria fieri à Domino iussa sunt, adolendis scilicet thymi- matibus unum, alterum comburendæ carnis. Pri- mum altare foris erat, secundum intra sancta sancto- rum. Altare ergo primum compunctio timoris est, altare secundum compunctio amoris. Illud quippe peccata lugentium est, istud verò ad æterna gaudia totis desideriis inhiantium: illius lapides, recogita- tiones peccatorum: hujus lapides, meditationes pe- rennium gaudiorum. Altare ergo primum doctor ædificat, quando culpas exponit, quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Meritò etiam altare compunctio dicitur, quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis unusquisque compungitur, pœnitendo proficit ad usum securitatis. Nam post afflictionis tempora ardere incipit ad æternam vitam; & qui priùs lugebat pro pavore supplicij, flere jam copio- sius incipit pro dilatione mercedis. Quia ergo prima electorum compunctio ex timore nascitur, dum per typum regis, & populi prædicatores, & nuper con- versi subditi designantur, altare tunc primum Saül ædificasse dicitur. Sed ex aliorum profectu sæpe do- ctor ad aliorum lucra consequenda succenditur. Un- de & subditur:

Et dixit Saul: Irruamus super Philisthim nocte, & vastemus eum usquequo illucescat mane, & non relinquamus de eis vi- rum.

Hoc supra satis expositum est: sed quia in nocte, & usquequo illucescat dies, percutere Philisthæos ap- petit, hoc profectò insinuat, quia ne in futurum nocere dæmones possint, à cordibus peccatorum modò expellendi, & perimendi sunt. Nox quidem vita hæc dicitur, cum æternæ comparatur. Nam qui il- lam vitam contemplari dignè potuerit, illius com- paratione quidquid hîc lucidum cernitur, noctis ob- scuritas esse judicatur. Illucescit autem dies illa, quando in fine hujus vitæ, electis animabus se aper- rit. In egressu quippe suo de corpore electa anima illucescentem sibi æternitatem videt, quia lucem præsentis sæculi quasi tenebras non aspexit. Quid verò est, quod dicitur: [*Et non relinquamus ex eis vi- rum?*] Sed omnis Philisthæus vir vastari debet, par- vulus omnis nequaquam vastari potest. Nemo enim sine peccato, nisi solus Deus. Viri ergo capitalia cri- mina, & vitia principalia sunt. Sed tunc virorum, id est fortium nomine designantur, cum peccatorum sibi corda subjiciunt. Bene ergo dicitur: [*Non re- linquamus ex eis virum,*] quia conversi peccatores sanctorum prædicatorum consilio fortia quæque pec- cata, & vitia deserunt, sed nullum peccatum aut vitium habere non possunt. Possunt cavere crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. Possunt vitia extinguere, sed ne aliquo eorum quomodocumque pulsentur, non prævalent exercere. Dicit ergo: [*Non relinquamus ex eis virum,*] quia prædica- tores sanctæ Ecclesiæ & vitia nos eradicare præci- piunt; sed dum fortia & principalia in nobis ne- cant, agere nequeunt, ut quædam eorum per tenem motum nequaquam vivant. Et de populi obedientia subjungens, ait:

Dixit populus: omne, quod bonum est in ocu- lis tuis, fac.

Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. Qui ergo arbitrio doctoris committitur, dicere ei rectè perhibetur: [*Omne, quod bonum est in oculis tuis, fac.*] Quasi dicat: Qui nos de rationis nostræ illumi- natione diffidimus, rationis tuæ luci committimus, quod nobis deesse judicamus. Sed hoc, quod dixit Saül: *Irruamus super Philisthim,* potest intelligi: quia non deliberata protulit, sed hoc dicendo, an

esset super Philisthim irruendum consuluit. Quòd autem populus citò assensum præbuit, hoc, quod videmus, insinuat: quia nonnulli intra sanctam Ecclesiam, antequam verba majorum intelligant, probant. Nam protinus subditur:

Et ait Sacerdos: Accedamus huc ad Domi- num. Et consuluit Saul Dominum, dicens: Num persequar Philisthim? Et non respon- dit ei Dominus in die illa.

Quid est quòd consulentiis regis verba, quæ popu- lus laudat, sacerdos ad Dominum esse deferenda de- nunciat, nisi quia obscura & magna negotia, quæ simplices latent, nunquam bene disponuntur, si co- rum exitum in sacrario mentis subtili meditatione non quarimus? Ad Dominum quippe accedere, est ejus voluntatem secreta contemplatione cognoscere. Et bene accessus dicitur: quia ab exterioribus ad in-terna tendimus, quando operis nostri exitum in di- vina voluntate cognoscere tentamus. Nam qui oc- culta, & intima quærit, & exteriora non deserit, ea, quæ nescit adire, non invenit. Quando ergo à nobis de occultis rebus consilium quæritur, ad Do- minum accedamus; ut tunc demum quod agendum est, proponatur, cum in divina voluntate cognosci- tur. Multa enim videntur bona esse, & non sunt. Pleraque etiam facienda sunt, sed utilis sunt, si congruo tempore referentur. Quædam quoque alij facere debent, alij verò non debent. Quæ nimirum si electus quilibet in secreto meditationis videre negli- git, ea utique recto ordine non disponit. Econtra autem qui discutere ea, vel agere meditando consu- vit, non solum agenda, sed etiam vitanda cognoscit. Unde & bene dicitur: [*Consuluit Saul Dominum, & non respondit ei Dominus in die illa.*] Dies est cogitatio mentis, quæ bona putatur, & non cognosci- tur. Nam dum bonam se esse simulat, quasi lucem portat. In die ergo illa Dominus consulenti se non respondit: quia verbum Dei cum mala deliberatio- ne convenire non potest. Per responsum quidem verbi patefacere solemus sensum intimæ voluntatis. In illa igitur die Dominus non respondet: quia om- nipotens Deus in simulata cogitationis luce non cer- nitur, qui semper in claritate veritatis invenitur. Et notandum, quia qui accedendi ad Dominum consi- lium tribuit, sacerdos fuit. Quid enim sanctius, quam consilium accedendi ad Deum? Sacerdotes ergo toties sumus, quoties fratribus bona consilia ministramus. Sacrius enim nihil dari potest, quam id, per quod quisque ire ad conditorem debet. Nos autem quia ordinem spiritualis pugnæ describimus, continuare priora sequentibus debemus. Verbum quidem Saül fuit, ut sic Philisthæos vastaret, ut ex iis virum non relinqueret. Quod sic etiam intelligi potest; quia ita volebat Philisthæos perimere, ut eo- rum nullus ultra movere bella potuisset. Magna qui- dem hæc dies mentis est, quasi sic æterna quæruntur, ut temporalis hostis nullus à cæde relinquatur. Sed quia nulli conceditur sic temporaliter vincere, ut non debeat omni tempore pugnare, meritò dicitur: [*Non respondit ei Dominus in die illa.*] Respon- dere Dei non solum intimi verbi ejus est, sed gratia & muneris. Quando enim benignè concedit, quod piè petitur, respondere perhibetur. Non ergo respon- det Dominus in dicilla, quia permittit quidem elec- tis ut vincant: sed de hostibus quasi viventes dese- rit, ut cum quibus semper pugnent, inveniant. Quod tamen si ideo dicitur, quia Jonathæ culpa celatur, magnus timor prælatis inculitur. Filius quidem pec- cat, & patri ejus responsonem negat. Unus etiam deliquisse cognoscitur, sed pro unius culpa insequi hostes suos sancti pertimescunt. Quid in hoc factò signatur, nisi quia peccata subditorum, non solum sibi, sed etiam prælatis, & secum communiter vi-

ventibus nocent? Quia verò latens hæc culpa à rege A
discutitur, videamus jam, qua sublimitate latentia
quæque perquirantur. Nam sequitur:

*Applicate hæc universos angulos populi, &
scitote, & videte per quem acciderit pec-
catum hoc hodie. Vivit Dominus salvator
Israelis, quia si per Ionatham factum est,
absque retractione morietur.*

Quibus nimirum verbis ordinatum valde iudicij
ordinem demonstravit: quia culpa prius invenien-
da est, deinde pœna irroganda. Nam iudicij ordo
confunditur, si ante inventæ culpæ discussionem
proferatur. Ne enim ante discussionem feriat, di-
cit: [*Applicate hæc universos angulos populi, & vi-
dere, & scitote per quem acciderit hoc peccatum ho-
die.*] Et quia cognita culpa austerius ferienda est,
jurat, dicens: [*Vivit Dominus, quia si per Iona-
tham filium meum factum est, absque retractione mo-
rietur.*] Tractari quidem diutius debet, ut inveniatur
culpa: sed postquam inventa est, in ea vivus ali-
quis relinqui non debet. Absque retractione perimitur,
qui vivere in peccato, statim ut innotuerit, pro-
hibetur. Sed istud absque retractione, scilicet peri-
mere, absque retractione non est: quia multa confi-
deratione pastor utitur, ut culpa, quam retractando
invenit, feriri absque retractione, & extingui velo-
citer possit. Quòd si juxta historiam hujus paterni
juramenti pondus attendimus: & illius temporis fer-
vorem, & teporem pariter contuemur. Antiqui et-
nim patres, ut Deo placerent, ad mortem filijs
etiam non parcebant. Nos autem eos, quos secun-
dum carnem diligimus, etiam tenui asperitate ver-
borum insequi non audemus. Ecce, qui ad regnum
filium nutrebat, dicit: [*Quia si per eum peccatum
factum est, absque retractione morietur.*] Nos pec-
cantes cernimus, & oburgare peccantes aut nolu-
mus, aut timemus. Cur ergo hoc facimus, nisi quia
Deum, sicut illi nequaquam diligimus? Nam Moy-
ses, ut bene peccatum idololatriæ vindicaret, Levi-
tas viginti tria millia virorum iussit occidere. In
cujus nimirum exercitatione cædis dixit: [*Si quis est Do-
mini, jungatur mihi. Ponat vir gladium super femur
suum. Itè & redite de porta usque ad portam, & occi-
dat unusquisque fratrem suum, & amicum, & proxi-
mum.*] Quasi dicat: In hoc ostendet quisque quia sit
Domini, si pro ejus amore fratri, proximo, vel ami-
co non parcat. Dicit ergo Saül de filio: [*Quia absque
retractione morietur.*] quia nobis jam sub Redem-
ptoris gratia viventibus, & si mors non decernitur
corporis, peccati non debet vita dilatari. Absque re-
tractione quippe rector interficit, cum affectus
carnis non aspiciat: sed cum crimen invenit, veloci-
ter ferit. Retractat quidem, qui ne scelestum acri-
ter pungat, obsequia ab eo sibi impensa, aut confan-
guinitatis affectum cogitat. Qua in re notandum est,
quòd non omnes culpæ acriter feriendæ sunt. Nam
leves pulveris maculæ melius excutiendo, quam la-
vando, aut ignem apponendo, terguntur. Graves
etiam culpæ in omnibus æqua asperitate insequendæ
non sunt: quia vulnera corporum pro ipsorum cor-
porum natura, & robore vigorem exigunt medicinae. E
Plerumque tamen prælati Ecclesiæ, cum culpas au-
diunt, plus iusto intervescunt: & dum vindictam
merentur, nec vulnerum qualitatem, nec personarum
delinquentium vigorem respiciunt. Qui nimirum
tolerandi sunt, cum minantur: sed ab ultione,
bonorum consilio sedandi sunt. Unde & hæc subjun-
gitur:

*Ad quod nullus contradixit ei ex omni po-
pulo.*

Quia enim majorum minæ humiliter ferendæ sunt,
dicitur: [*Nullus contradixit ei.*] Et quia eorum ni-

mietas salubri piorum consilio refrænanda est, non
valde inferius cum eandem mortem filio inferre rex
tentat, omnis populus clamat: [*Ergo ne morietur
Ionathas, qui fecit salutem hanc in Israel?*] Libera-
vit ergo populus Ionatham, ne moretetur. Sed quia
nondum inventam culpam non ferire, sed invenire
fatagit latentem, sequitur:

*Et ait ad universum Israel: Separamini vos
in parte una, et ego cum Ionatha filio meo
ero in parte altera.*

Quid est, quòd regis præcepto populus à rege, &
ejus filio separatur: nisi quia dum culpa latens, &
suspecta quaritur, & superiores & inferiores personæ
discutiendæ sunt? Sæpe quidem populus, sæpe eo-
rum rector delinquit: & aliquando ipsa subdito-
rum culpa prælato adscribitur, quo negligente im-
pleri perhibetur. Cum ergo ostensis superius indicijs,
quia lateat in populo culpa cognoscitur, & in quo sit
abscondita nescitur: se rex admisceat, ut an sua sit
culpa, vel populi pastor sciat. Equidem rex Saül
confcius culpæ non erat, quam ipse nec consensu,
nec opere perpetraverat: & tamen discutendus mis-
cetur, ut si in se etiam later inveniantur. Quasi enim
se peccati inscium perquirebat, qui dicebat: [*Nihil enim
mibi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.*]
qui autem judicat me, Dominus est. Quasi dicat: qua-
rere meipsum, & invenire non desino: quia si mihi
lateo, cui nuda sunt omnia, non latebo. Dicat ergo
rex peccati illius, quod discutebatur, non conf-
cius: [*Ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera.*]
quia electi doctores, cum in alijs per reatitudinis ze-
lum sæviunt, sibi metipsis & suis familiaribus nequa-
quam parcunt. Quasi enim in una parte populum se-
parant, & semetipsos non separant, qui subditorum
culpæ discutunt: & ut semetipsos inveniant, inve-
stigare non curant. Magnum quippe est humanæ
ignorantiæ pelagus. Nam si nosmetipsos querere,
& quales simus invenire vix aut nunquam possumus,
alios quando possumus? Quid est enim, quod Pro-
pheta deplorat, dicens: [*Cor meum dereliquit me.*]
Ps. 37. b
Quid est, quòd scriptura sacra denunciat: [*Ignorat Eccl. 9. b
homo, utrum odio, vel amore dignus sit.*] Item qua-
stionis suæ fructum Propheta denunciat, dicens: [*In-
2. Reg. 7. c
venit servus tuus cor suum.*] Si vix invenire cor sancti
possumus? Sed fortasse nec Propheta potuit, quia sub-
junxit: [*Ut timeat te.*] Inveniret utique cor suum,
si pleniter cognovisset, odio an amore dignus existeret.
Qui ergo non invenit, ut coram Deo securus es-
set, invenit utique, ut timeret. At nos nec istud fa-
cile possumus: quia dum invenire peccata nostra, &
inventa pensare negligimus, quasi perduto corde se-
curi sumus. In parte ergo altera hi, illi in altera sta-
tuuntur: ut singulorum occulta considerentur, &
inventa culpa digna pœnâ feriat. Quod quia lau-
dandum valde non dissuadendum est, sequitur:

*Respondit populus Saül: Quod bonum est in
oculis tuis, fac.*

Quid est autem, quòd populo Saül, ut se in par-
tem unam separaret præcipit, & populus facere re-
ge in rogat quod præcipit: nisi quia inquirere semet-
ipsos simplices nesciunt, etiam cum jubentur? Dicit
ergo: [*Fac quod bonum est in oculis tuis.*] Quasi di-
cat: Tu melius agere nostra poteris, qui lumen cor-
dis non solum tibi, sed etiam nostris prævidendis
itineribus suscepisti. Sed rector de interna illumina-
tione laudatur, quam per gratiam habet, per æsti-
mationem non habet. Laudatur quidem, quia cog-
noscere secreta aliorum possit, sed ipse semetipsum
posse scire diffidit. Quia ergo lumen sibi tantæ gratiæ
non adscribit, à Deo postulare hoc precibus non o-
mniit. Unde & sequitur:

Et dixit ad Dominum Deum Israel: Da indicium. Quid est, quod non responderis seruo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha filio meo hac iniquitas est, da ostensionem: aut si est in populo tuo hac iniquitas, da sanctitatem.

Indicium ergo dari petimus, quando nobis abscondita revelari flagitamus. Sed querendum est, quid sibi vult tanta verborum diversitas? Nam in se & filio ostensionem dari petit, si in populo est iniquitas, sanctitatem. Quod tamen dici breviter potest, quia electi doctores sciunt propriam fortitudinem, sciunt populi subiecti infirmitatem. Pro se ergo solam ostensionem culpae petunt: quia austeritate poenitentiae hanc soleant insequi, sciunt. Pro populo autem sanctitatem querunt: quia culpas subditorum solum scire appetunt; sed quos inveniunt prava agere, rogant ad veniam per lamenta pervenire. Quid est enim dicere: [Da sanctitatem:] nisi, Sanctifica, quos demonstras? Mihi eorum occulta detegis, sed detegendo nihil agitur, si quos ostendis, gratiam refundendo, non operis. Quia verò saepe stant subditi, & praetati cadunt, sequitur:

Et deprehensus est Ionathas & Saul.

Et quia ipsa etiam culpa non facile à quo sit perpetrata cognoscitur, sequitur:

Et ait Saul: Mittite sortem inter me & filium meum. Et captus est Ionathas.

Qui sortes mittunt, per visibilibus rerum conjecturas latentia saepe deprehendunt. Sic nimirum Jonas fugiens nocitur; sic Matthias Apostolus Apostolica celsitudine dignus invenitur. Sortes ergo spirituales ponimus, quando per exteriora signa operum, ad occultorum notitiam pervenimus. Sors enim uniuscujusque propria est conversatio. Unde in Sapientia reprobis dicitur: *Coronemus nos rosas, antequam marcescant: nullum pratum sit quod non peritranseat luxuria nostra: ubique relinquamus signa laetitia: quoniam hac est pars nostra, & hac est sors nostra.* Econtra autem Psalmista precatur, dicens: *Portio mea, Domine, sit in terra viventium.* Quod etiam Paulus denuncians, ait: *Nostri conversatio in calis est.* Doctor ergo quasi singulorum sortes tenet, dum uniuscujusque conversationem videt. Et dum culpa nocitur, & rei persona nescitur, quasi sortes mittit, dum modum facinoris comparat personae negligentis. Sed & forte culpam deprehendit, dum quodam signo conjecturae, pervenit ad evidentem criminis veritatem. Negligenter quidem praeminet, qui commissorum sibi fidelium nescit & fortitudinem & infirmitatem. Nolle enim debet fortes subditos, quibus sint virtutibus apti, quibus infirmi sint vitis per negligentiam proximi. Nolle debet, quae virtutum devotio istos excitet, quae illorum negligentiam qualitas vitiorum turbet. Quasi ergo in exterioribus sortes singulorum tenet, dum praevidet quibus illi possunt vitis obrui, quibus isti virtutibus exaltari. Causa igitur cognita, quasi fortibus signa imprimat, dum parentis culpae notam illius conversationi ascribitur, qui per negligentiam pronus, & vicinus ad illud facinus perpetrandum ante fuisse videbatur. Sed conjectura haec habeatur ad indagandam veritatem, non ad rei inventae certitudinem: quia illic statim subditum est:

Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid feceris.

Quid est enim, quod captus interrogatur, nisi quia culpae, quae signis aut conjecturis deprehensae videntur, feriendae adhuc non sunt? Quasi enim jam vulnus tenetur, sed adhuc tectum est. Discoope-

riatur ergo, ut mederi valeat, & curari. Cogendus quidem aut admonendus est, ut culpam, quae jam velut palam cernitur, confiteatur. Dicit ergo: [Indica mihi quid feceris:] quia crimen, quod apertis quibusdam indicibus nocitur, ante judicandum non est, quam apertissime demonstratur. Et quia electorum est peccare & respicere: culpas perpetrare, & perpetratas confitendo detegere, sequitur:

Et indicavit ei Ionathas, & ait: Gustans gustavi in summitate virga, quae erat in manu mea paululum mellis, & ecce morior.

Quid est quod ait: [Gustans gustavi?] Quare non dixit superius: [Gustans gustavi paululum de melle isto:] cum dixit: [Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto?] Sed quidam dum peccata confitentur, ea nimirum quibusdam vocibus minuunt, dum se non ex toto animo commississe ostendunt. Econtra autem electi viri quando se de minimis accusant, ea utique non quasi parva, sed quasi magna pronunciant. Quid est dicere: [Gustans gustavi:] nisi quod foris peccatum exercui, magno concupiscentiae ardore complevi? Et quid est post peccati confessionem dicere, [Morior,] nisi mortem à se poenitendo & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidem proprie est electorum qui peccata sua deserunt: & tamen haec, quasi non deserta, pertimefunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris poenitentiae cruciatibus delent: sed, quasi non delata, vehementer timent. Sed quid est, quod ait: [In summitate virga?] nisi quia dum nos confitendo insequimur, proferre contra nos mendacium non debemus. Peccatum quidem in confessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est. Tale quidem debet esse in confessione, quale fuit in opere. Ut ergo ardor concupiscentiae bene prodatur, dicit: [Gustans gustavi.] Et ut qualitas ejus appareat, subditur: [In summitate virga,] quasi dicat: Audacter inflammatus feci, sed hoc feci. Et quia filius regis confitetur, dicit: [Qua erat in manu mea.] Virga Ionathae praedicatoris doctrinam atque disciplinam signat. Quae in manu tenetur, quando non solum docet, sed quod docet, operando exercet. Quid est ergo, quod ait: [Quae erat,] non, [Quae est in manu mea?] nisi quia estimationem electorum insinuat, qui etiam cum prava committunt, praedicationis ministerio se indignos arbitrantur. Dicit ergo: [In summitate virga, quae erat in manu mea.] Quasi dicat: De illo superbiens peccavi, quo peccando me indignum feci. Erat ergo in manu mea, & non est: quia etsi aliquando feci, quod docui; illud, quod operando tenui, superbiendo amisi. Nunc igitur timore perterritus dicit: [Ecce morior.] Et quia idem metus aliquando divina inspiratione menti incutitur, aliquando comminatione doctorum, subditur:

Et ait Saul: Haec faciat mihi Deus, & haec addat: quia morte morieris Ionatha.

Sequitur:

Dixitque populus ad Saul: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israel? Hoc nefas est. Vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram: quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionatham, ne moreretur.

Quid est ergo, quod dicit: [Ergone Ionathas morietur:] nisi quia aliud de eadem culpa moreretur?

Quibus

Ion. 1. c
dñ. 1. d

Sap. 2. b

Pf. 141. b
Phil. 3. d

Quibus nimirum verbis populi, nobis ostenditur A
virtus magnæ discretionis: quia in electorum exa-
mine, non solum culparum causæ pensandæ sunt,
sed etiam merita personarum. Quod apertè his ver-
bis ostenditur: quia non ideo Jonathas non moritu-
rus asseritur, quia erat filius regis, sed quia in Israël
magnam salutem fecit. Cùm ergo magni viri ca-
dunt, communi judicio tradendi non sunt: quia
priora opera promerentur, ut posteriorum gravitas
levigetur. Ipsa autem culpa levigatio non accep-
tione personæ decernenda est, sed respectu prioris
vitæ: quia ad absolutionem illius sanctæ Ecclesiæ lu-
cra pensanda sunt, non carnalis affectio admittenda.
Sed quid mirum, si ad absolutionem peccatoris
propria merita suffragantur, quando in sacri eloquii
auctoritate discamus, quia alij pro alijs liberati
sunt: Aliorum quidem bono opere alij adjuvantur,
sicut ad peccantem regem Salomonem à Domino dicitur:

*Quia non custodisti precepta mea, disrumpens
scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo. Ver-
rum tamen in diebus tuis non faciam propter David
patrem tuum, sed de manu filij tui scindam illud.*

Hinc est, quòd non solum patrum opera filiis pro-
funt, sed etiam cives pro civibus liberandos agno-
vimus. Evertendæ quidem Sodomæ se promisit Do-
minus parcere, si in ea tantum decem justos inveni-
ret. Hierusalem quoque respici misericorditer dicitur:
quia aliquanta bona opera in ea inventa sunt.
Hinc est quòd Heli vitæ propriæ justus, sed auctori-
tate pastoralis remissus, à vito Dei audivit: *Pars ma-
gna domus tua morietur, cum ad virilem ætatem per-
venierit, verum tamen non auferam penitentiam ex te vi-
rum ab altari meo:* ut sacra scriptura hic apertè mon-
straret, & pro dissolutione percussum, & pro præ-
terita conversatione respectum. Sed percuti fortasse
ex parte potuit: quia qualemcumque vitæ immunditi-
am habuit. De Jonatha ergo bene dicitur: [*Er-
gone Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc ma-
gnam in Israël? Hoc nefas est: Vivit Dominus, si ce-
derit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo
operatus est hodie.*] Quasi dicat: Qui magna opera
fecit, absolvi ex toto dignè promeruit. Quia igitur in
Ecclesiastica censura, etiam non est acceptio persona-
rum, est tamen discretio meritum, apertè conclusit
sententiam, dicens: [*Liberavit ergo Jonatham popu-
lus, ne moreretur.*] Quo in loco notandum est, quia
rex bis jusjurandum interfectionis Jonathæ superius
protulit, quem tamen victus populi instantiâ non
occidit. Quid est, quòd juravit, & juramenti asser-
tionem nequaquam servavit? Sed ex hac re duo no-
bis documenta proveniunt, ut cauti scilicet, & dis-
creti esse debeamus. Cauti quidem, ne juremus:
discreti, si agere perverfa juramus. Qui enim jura-
re cavet, perjurare omnino non potest. Sed cùm
malè juratur, justius jusjurandum dimittitur, quàm
compleantur crimina, quæ jurantur. Sit ergo unus-
quisque cautus, antequam juret, ut aut ne omnino
juret, aut facturum se mala non juret. Cautos qui-
dem nos esse Dominus insinuat, dicens: *Sit sermo
vester: Est, est, non, non, Nolite jurare per celum,
neque per terram.* E contra autem reprobi, & incauti
quidem sunt, & discreti non sunt. Nam sæpe se
acturos mala repromittunt, & revocare promissa
quasi perjuria incurfuri non satagunt. Hinc est,
quòd Herodes incautè juravit, & nefarium jusjuran-
dum, quòd protulit, in præcursoris Domini morte
complevit. Cauti ergo in nostris dispositionibus esse
debemus; sed si cauti esse negligimus, prætermittenda
sunt proposita, non implenda. Sic quippe à
proposito desistere, non est vitium levitatis, sed vir-
tus discretionis. Tamen jurare, quæ revocanda sunt
& detestanda, omnino cavendum est, & vehemen-
ter horrendum: quia cùm tale jusjurandum non im-
pletur, non omnino culpa vitatur, sed minor eligitur.
Sequitur:

S. Greg. Tom. III.

*Recessitque Saul, nec persecutus est Philis-
thim.*

Cùm Jonathæ culpa reperitur, cùm jusjurandum
rex non perfecisse cognoscitur, cessare Philisthæos
persequi perhibetur: quia dum propria infirmitate
pastores deprimuntur, lucra aliorum exquirere for-
titer nequeunt. Cessare etenim persequi Philisthæos,
est ad tempus vitia aliorum insequi, prædicando de-
sistere. Prius enim esse intendendum judicant ad pur-
ficationem suam, deinde purgati vigilandum ad
salutem alienam: quia dum silent, semetipsos præ-
parant, ut quasi per penitentiam suam ad lucra alio-
rum fortiter surgant. Et quia sæpe dum doctor sibi
conficius silet, quibusdam ejus subditis maligni spi-
ritus, impia suggerendo, non silet. Sequitur:

Porro Philisthim abiere in loca sua.

Tacentibus quidem doctoribus, in loca sua dæ-
mones abeunt: quia per pastorum silentium non
pereunt, nisi quia ad vitam æternam prædestinati
non sunt. Loca etenim dæmonum sunt: quia divinâ
præscientiâ in habitaculum Dei præordinati non
sunt. Hinc est, quòd prædicantibus primis doctori-
bus, dicitur: *Credebant quotquot prædestinati erant
ad vitam æternam.* Hinc Paulus ait: *Quos præscivit,
& prædestinavit, & quos prædestinavit, vocavit.*
Hinc est, quòd volentes Apostoli transire in Asiam,
à Spiritu sancto prohibiti sunt. Qui ergo non præde-
stinati sunt, sive audiant doctorum verba, sive non
audiant, vocari in Dei habitaculum nequeunt: quia
per nequitiam, in qua sunt ante constitutionem
mundi præcogniti, locum in se malignis spiritibus
paraverunt. Bene igitur, dum insequi Philisthæos
cessare dicitur, in loca sua dæmones abiisse referun-
tur: quia aliquando Dei dispensatione doctores ta-
cent, ut illis tacentibus hi, qui Domini non sunt, à
malis spiritibus recipiantur. Sed, ut dixi, cùm post
culpam pastores tacent, semetipsos humiliant, ut
purgati in ministerium prædicationis potenter sur-
gant. Dum tacent, infirmitatem suam pensant,
sed considerando semetipsos, contra occultos hos-
tes se validius roborant. Unde & bene subjun-
gitur.

*At Saul, confirmato regno super Israël,
pugnabat per circuitum contra inimicos
ejus.*

Debilitatur quidem regnum, quando pastores in
aliquibus culpis cadunt. Sed debile confirmatur,
cùm per satisfactionem penitentia ad opus magnæ
virtutis eriguntur. Et super Israël confirmari dicitur:
quia dum ad vitæ altitudinem proficit, eos, quibus
præeminet ordine, vincit conversatione. Videnti-
bus Deum prælatus est, sed supra Deum videntes ex-
tollitur, cùm præ ceteris in divina assumitur con-
templatione. Merito ergo dicitur: [*Pugnabat con-
tra omnes inimicos ejus, & quocumque se vertebat,
superabat:*] quia qui æterna altius conspicit, facile
conterit quidquid de infimis sibi ad pugnam venit.
Quia enim nulla terrena sibi jam placent, qui per
magnam charitatem super Israël, id est, in celesti-
bus regnat, quocumque se vertit, superat. Quid
enim huic malignus spiritus suggerat, qui terrena
nulla considerat, qui læta sæculi nulla jam amat?
Pugnat doctor, dum prædicat, sed superat: quia
quod prædicando prohibet de mundi delectatione
contingere, conversationis virtute persuadet. Et
quia pugnare in circuitu contra inimicos dicitur,
magnæ laudis ejus victoria esse demonstratur. Ex
omni quidem parte perfectam esse doctorem docet,
qui ex omni parte fortissimos habet inimicos. Dum
ergo ubique verti & superare dicitur, quanta ejus
gloria prædicatur? Quid est ergo, quòd in circuitu

V

hostes habere dicitur, nisi quia maligni spiritus omnibus sensibus nostris insidiantur? Nam loquendo alios, alios videndo decipiunt. Alios per auditum, alios per gustum vel olfactum fallunt. Alios etiam per insidias illecebrosæ delectationis, vel cogitationis pertrahere ad immunditias fatagunt. Aliis foris obscœna offerunt, quæ mentis deliberatione sequantur. Sed ut rectius hunc circuitum demonstremus, hunc dum ad læta pertrahunt, eis quasi ad dexteram insidias ponunt. Illum dum per adversa dejiciunt, quasi à læva parte constringunt. Nos dum ad præterita oblectamenta invitant, quasi à retrò præcipitant. Illis quasi ab anteriori parte obviant; quia sæpe infirmorum mentibus distractæ conversationis, & vitæ longitudinem quasi consulendo monstrant. Ab ante enim veniunt, quia proficisci ad cælum animas non permittunt. In circuitu ergo inimicos habemus, quia antè, retrò, in dexteram & sinistram malignorum spirituum certamen patimur. Unde & beatus Petrus Apostolus nos cohortatur dicens: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Sed jam belli circuitum novimus, qualiter per circuitum reges vincant, videamus. In circuitu quidem vincunt, qui linguam, & os, & oculos, & omnia corporis membra ab illicita actione custodiunt. Dum enim linguam perfectè per silentium muniunt, quasi in una parte victores sunt: & dum vident oculis, quæ concupiscere dedignantur, ex alia parte victores fiunt. Sæpe etiam mala audiunt & repellunt, & quia noxia reprobant, & reprobando triumphant. Cunctis ergo sensibus victores sunt, qui per eorum aliquem subdi malignis spiritibus nolunt. Sed & dum cordi inepta cogitatio offertur, hostis, qui reprobat, eliditur. Qui enim noxia quæque abjicit, hostem potenter premit. Et quia item læta contemnit, & adversa non metuit, quæ reliquit aliquando perversa non repetit, & ad cælestia ferventer currit, hostes, quos in circuitu patitur, superare declarat. In quibus profectò adversarii, quia insidiæ oppositæ quinque corporalibus sensibus designantur, aptè per quinarium numerum exprimentur.

Contra Moab, inquit, & filios Ammon, & Edom, & regem Suba, et Philisthæos.

Qui enim quinque gentium nomina posuit, oppositas quinque sensibus corporis fraudes demonum designavit. Sed quia doctor non solum vivendo, sed etiam docendo dimicat, cum contra omnia vitia disputat, cum ea verbi gladio in auditorum suorum mentibus necat, nimirum in circuitu & pugnare cernitur, & quocumque se vertit superare. Sed quædam specialiter nominantur, quæ sibi principaliter obstant: [*Contra Moab, inquit, & filios Ammon, Edom, & regem Suba, & Philisthæos.*] Moab, ex patre interpretatur; Ammon, populus mæroris; Edom, rufus; Suba, incensa, sive, convertens; Philisthæus, poculo cadens. Quid enim his nominibus nisi gradus pessimæ vitæ exprimitur? In Moab quippe qui ex patre dicitur, concupiscentia designatur. In mente quidem reproba, quia à diabolo ponitur, quasi à patre generatur. Quid verò per Ammon, qui populus mæroris interpretatur, ostenditur, nisi frequentia malorum operum? quia enim multa sunt, populus dicitur: & quia ad æterni luctus amaritudinem reprobam unumquemque perducunt, mæroris populus rectè nominatur. Edom verò, qui rufus dicitur, quid nisi peccandi nimium fervorem insinuat? prius enim peccare quisque consuevit, deinde per usum peccandi proficit in augmentum fervoris: ut peccare sapius audeat, & hoc, quod audendo ingeminat, semper iterare ardentibus concupiscat. Quo nimirum peccandi ardore agitur, ut in mente reproba quidquid virtutis aut boni operis viruit, comburatur. Incensa ergo post Edom in

1. Pet. 5. c.

* ul.
pessimi ex.
prim.

spirituali bello describitur: quia ita est perditæ mentis casus, ut cum ferventer mala congregare nititur, bonis omnibus quasi per combustionem perditis & redactis ad nihilum spoliatur. Suba etiam convertens dicitur: quia & formam Dei de reproba mente fervens peccatum tollit, & hanc ad apostatæ Angeli formam redigit. De qua jam per divinam sententiam dicitur: *Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit.* Superba quidem mens jam divina mandata despicit, & semetipsam carnalibus desideriis subdit. Quis ergo est rex Suba, nisi ille, de quo ad beatum Job à Domino dicitur: *Ipsc est rex super universos filios superbia.* Philisthæi verò, qui poculo cadunt, qui sunt, nisi qui omnibus supradictis malis ebrii sunt? qui sic cælestia obliviscuntur, ut ad hæc evigilare aut vix, aut numquam videantur. Per Moab ergo concupiscentia carnis exprimitur: per Ammon, frequens usus malæ operationis: per Edom, peccandi ardens desiderium: per Suba, vastatio & combustio virtutum: per Philisthæos, oblivio cælestium. Cum ergo electus doctor aliquem educere de tantorum laqueorum medio appetit, quantæ virtutis certamen sumit? Et quia de omni hoc perditionis gradu per doctorum laborem ad penitentiam redeunt, quocumque se vertit superare perhibetur. Prædicando etenim aliquando concupiscentiam in alicujus corde interficit, aliquando usum pravæ operationis. Modò illos trahit, qui in usum peccandi transierant; modò illos, qui, combustis & ad nihilum redactis virtutibus, regi suo diabolo quasi incensi serviebant. Et quia prædicando superna memorat, cadentes poculo, & cælestium oblitos ad spiritualis vitæ studium excitat, & per amorem ardentem inflammat. Bene ergo dicitur:

Quocumque se vertebat, superabat.

Quia dum de omni genere peccatores ad vitam trahit, triumphare ubique cognoscitur. Hos nimirum triumphos agere suos milites, suos principes imperabat Dominus cum dicebat: *Ite in orbem universum, & predicatè Evangelium omni creature.* Omni creaturæ Evangelium prædicare præcipit, qui omnia genera hominum duci ad fidem voluit: ut dum nobiles regum suorum triumphos ostenderet, eos superare ubique monstraret. Unde scriptum est: *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Omnes quippe homines vult salvos fieri: quia de omni hominum genere eligit, quos ad gaudium æternæ salutis trahit. Sed quid speciali fortitudine agat, exponit, quia dicit:

Congregatoque exercitu, percussit Amalech, et eruit Israël de manu vastatorum ejus.

Amalech, populus lambens interpretatur. Quid ergo per Amalech, nisi fornicationis spiritus designantur? Lambere enim eorum est, ad peccandum mentem carnis blandimento delinire. Velut enim linguæ tactu lambere ambiunt, cum levibus suggestionibus mentem tangunt. Quid est, quòd contra Moab & Ammon, quòd Edom & regem Suba pugnasce & vicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse: sed ut Amalech vinceret, exercitum congregavit? Quid est, quòd exercitum congregavit, nisi quia ad extinguendum fornicationis spiritum, virtus una non sufficit? Abstinencia quidem ciborum contra hoc vitium fortissima est, sed sola non prevalet: velut enim miles est, & pugnare potest, superare non potest: quia Amalech non vincitur, nisi exercitus congregetur. Qui ergo fornicationem percutere appetit, addat abstinentiæ corporis virtutem humilitatis. Nam si mens Deo subdi humiliter despicit, carnis suæ desideria dominando ac præeminendo non premit. Sed adhuc necesse est, ut congreget: quia exercitum parvum habet. Virtuti ergo

Pro. 23. d.

Job 14. d.

Mar. 16. d.

1. Pet. 3. b.

humilitatis & abstinentiæ corporis addatur frequens numerus orationis. Affectus quidem cordis intenti celestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. Jam ergo in frequenti assiduitate precum aciem habet, sed exercitus non unam tantum aciem, sed plures habet. Adhuc itaque exercitum perfectum non habet, & Amalech percutere nequaquam valet. Nunquid ei prodest, quod jejunando se atterit, quod ad tempus orando compungitur, si mens lubrica cogitet, & phantasmata lasciviæ in semetipsam portet? Sed vitare turpes cogitationes non prævalet, qui honestas in se non habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus. Quid verò sunt omnes turbæ bonarum cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies? Nam dum mentem ambiunt & minuunt, ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt. Et quia cogitando ad desiderium magnæ puritatis accendimur, armis potentibus milites nostri induti sunt, quibus fornicationis impetus & depellendo in fugam vertunt, & ad nihilum deducendo perimunt. Nam unde ad animam intrare cogitationes possint, non habent, quæ quasi fortissimo milite, honestate cogitationum bonarum undique ornata est. Nunc ergo exercitum anima congreget, quæ Amalech vult perimere, & de manu vastatorum ejus videntem spiritum liberare. In horum medio resideat; ut cuncta exemplis electorum fortium, circumdata doctrinis scripturarum, nullam partem sui vacuum habeat, unde hostis irrumperet. Quia ergo innumerabilia sunt exempla fidelium, quia multa documenta scripturarum, exercitus magnus & fortis est, sed ad congregandum difficile non est. Bene ergo de Israël rege dicitur: *[Congregato exercitu, percussisti Amalech]*, quia fornicationis spiritus non ante vincitur, quam per abstinentiam corpus atteratur, & omnis turpitudine obsecræ cogitationis, bonis mentem replentibus, effugatur. Tunc quippe eum lambere, id est, delinere populus lambens delectando non potest: quia domita carne jejuniis, humilitatis arce præditâ mente, orationis armis accincta, intenta doctrinis celestibus, exemplis munita impiæ suggestioni aditum præbere consentiendo non prævalet. Quæ nimirum exercitus congregatio bene regibus, id est, Ecclesiæ doctoribus convenit: quia quisquis ad extinguendam fornicationis rabiem electos subditos instruere nititur, hæc plura auxiliorum agmina ei verbo congreganda sunt. Bene & Israël erutus de manu vastatorum ejus asseritur. Erui quidem evelli dicitur. Et quod evellitur, altas radices in profundiora meruisse sentitur. Manus verò vastatorum potestas est malorum spirituum. Unde etiam scriptum est: *A quo quis vincitur, ejus servus efficitur.* Quid ergo colligitur, nisi quia dum fornicatores desiderii carnis assentiunt, potestati malorum spirituum subiguntur? Quia item altum est fornicationis blandimentum; dum in hoc anima per desiderium mergitur, quasi in profundum radicibus tenetur. Erui ergo de manu vastatorum, est à fornicationis abyssu, qui in potestate dæmonum est, liberari. Bene etiam vastatores fornicationis impetus dicuntur: quia de vitio luxuriæ per beatum Job dicitur: *Ignis est usque ad perditionem germinans, & omnia eradicans germina.* Vastator quippe fornicationis spiritus dicitur: quia quem invaserit, ei nimirum nulla virtutum dona derelinquit. Ad laborem quidem ministerij, bona quidem aliqua habere potest, sed ad meritum salutis ea habere non potest. Vastari ergo dicitur, cui perdit castitate ad vitam bona alia nulla profunt. Vastari etiam horri tenera dicuntur. Qui enim sunt horri superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, & per castitatis odorem florida? Nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorantur. Unde & sponsæ in Cantico sponsi laudibus dicitur: *Quæ* S. Greg. Tom. III.

bitas in hortis, audire me fac vocem tuam. Et rursus: *Hortus conclusus soror mea sponsa.* Hortus quidem, quia virtute eximia castitatis floridus: conclusus autem, quia per continentiam munitus. Hinc sponsa quid sponsum oblectet, exponit, dicens: *Sponsus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia donec asperet dies, & inclinentur umbra.* Immundi ergo spiritus vastatores sunt: quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tantæ virtutis perdunt. Qui itaque cum ab immunditiis ad castitatem redeunt, quia diras dæmonum potestates effugiunt, & à profundo perditionis ascendunt, de manu vastatorum erui aptè memorantur. Sed rex, qui erueret populum dicitur, quales adjutores habeat, videamus. Nam sequitur:

B *Fuere autem filij Saul Ionathas, et Jesui, et Melchisva: nomina duarum filiarum ejus nomen primogenite Merob, et nomen minoris Michol.*

Filij Saül, qui non ad quamlibet hereditatem sed ad regnum nascuntur, illos insinuat, de quibus sanctæ Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: *Propatribus tuis nati sunt tibi filij, construes eos principes super omnem terram.* Quos tres esse agnovimus: quia si dem sanctæ Trinitatis prædicando defendunt. Sed quia percussio Amalech, regis filij nominantur, eorum numerum ad virtutum merita referamus. Maceratio quidem corporis, circumspectio mentis, simplicitas intentionis, tria sunt. Quia ergo doctores sanctæ Ecclesiæ ad reprimendam carnis libidinem fortes sunt, ad cordis custodiam sapientes, intentionem cordis in cælum sublevando sublimes, tres esse Saül filij dicuntur. Tria etiam sunt, fortitudo operis, virtus charitatis, & affluentissima gratia prædicationis. Doctores quippe sanctæ Ecclesiæ, quia magna conversatione sublimes sunt, magna charitate ferventes, magna verbi sapientia facundi, ternario numero aptè signati sunt. Quorum certè virtutibus nomina conveniunt: quia Jonathas, columbæ donum dicitur; Jesui, planicies, sive, desiderium meum; Melchisva, rex meus salus. Quia enim præcellentia dona Spiritus sancti doctores habent, columbæ donum rectè nominantur. Quia item inter dona sublimia humiles sunt, planicies dicuntur. Quia pro subditis sibi fidelibus ardentè æterna postulant, desiderium meum esse perhibentur. Quæ quidem vox parvulorum subditorum esse cognoscitur, virtus verò tanti nominis prælatorum. Qui enim parvuli, & frigidi adhuc in nostris negligentis jacemus, ad caelestem patriam ardentibus desiderijs non flagramus. Sed quod nos ardentè flagitare non possumus, pro nobis postulat, quia ad illam, quam nobis adipisci desiderant, patriam, magnis desiderijs anhelant. Pro excellentia ergo charitatis non desiderantes, sed desiderium regis filius dicitur, ut in doctoris mente flagrare ignis dilectionis specialiter demonstraretur. Unde & de Domino per Psalmistam dicitur: *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Hinc est item quod Daniel vir desideriorum dicitur: quia prospera populi sui magnis precibus postulasse perhibetur. Melchisva verò dicitur, rex meus salus. Rex quippe prædicator dicitur: quia celsitudinem tenet ordinis, & dignitatem magnæ conversationis. Rex item dicitur: quia summam tenet celsitudinis, & vigorem auctoritatis. Salus etiam dicitur, ut ejus integritate ægritudo populi depelli posse sentiat: Meritò enim vitæ & devota oratione homo agere quotidie debet doctor; ut subiectus sibi quisque pertinere valeat ad salutem. Sed notare iterum doctor debet, quia cum à subditis nominatur, non rex noster, sed rex meus dicitur. Quid est ergo, quod rex meus dicitur, nisi quia tam familiaris esse debet

omnibus, ut singulorum esse per amorem sentiantur? **A** Sed quia meus dicitur, rex nominatur: quia humilis & affabilis prædicator hoc ipsum, quod præeminet, non videtur esse suum singulariter, sed speciale singulorum, cum tam communis per gratiam essentitur, ut ejus celsitudo propria uniuscujusque fore videatur. Onus autem verbi dicitur, quia videlicet salus mea dicitur, per quod nimirum diligens prædicatoris studium & sollicitudo commendatur: quia sic debet intendere simul omnibus, ut quærat, & agat propria singulorum. Ab unoquoque etenim salus mea dicitur: si uniuscujusque infirmi curam suscipit, & hunc ad æternæ salutis bona perducit. Quæ verò sunt Saül filia, nisi prædicatori subditæ electorum qualitates? Alij quippe activæ vitæ studiis serviunt, alij verò contemplativæ remotionibus absconduntur. Filia quidem dicuntur pro fecunditate. Illa quidem parit multitudinem bonorum operum; ista verò internorum plenitudinem gaudiorum. Merito igitur regis filia nominantur; quia dum concipiunt de verbo Dei, cælestes fructus parturiunt. Unde bene Merob, de multitudine dicitur. Activa etenim vita, quia ex multis bonis operibus perficitur, de multitudine rectè nominatur. Vel, de multitudine dicitur: quia qui Deo per activam vitam placent, multi sunt. Quia enim pauciores numero sunt, qui per contemplativam cælestibus gaudiis inhiant, in eorum comparatione illos, qui activæ vitæ inserviunt, multos vocat. Qui profectò multi sunt numero, ministerio divisi: quia etsi unam cælestem patriam bonis operibus quærent, tamen variis operibus pietatis inserviunt. Quorum certè nonnulli in tantum amorem conditoris proficiunt; ut ipsa etiam opera bona deserant, atque ad contemplativæ vitæ dulcedinem transire, et in ea Deo vacare concupiscant. Unde & bene Michol in lingua nostra, ex omnibus dicitur. Ex omnibus quidem fit: quia nullus est perfectus in contemplatione, qui ex labore boni operis non pervenit ad arcem ejusdem contemplationis. Unde & in Evangelio Dominus dicit: *Mat. 11. d. nite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Tunc qui laborat, vocatur, quando bene agenti desiderium æternitatis infunditur. Et ad vocantem se accedunt, quando ad contemplativæ vitæ quietem veniunt. In qua nimirum laborantes, reficiuntur: quia amoris gaudia de divina contemplatione abundanter sumunt. Ipse quidem accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum ostendit. In cujus revelatione quia contemplationis gaudia multa inveniunt, quasi omnimoda delectationis dulcedine, non ab alio, sed ab ipso saturantur. Michol ergo, ex omnibus dicitur: quia contemplativæ vitæ secretum nullus experit, qui in aliqua prius operatione bona non fuit. Minor ergo soror dicitur: non quia inferior dignitate, sed quia posterior tempore. Si quis autem velit per primogenitam filiam contemplativam vitam, per minorem activam potest accipere. Et tunc quidem Merob, de multitudine dicitur, quia multitudinis turbas deserit, & ad rariorem numerum in contemplatione perfectorum venit. Non ergo multitudo, sed de multitudine esse dicitur; ut non hi, cum quibus est, sed unde venerat, agnoscat. Michol verò, ex omnibus dicitur; ut in activa vita universalis vita sanctæ Ecclesiæ designetur. In activa etenim vita etiam illi sunt prius, qui postea ad contemplativæ secretum transeunt, sed in contemplativæ remotione, exterioris vitæ sollicitudine gravati non sunt. Illa ergo de multitudine, ista verò de omnibus dici potest: quia activa vita omnes continet, contemplativa omnium conspectum declinat, ut se, conspectu mentis, cælestibus jungat. Quomodo igitur Saül filij dicuntur, nisi quia utraque vita studio boni rectoris ostenditur? Qui enim nos docent bona agere, æternæ vitæ studiis vacare, ab illo nobis gene-

rantur, cujus magisterio in corde nostro discuntur. Quod quidem quia de activæ vitæ operibus constat, mirum de contemplativa videtur, quæ per Mariam Marthæ sororem, quæ ad pedes Domini sedere, & verbum ejus audire describitur. Sed facile respondetur: quia dum sedet Maria, perfectos in contemplatione signat. Filia tamen Saül Merob rectè dicitur: quia etsi sedens ad pedes Domini, quæ vult, ab eo audit & discit; tamen prius discere debet, quomodo sedere possit. Hoc nimirum quia sapientis & eruditi doctoris eruditione cognoscitur, Saül esse filiam Merob rectè memoratur. Quam profectò in conjugium David dare promittit, sed ei minorem dedit: quia nonnulli contemplativæ vitæ pulchritudinem diligunt, ad cujus amplexus accedere nequam permittuntur. Quia enim regendis fidelibus gregibus foris necessarii sunt, summus rex sic ordinat, ut Michol minorem accipiant, & Merob majorem numquam comprehendant. Plerique autem post minorem majorem accipiunt; quia post devota charitatis opera, ad intimi secreti amorem recipiuntur: quod bene Jacob insinuat, qui Rachelem amavit, sed prius Liam accepit, & sic deinde Rachelem in conjugium sumpsit. Quid est hoc quod Jacob utramque sororem habere licuit, David autem ad majoris thalamum non pervenit, nisi quia David rex fuit, Jacob verò rex non fuit? Qui ergo regimen animarum suscipit, hunc censura Ecclesiastica susceptum gregem deserere, & remotæ vitæ otii vacare non sinit. Sed Merob sola promittitur, & numquam datur: Michol fida datur, quia nonnulli cum curam animarum suscipiunt, putant se sic aliorum sollicitudinem gerere, ut sibiipsis valeant per sollicitudinem vacare; & tamen quietem, quam in prælatione quærent, nunquam inveniunt: fitque ut dum impetrate à Domino gratiam tantæ puritatis nequeant, quasi iram incurrissent Domini, pertimescant. Quasi ergo irato rege promissam sibi primogenitam perdunt: quia cum, quæ se putabant in prælatione habituros amorem quietis intimæ, amplecti non possunt. Hæc autem breviter per excessum diximus, nunc ergo ad dimissa redeamus. Ambæ ergo Saül filia dicuntur, sed nomina diversa sortiuntur: quia & differunt & conveniunt. Conveniunt quidem: quia ad æternam vitam, quam diligunt, per amorem tendunt. Item conveniunt: quia bona opera, quibus hæc indefinenter extenditur, illa quomodolibet operatur. Quia igitur ambæ amant, quæ vident æterna, ambæ ad illa per bonam operationem pervenire desiderant, quomodocumque conveniunt: differunt autem, quia plus agit una, plus videt altera. Nam & Lia non dicitur fuisse cæca, sed lippa. Et Rachel si non tantos peperit, omnino tamen sterilis non remansit. Nam si altera vita alteram contemplando aut operando superat, nulli autem eorum visionis claritas demittit, nulli fecunditatis gloria denegatur. Videndo tamen & agendo differunt: quia activa vita visionem habet in transitu, opus verò in intentione: contemplativa verò opus in itinere, intentionem in quiete. Unde bene Evangelista Marcus, cum sub illarum trium mulierum specie contemplativæ vitæ amorem ostenderet, ait: *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Quasi dicat: Steterunt in opere, ut currere valerent ad contemplationem. Aromata quidem emere, est per laborem boni operis, bonæ opinionis odorem circumquaque dilatare. Et Jesum in sepulcro ungeri, est per mortificationem carnis ad devotionis intimæ pinguedinem pervenire. Nam velut in sepulcro ungitur, quando à conspulis ad gaudium intimæ claritatis suæ devotissimè pervenitur. In transitu ergo operationem habent: quia etsi aliquando operantur, quasi currendo hoc deserunt, qui ad locum dilectæ solitudinis, magno spiritus impetu impelluntur. Nam quia toris desiderii in

Luc. 10.

6.

1. Reg.

18. d.

Gen. 29.

c.

Marc.

16. d.

ab eo habet, à quo ipsa lex ortum habet. Unde & A
Psalmista confidenter repromittit, dicens: Etenim
benedictionem dabit, qui legem dedit. Legem quippe
 dare, est præcepta vitæ electis proferre: benedictio-
 nem etiam dare, est gratiam implendæ legis impen-
 dere. Quia ergo ab uno sunt tam lumen scripturæ,
 quàm asperitas vitæ nostræ, Cis & Ner unius patris
 sibi esse referuntur. Abner ergo filius Ner, Saül regis
 patruelis esse rectè dicitur: quia qui ad curam
 animarum eligitur, duræ & asperæ vitæ debere esse
 judicatur. Sed qui prædicatorum adjuutores esse cupi-
 unt, nunquam agunt, quod cupiunt, si lumen
 scripturæ sanctæ, in quo per cognitionem concepti
 sunt, in bona operatione atque sancta prædicatio-
 ne, velut nascendo, non perficiunt. Cùm verò scri-
 pturarum sanctarum cognitio magis summis docto-
 ribus, quàm eorum adiutoribus subditis adscriba-
 tur, & exempla conversationis sequi magis minori-
 bus, quàm majoribus convenire videantur: quid
 est, quòd duri filius rex dicitur; lucernæ verò filius
 dicitur princeps regis? Sed his verbis non signifi-
 cat, quòd summi doctores & eorum adjuutores ha-
 bent, sed suppresso quòd habent, exponit quòd sin-
 gulis agendum est. Rex quippe videlicet summus,
 & electus prædicator, quia jam per altissimæ erudi-
 tionis scientiam, scripturæ lumen habet; non sic
 confidat de scientia, ut aliorum exempla minimè
 sequatur. Princeps quoque, id est magni doctoris
 adiutor; quia exemplis ejusdem sui præpositi subdi-
 tur, ad lumen innitatur: ut qui exempla sequitur,
 in doctrinæ altioris eruditionem, quasi in magna
 lucernæ luce nascatur. Quia ergo eruditus ad majo-
 rum exempla per humilitatem reducit, exemplis
 instructus ad scripturarum splendorem discendo sub-
 levatur, bene rex filius duri, & princeps lucernæ
 filius esse perhibetur. Tales viri, quia electis fide-
 libus utiliter præminent: quia subiectos ad virtutum
 victorias fortiter provehunt, sequitur:

*Erat autem bellum potens adversus Philis-
 thæos omnibus diebus Saül.*

Debile & omnino infirmum bellum illorum do-
 ctorum est, qui nec lumen habent divinæ cognitio-
 nis, nec fortitudinem boni operis. Potens ergo
 bellum dicitur, quando electis plebibus duri filij
 dominantur: quia ille potest aliis utiliter bona di-
 cere, qui consuevit verba magna operatione præire.
 Sed & subtiliter est intuendum, quòd implexius di-
 citur: [*Cunctis diebus Saül.*] Quid sunt dies Saül,
 nisi lucis opera? Quòd bellum doctoris est aliud,
 quàm quòd lingua conficitur? Omnibus itaque
 diebus pugnat, qui multa alios docet: sed nil do-
 cendo profert, nisi quòd suo priùs fulget opere. In
 die etenim sua pugnat, qui verba prædicationis ex
 propria trahit luce virtutis. In die ergo alieno pu-
 gnare vult, qui contraire reprobis spiritibus fata-
 git, non loquendo, quæ agit, sed prædicando, quæ
 novit. Sed omnibus diebus pugnat: quia omnia
 præcepta Dei ostendit in luce operis, quæ subse-
 quendo vult pandere per curam prædicationis. Me-
 ritò itaque bellum potens dicitur, in quo cum om-
 nimoda virtutum, vel operum luce pugnatur. Po-
 test etiam per hoc, quòd omnibus diebus pugnare
 dicitur, agonis spiritualis instantia designari. Qui
 enim vitam ducit plenam virtutibus, in diebus vi-
 vit. Cunctis ergo diebus bellum potens electi do-

ctoris agnoscitur: quia is semper malos spiritus su-
 perare cernitur, qui à luce virtutum numquam se-
 paratur. Sed habent electi viri virtutem præliandi,
 habent & humilitatem timoris. Per virtutum trium-
 phant, sed per timorem auxilia congregare non ces-
 sant. Unde tantò fortiùs præliantur, quantò & vi-
 res configendi congregare non desinunt. Bene ergo
 causa potentis belli subjungitur:

*Nam quemcumque videbat Saül virum for-
 tem & aptum ad prælium, sociabat eum
 sibi.*

Quasi dicat: Idcirco bellare potenter poterat,
 quia congregare exercitum non cessabat. Sed quia
 non solùm fortes, sed etiam aptos ad prælium sibi
 sociasse dicitur, cautus doctor in eligendis Christi
 militibus demonstratur. Fortes autem ad ferenda
 onera quidam sunt, non ad prælia exercenda: quia
 præliari de fortitudine sua dum nesciunt, nequa-
 quam possunt. Viri ergo fortes & ad prælium apti
 sunt, qui sciunt pugnare, & volunt. Per volunta-
 tem quippe fortes sunt, & per scientiam apti ad præ-
 liandum. Quorumdam ergo temeritas à Christi
 bello repellitur, cùm apti & fortes electi memoran-
 tur. Nam quidam sciunt cum diabolo pugnare, &
 nolunt. Sapientes quidem sunt, ut faciant mala:
 bona autem facere nesciunt. Hi antiquo hosti fer-
 vire volunt, resistere nolunt. Quid enim faciat do-
 ctor, si aptos istos ad prælium sibi societ. Magis
 tales possunt alios per exempla destruere, quàm ipse
 per verbum ædificare. Nam & sæpe tales docere au-
 dent, & docendi virtutem operando non tenent.
 Cùm loquuntur nobiscum, in hostes irruunt; sed per
 opera subito in viscera nostra torquentur. Velut
 proditores quidam exercitus, arma Christianæ do-
 ctrinæ induunt, & per exempla subito parvulos
 Christi feriunt, quos velle protegere loquendo pu-
 tabamus. Non apti ergo viri fortes repellendi, non
 sociandi nobis sunt; quia per sapientes reprobos ro-
 bur nostrum destruitur, non augetur. Qui ergo sunt
 fortes & non apti, nisi quos videmus onera sæculi
 fortiter ferre, & fortitudinem suam in servitium
 conditoris transferre nescire? Nam jugum homi-
 num, & magnos sæculi labores fortiter ferunt, sed
 ad servitium Dei accedere velut infirmi pertimes-
 cunt. Quid ergo isti, nisi fortes & non apti sunt, qui
 sæculi magna faciunt, & Christi agere levia & blanda
 non possunt? Sæpe etiam in monasteriis conver-
 tuntur, & qui sæculi onera fortiter tulerant in par-
 vis, quæ agunt, quasi inter magnos labores sudant.
 Quid ergo his verbis ostenditur, nisi ut viros ad Chri-
 sti militiam cum magna nobis discretionem sociemus;
 nec accedentibus antè præbeamus ingressum, quàm
 eos & aptos per scientiam, & fortes per bonam vo-
 luntatem esse sciamus? Possunt autem idcirco viri
 fortes & apti ad prælium dici, qui Amalech, id est,
 libidinum bella subsequuntur. Nam viri fortes non
 sunt, qui carnales concupiscentias extinguere ne-
 queunt. Et apti ad prælium non videntur, qui pro
 pudicitia apti ad præliandum non sunt. Eligat ergo
 doctor milites Christi, eligat fortes; ut dum carnem
 fortiter domant, immundos spiritus potenter vin-
 ceant. Eligat ergo aptos ad prælium; ut dum inter
 dona fortitudinis non superbiunt, triumphum gloriæ
 in caelestibus sublimentur.